

รายงานการวิจัยเรื่อง
การพัฒนาชุดการสอนวิชาสังคมศึกษา
สำหรับเด็กปฐมวัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุภาวดี ศรีวรรณะ

โปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย

คณะครุศาสตร์

สถาบันราชภัฏนครสวรรค์

มีนาคม 2544

ประกาศคุณูปการ

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาชุดการสอนวิชาพฤกษศาสตร์การสอน วิชาสังคมศึกษา สำหรับเด็กปฐมวัย ได้ถูกดำเนินการขึ้นมาก็เพื่อเป็นการตอบสนองนโยบายตามภาระหน้าที่ของสถาบันราชภัฏ ได้แก่ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะในเรื่องการวิจัย ต้องขอขอบคุณสำนักวิจัยของสถาบันราชภัฏ นครสวรรค์ที่ได้จัดสรรทุนวิจัยให้ นอกจากนี้แล้ว ผลสำเร็จของงานวิจัยเรื่องนี้ยังได้รับความเมตตาจากครูบาอาจารย์หลายท่านในสถาบันราชภัฏนครสวรรค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รศ. ประยุทธ์ เกิดนวล ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์อย่างเต็มที่เต็มใจ เมื่อผู้วิจัยได้ไปร้องขอให้ช่วยเหลือ ทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงด้วยดี

ขอขอบคุณนักศึกษาทุกท่านที่ให้ความร่วมมือร่วมแรงรวมใจ เป็นกลุ่มทดลองในการใช้ชุดการสอน ซึ่งได้เสียสละเวลาเข้ามาเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มในการทำวิจัยครั้งนี้อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาผู้ช่วยในงานโครงการเอกเทศ วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย ปี 4/2544 จำนวน 8 คน

หากงานวิจัยฉบับนี้มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อผู้สนใจ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกถเวทิตา แก่คุณพ่อคุณแม่และผู้มีพระคุณทุกท่าน

สุภาวดี ศรีวรรณะ

มีนาคม 2544

บทคัดย่อ

การพัฒนาชุดการสอนวิชาพฤติกรรมการสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย

การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อผลิตชุดการสอนสำหรับผู้สอนรายวิชา พฤติกรรมการสอนวิชาสังคมสำหรับเด็กปฐมวัย และหาประสิทธิภาพของชุดการสอนที่สร้างขึ้น โดยกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพเท่ากับ 90/90

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาวิชาเอกปฐมวัยภาคปกติ ภาค เรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543 จำนวน 20 คน ผู้วิจัยได้พัฒนาและทดลองใช้ชุดการสอน จำนวน 15 ชุด การสอนโดยใช้รูปแบบ Randomized One Group Pre-test and Post-test Design แล้วดำเนินการรวบรวมข้อมูลหาค่าเฉลี่ย หาประสิทธิภาพของชุดการสอนและค่า :

ผลการวิจัยพบว่า ชุดการสอนวิชาพฤติกรรมการสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็ก ปฐมวัย 15 ชุด มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 90/90 จำนวน 5 ชุด ยกเว้นชุดที่ 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 12, 13, 14 ชุด มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ และเมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนจากแบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียนของชุดการสอนแต่ละชุด พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทุกชุดแสดงว่าชุดการสอนวิชาพฤติกรรมการสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ที่พัฒนา ขึ้นสามารถทำให้ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น

ผู้วิจัยเสนอแนะให้นำชุดการสอนวิชาพฤติกรรมการสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็ก ปฐมวัย ได้พัฒนาขึ้นมา นี้ ไปใช้สอนในสถาบันราชภัฏอื่น ๆ ทั่วประเทศ และในขณะเดียวกัน ก็ควรดำเนินการวิจัยและพัฒนาชุดการสอนรายวิชานี้ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น นอกจากนั้นยังเสนอแนะให้ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายให้ผู้สอนทุกคน สร้างระบบการสอนโดยผลิตชุดการสอนขึ้น ใช้และในการประเมินประสิทธิภาพของผู้สอนในสถาบันราชภัฏ ผู้บริหารควรให้ความสำคัญแก่ผู้ สอนที่ผลิตและใช้ชุดการสอนด้วย

สารบัญ

	หน้า
ประกาศนุญการ	ก
บทคัดย่อ	ข
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
วิธีการดำเนินงาน	4
ขอบเขตของการดำเนินงาน	4
คำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง	5
บทที่ 2 วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง	7
กิจกรรมการเรียนการสอน และการจัดประสบการณ์ในวิชาสังคมศึกษา	7
โครงการสอนคืออะไร	8
การจัดทำโครงการสอนมีประโยชน์อย่างไร	9
แนวการสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย	10
ขอบเขตของการสอน	11
หน่วยการสอน	12
จิตวิทยาการเรียนและการสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย	13
เนื้อหาการเรียนรู้เกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย	16
บทบาทของครู	23
วิธีสอนหรือกิจกรรมสังคมศึกษา	23
การจัดประสบการณ์ในวิชาสังคมศึกษา	25
บทที่ 3 วิธีการดำเนินงานการวิจัย	26
1. การกำหนดรายวิชาเพื่อผลิตชุดการสอน	26
2. กำหนดรูปแบบชุดการสอน	29
3. การดำเนินการผลิตชุดการสอน	29
4. การพัฒนาชุดการสอน	33
5. การทดสอบประสิทธิภาพชุดการสอน	33

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
6. การคำนวณหาประสิทธิภาพชุดการสอน	33
นวัตกรรมทางการศึกษา	36
ชุดการสอน	36
การสร้างชุดการสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย	43
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	52
ผลการดำเนินการผลิตชุดการสอน	52
การวิเคราะห์ข้อมูล	53
บทที่ 5 สรุปผลและข้อเสนอแนะ	57
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	57
วิธีดำเนินการ	57
ผลการดำเนินงาน	60
อภิปรายผลการดำเนินงาน	62
ข้อเสนอแนะ	63
บรรณานุกรม	65
ภาคผนวก	66
ประวัติของผู้วิจัย	

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ โดยสภาสถาบันราชภัฏ ได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษา สาขา การศึกษาปฐมวัย (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2536) ซึ่งเป็นหลักสูตรที่เน้นการเรียนการสอนใน สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย ซึ่งเป็นการสอนในระดับเด็กที่ผู้เรียนจะต้องมีความรู้พื้นฐานในทุก ๆ ด้าน ของเด็กที่มีวัยตั้งแต่ 0 – 6 ปี และตามหลักสูตรนี้จะมีจุดเน้นที่ต่างจากการศึกษาในระดับอื่น ๆ ซึ่งมักจะเน้นการสอนด้วยการปฐมนิเทศเป็นส่วนใหญ่เพื่อให้การเรียนการสอนตามหลักสูตรมีประสิทธิภาพสูงสุดในตัวผู้เรียน และเป็นการสร้างแรงจูงใจในตัวผู้เรียนให้มีพื้นฐานของความรู้ความสามารถในการสอนในระดับนี้ได้เป็นอย่างดี และสามารถนำเอาความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้สูงสุดอีกด้วย ซึ่งในการนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำเอาหลักสูตรวิชา 1072304 สังคมศึกษา สำหรับ ปฐมวัย มาพัฒนาคุณภาพเป็นชุดการสอน ให้นักศึกษาสายครู วิชาเอกการศึกษาศึกษาปฐมวัยได้ทดลอง ใช้ เพื่อหาประสิทธิภาพของการสอน เพราะสังคมศึกษา (Social Studies) คือวิชาที่เน้นความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการดำรงชีวิตของมนุษย์ ในการเรียนสังคมศึกษา ครูควรช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางสติปัญญา และเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของตนในฐานะที่เป็นสมาชิกของ ครอบครัว ชุมชน และของโลก

ถ้าเราต้องการปลูกฝังให้เด็กเป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม การปลูกฝังดังกล่าวจะต้องอาศัยระยะเวลายาวนานในการให้ความรู้และการปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดขึ้นในตัวเด็กซึ่งจะต้องอาศัยเวลาในการขัดเกลาฝึกฝนทีละเล็กละน้อยจนกว่าเด็กจะสามารถกระทำได้นั้นเป็นนิสัย การสอนจะต้องสอนจากสิ่งที่ถูกบอกให้กระทำงานเกิดความต้องการที่จะกระทำด้วยตนเอง ดังนั้น วิชา สังคมศึกษาเป็นวิชาที่เน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การฝึกทักษะ และการปลูกฝังค่านิยม (รองศาสตราจารย์ ดร.เขวหา เศษะคุปต์(2525) กิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย)

ปัจจุบันแนวโน้มของการสอนกลุ่มสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ยังมีปัญหาในทำนองที่ว่า ครูผู้สอนยังใช้วิธีการสอนส่วนใหญ่เป็นแบบบรรยายมากกว่าการใช้วิธีการสอนแบบอื่น ๆ ทั้งนี้อาจจะมีสาเหตุมาจากสถาบันการศึกษาที่ผลิตครูสอนระดับอนุบาล ยังใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย กลายเป็นคัมภีร์ให้ครูที่สอนชั้นอนุบาลนำเอาไปใช้สอนระดับอนุบาล โดยยึดหลักครูเป็นศูนย์กลางการเรียนการสอน ครูเป็นผู้ดำเนินการทุกอย่าง ผู้เรียนมีบทบาทหรือกิจกรรมร่วม

กันน้อยมาก กระบวนการเหล่านี้ได้สร้างความเบื่อหน่ายให้กับผู้เรียนตลอดมา ครูยังไม่สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น หรือมีการคิดอย่างอิสระได้

วิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย เป็นวิชาที่สำคัญวิชาหนึ่งในหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มีเนื้อหาการเรียนการสอนที่จะให้นักศึกษาที่จะไปเป็นครูในระดับอนุบาล มีความรู้ความสามารถในการสอน วิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ในอนุบาล แต่รูปแบบการสอนของครู - อาจารย์ในสถาบันราชภัฏยังไม่สอดคล้องกับจุดเน้นของการสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย เพราะยังนิยมใช้วิธีสอนเป็นแบบบรรยายมากกว่าการใช้วิธีสอนแบบอื่น ๆ ซึ่งขาดเทคนิควิธีสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียน มีนิสัยรักงาน ทำงานเป็น รู้จักช่วยตนเอง ในงานต่าง ๆ ตลอดจนวิธีการแสวงหาความรู้และทักษะซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

การพัฒนาการเรียนการสอน วิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ให้มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลสอดคล้องกับจุดเน้นของการสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยในระดับอนุบาลจึงเป็นหน้าที่ของคณาจารย์ในสถาบันราชภัฏที่จะต้องวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการเรียนอย่างแท้จริง โดยพัฒนาทั้งทางด้านหลักการวิธีการ การนำเสนอ เนื้อหาสาระ และการฝึกฝนให้น่าสนใจเป็นแบบอย่างที่จะนำไปใช้ในการเรียนการสอนต่อไป

โดยปกติแล้วหลักสูตรการเรียนการสอนไม่ว่าจะเป็นระดับใดส่วนใหญ่มักจะระบุไว้แต่รายชื่อวิชา และรายละเอียดประจำวิชา ส่วนจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร จะจัดการวัดและประเมินผลอย่างไรก็มีได้ระบุไว้ให้ชัดเจน โดยยกให้เป็นภาระของผู้สอนที่คิดขึ้นเอง ทำให้การเรียนการสอนไม่บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายเท่าที่ควร ปัญหานี้ผู้วิจัยคิดว่าจะแก้ไขได้ด้วยการสร้างชุดการสอน เพราะชุดการสอนเป็นนวัตกรรมทางการเรียนการสอนที่ได้พัฒนามาจากวิธีการเรียนการสอนหลาย ๆ ระบบเข้ามาประสมประสานให้กลมกลืนได้อย่างเหมาะสม นับตั้งแต่การเรียนรู้ด้วยตนเอง การร่วมกิจกรรมกลุ่ม การใช้สื่อในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งมีเป้าหมายให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ไปทีละน้อย มีโอกาสคิดใคร่ครวญ มีส่วนร่วมกิจกรรมอย่างกระฉับกระเฉง ได้ลงมือปฏิบัติจริง และผู้เรียนมีโอกาสภาคภูมิใจในความสำเร็จ โดยการทราบผลย้อนกลับทันทีหลังประกอบกิจกรรมนั้น ๆ แล้ว

ผู้วิจัยได้ปฏิบัติงานการสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย มาหลายปี เห็นปัญหาในการพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนการสอนวิชาดังกล่าว และเห็นด้วยกับการสร้างชุดการสอน ซึ่งเป็นนวัตกรรมการใช้สื่อการสอนแบบประสมประสานโดยอาศัยระบบบูรณาการสื่อหลาย ๆ อย่างเข้าด้วยกัน เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนในหน่วยการเรียนนั้น ๆ จึงได้คิดค้นและ

พัฒนาชุดการสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย (1072304) ขึ้น อันจะส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาโดยส่วนรวมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อผลิตชุดการสอนสำหรับผู้สอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย(1072304) จำนวน 15 ชุด
2. เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดการสอนที่สร้างขึ้น โดยกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพไว้ 90/90

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการศึกษาค้นคว้าและพัฒนาระบบการสอนรายวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงวิธีการเรียนการสอน ของผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย และผู้สอนวิชาอื่น ๆ ต่อไป
2. เป็นแนวทางในด้านการปฏิบัติการที่จะนำเอาเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ปรับปรุงและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่เป็นระบบและมีมาตรฐานในการดำเนินงาน
3. ชุดการสอนที่ผลิตขึ้น จะช่วยให้ผู้สอนที่สอนวิชาเดียวกันหรือในกลุ่มวิชาเดียวกันได้ถ่ายโยงความรู้ให้แก่กันได้ ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนมีมาตรฐานเดียวกัน
4. ชุดการสอนที่ผลิตขึ้น จะเป็นแนวทางในการผลิตชุดการสอนรายวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ของสถาบันราชภัฏต่อไป
5. ชุดการสอนที่ผลิตขึ้นจะเป็นตัวอย่างให้ ครู อาจารย์ และผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษามองเห็นประโยชน์ เกิดความสนใจที่จะผลิตและใช้ชุดการสอนในการจัดการเรียนการสอนของตน
6. เป็นแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา ที่เป็นรูปธรรมชัดเจน และยังประโยชน์ทั้งผู้เรียนและผู้สอนโดยมีมาตรฐานเดียวกัน
7. จะเป็นตัวกระตุ้นให้ ครู อาจารย์ สนใจและดำเนินการในการทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

วิธีการดำเนินงาน

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสารทั้งในประเทศและต่างประเทศ และสอบถามผู้รู้เกี่ยวกับการผลิตชุดการสอน
2. ศึกษาหลักสูตร คู่มือครู แบบเรียนและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับรายวิชาสังคมศึกษา สำหรับเด็กปฐมวัย (1072304)
3. กำหนดและเลือกรูปแบบชุดการสอนที่จะผลิต
4. วิเคราะห์เนื้อหา รายวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย (1072304) ทั้งหมด แล้วแบ่งเป็นชุดการสอนย่อย ๆ จำนวน 15 ชุดการสอน และนำแต่ละชุดการสอนมากำหนดขอบเขต เรียงลำดับเนื้อหา กำหนดหัวเรื่อง สารสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ หัวข้อเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน และการประเมินผล
5. ดำเนินการผลิตชุดการสอน รายวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย (1072304) จำนวน 15 ชุด ครบตามหลักสูตรและอัตราเวลาเรียนใน 1 ภาคเรียน
6. นำชุดการสอนไปทดลองใช้ ปรับปรุงและพัฒนาชุดการสอน โดยการนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาวิชาเอกการศึกษาปฐมวัย จำนวน 2 ครั้ง ภาคส.บ.ป.และภาคปกติ 3 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2542 และภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2543 หลังจากทดลองใช้ได้นำผลการทดลองมาปรับปรุงชุดการสอน
7. การทดสอบประสิทธิภาพชุดการสอน นำชุดการสอนที่ได้ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับนักศึกษาวิชาเอกการศึกษาปฐมวัย ปี 2 ภาคปกติ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543
8. หาประสิทธิภาพของชุดการสอน จากข้อมูลที่รวบรวมได้จากการทดลองใช้ทั้ง 15 ชุด ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 90/90

ขอบเขตของการดำเนินงาน

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองใช้ชุดการสอน เป็นนักศึกษาวิชาเอกการศึกษาปฐมวัยปี 2 ภาคปกติ ปีการศึกษา 2543 สถาบันราชภัฏนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 20 คน
2. ในการวิเคราะห์ผลของการทดลอง จะไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเพศ เศรษฐกิจ อารมณ์ และสิ่งแวดล้อมขณะเรียน

คำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

สื่อการสอน หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์และกิจกรรมที่ใช้เป็นสื่อกลางให้ผู้สอนใช้ถ่ายทอดเนื้อหาวิชาไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สื่อประสม หมายถึง สื่อการสอนหลาย ๆ อย่างมาสัมพันธ์กัน และมีคุณค่าที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน

ชุดการสอน หมายถึง ระบบการผลิตและการนำสื่อการสอนประสมที่สอดคล้องกับวิชาหน่วย หัวเรื่อง ช่วยให้การเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

แผ่นโปร่งใสหรือแผ่นใส หมายถึง วัสดุกราฟิกที่ผลิตขึ้นจากวัสดุโปร่งใสประเภทพลาสติก หรืออะซิเตท มีขนาดประมาณ กว้าง $8\frac{1}{2}$ นิ้ว ยาว $10\frac{1}{2}$ นิ้ว บางชนิดอาจโปร่งแสงผลิตได้หลายวิธี ได้แก่ การเขียน การถ่ายเอกสาร การถ่ายด้วยความร้อน ฯลฯ ใช้ประกอบกับเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ

แผนการบริหารการสอน หมายถึง เอกสารที่ใช้กำหนดรายการที่จะต้องดำเนินการก่อนสอนได้แก่ ชื่อเรื่องที่จะสอน สาระสำคัญ จุดประสงค์การสอน หัวข้อเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การประเมินผล

กรอบมโนทัศน์ หมายถึง แผนภูมิที่แสดงความสัมพันธ์อย่างมีความหมายระหว่างมโนทัศน์ (Concept) ตั้งแต่ 2 มโนทัศน์ขึ้นไป อย่างมีลำดับชั้น โดยมีคำหรือข้อความและขีดเส้นเชื่อมระหว่างมโน

ข้อสอบปรนัยประเภทคำตอบผสม หมายถึง ข้อสอบปรนัยที่มีโครงสร้างประกอบด้วย 3 ตอน ตอนแรก เป็นคำถาม อย่างธรรมดาทั่ว ๆ ไป แล้วตามด้วย คำตอบ หรือตัวตอบที่น่าจะเป็นไปได้ 3-4 ประการ ซึ่งอาจมีทั้งถูกและผิดปนคละกัน จากนั้นจึงถึง ตัวเลือก ที่กำหนดส่วนผสมของตัวตอบเหล่านั้นไว้ 5 ชุด จาก ก. ถึง จ. สำหรับให้ผู้สอบขีดตอบ

ใบงาน หมายถึง เอกสารความรู้ภาคปฏิบัติ ที่กำหนดขึ้นตามหลักเกณฑ์มีคำแนะนำเป็นขั้นตอน จะมีแผนภูมิ หรือแบบประกอบคำอธิบายวิธีทำเป็นขั้นตอน เพื่อให้เกิดทักษะและกระบวนการเรียนรู้ตามลำดับขั้นตอน

ใบความรู้ หมายถึง เอกสารความรู้ตามสาระของบทเรียนที่ผู้สอนจะให้แก่ผู้เรียนเป็นเนื้อหาของความรู้ภาคทฤษฎี หรือหลักการไม่เกี่ยวข้องกับวิธีการทำงาน เป็นเอกสารที่เขียนเป็นความเรียงสั้น ๆ โดยจัดลำดับเนื้อหาจากง่ายไปหายาก เพื่อให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง

แบบทดสอบอิงเกณฑ์ หมายถึง แบบทดสอบปรนัยที่ใช้ทดสอบพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียนก่อนเรียนและหลังประกอบกิจกรรมแล้ว ซึ่งเป็นการวัดที่กำหนดเกณฑ์มาตรฐานไว้ล่วงหน้า

หน้าม่งที่จะประเมินความสามารถของผู้เรียน ในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ โดยไม่นำมาเปรียบเทียบกับนักเรียนคนอื่น ๆ ในชั้นเดียวกัน

ประสิทธิภาพของชุดการสอน ผู้วิจัยตั้งเกณฑ์ประสิทธิภาพไว้ 90/90

90 ตัวแรก หมายถึง คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละของคำตอบในการทำกิจกรรมตามใบงานของผู้เรียน

90 ตัวหลัง หมายถึง คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละของข้อสอบที่ผู้เรียนทำได้ภายหลังจากการกระทำกิจกรรมตามใบงาน

บทที่ 2

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินการผลิตและทดสอบประสิทธิภาพชุดการสอนรายวิชาพฤติกรรมการสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำราสอบถามผู้รู้และการอบรมสัมมนา แล้วนำความรู้มาใช้ในการดำเนินการ เกี่ยวกับการศึกษาวรรณคดีที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยขอกล่าวเป็นลำดับดังนี้ กิจกรรมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย แนวทางจัดรูปแบบโครงสร้างการสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย การเรียนรู้เกี่ยวกับสังคมศึกษา จิตวิทยาการเรียนรู้และการสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย นวัตกรรมทางการศึกษา ชุดการสอน การสร้างชุดการสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ระดับอุดมศึกษา

กิจกรรมการเรียนการสอน และการจัดประสบการณ์ในวิชาสังคมศึกษา

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กำหนดให้วิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย เป็นกลุ่มวิชาที่เน้นให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ทั่วไปทางด้านการเตรียมความพร้อมก่อนเด็กก่อนเรียนวิชาสังคมศึกษา วิธีสอนหรือกิจกรรมสังคมศึกษา กิจกรรมต่าง ๆ ในสังคม พัฒนาการ การเรียนรู้ทางด้านสังคม โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนมีคุณสมบัติสำคัญอย่างน้อย 3 ประการคือ ทำงานเป็น มีนิสัยรักการทำงาน และมีการปรับปรุงงานอยู่เสมอ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อให้เกิดคุณสมบัติที่ต้องการเน้นมีดังนี้ วางแผนจัดตารางการสอนให้มีช่วงเวลาสอนสั้นบ้างยาวบ้างเพื่อสะดวกในการสอนภาคทฤษฎีและปฏิบัติ พัฒนาลักษณะนิสัย เกิดทักษะ เกิดทัศนคติที่ดีให้แก่เด็ก การจัดประสบการณ์ เสริมสร้างให้สอดคล้องกับสภาพสังคม สอนปฏิบัติควบคู่กับทฤษฎี คือ ในขณะการสอนปฏิบัติ ควรสอนความรู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นกระบวนการในการทำงานเท่า ๆ กับผลงาน สอนปฏิบัติโดยการสาธิต เฉพาะเรื่องที่มีขั้นตอนซับซ้อนและให้นักเรียนมีส่วนร่วม สอนโดยใช้ใบงาน เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้า และทำงานด้วยตนเอง

โครงการสอนคืออะไร

โครงการสอนคือ เอกสารที่ครูช่วยกันจัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการสอนวิชาต่าง ๆ โดยจัดแบ่งเนื้อหาออกเป็นรายหัวข้อย่อย ๆ พอที่จะสอนในคาบหนึ่ง ๆ ทั้งนี้ต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับกลุ่มของเด็ก และขอบเขตของหลักสูตรการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

โครงการสอนควรมีรูปแบบเป็นอย่างไร

โครงการสอนที่จะช่วยทำให้การปฏิบัติงานสอนของครูเป็นไปด้วยดี และคล่องตัว ควรประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนแรก เป็นโครงการสอนระยะยาว บอกหัวเรื่องที่ใช้อยู่สอน โดยกำหนดเวลาเป็น สัปดาห์ หรือ เป็นชั่วโมง

ส่วนที่สอง เป็นส่วนที่เรียกว่าเป็นบันทึกการสอน คือ เป็นส่วนที่ขยายรายละเอียดของส่วนแรก ซึ่งบันทึกการสอนจะแบ่งออกเป็นหัวข้อดังนี้ คือ

- ความมุ่งหมาย
- แนวคิด
- เนื้อเรื่อง
- กิจกรรมและประสบการณ์
- สื่อการสอน
- ประเมินผล
- และหมายเหตุ

จากส่วนนี้จะป็นรายละเอียดที่ครูจะนำไปใช้ประโยชน์ในการสอนประจำวันได้สะดวกยิ่งขึ้น

ลำดับขั้นในการทำโครงการสอน

1. ขั้นเตรียม

1.1 สำรวจหรือตกลงว่าจะจัดทำโครงการสอนสำหรับเด็กในระดับใด

1.2 สำรวจความต้องการของชุมชน สภาพของสิ่งแวดล้อม ภูมิประเทศ ฤดูกาล และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.3 สํารวจและจัดหาเอกสารที่จะมาใช้ในการทำโครงการสอน เช่น หนังสือหลักสูตร โครงการสอนสำเร็จรูป คู่มือการสอน หนังสือแบบเรียน หนังสืออ่านประกอบ และหนังสืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าวิจัยหรือค้นพบใหม่ ๆ

1.4 จัดเตรียมเชิญบุคลากรโดยเฉพาะครูผู้สอนควรได้เปิดโอกาสให้ครูที่มีความถนัด และมีประสบการณ์ในการสอนวิชาต่าง ๆ ได้ร่วมกันออกความคิดเห็นในการจัดทำโครงการสอน

2. ขั้นจัดทำ

ควรให้ครูผู้สอนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการทำโครงการสอน โดยพิจารณาถึงความเหมาะสม ความซ้ำซ้อน ความยากง่ายของหัวเรื่อง การจัดเวลา การจัดบุคลากรที่เหมาะสมเข้าสอน โดยใช้ข้อมูลในขั้นเตรียมมาประกอบอย่างมีประโยชน์

3. ขั้นใช้

ครูผู้สอนแต่ละชั้นจะเป็นผู้นำโครงการสอนไปใช้พร้อมกับบันทึกเหตุการณ์ หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้เรียน ที่ประสบเพื่อจะได้นำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขให้โครงการสอนเหมาะสมสมบูรณ์ดีขึ้นในการที่จะใช้ต่อไป

หลังจากการสอนแต่ละภาคสิ้นสุดลง ครูผู้สอนในระดับชั้นเดียวกันควรได้มีการประชุมประเมินผลการสอนที่ได้สอนตามโครงการสอนที่ได้จัดไว้ในต้นปีการศึกษา ว่ามีข้อดี ข้อบกพร่อง อย่างไรที่ควรแจ้งให้ครูร่วมงานคนอื่น ๆ ได้ทราบ และควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

การจัดทำโครงการสอนมีประโยชน์อย่างไร

1. ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน และจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับโรงเรียนที่มีห้องระดับเดียวกันหลายห้อง เช่น ชั้นอนุบาล 1 จำนวน 5 ห้อง หรือชั้นอนุบาล 2 จำนวน 6 ห้อง ครูประจำชั้นแต่ละห้องจะมีโอกาสร่วมกันวางแผนกิจกรรม วิธีสอน และการทำอุปกรณ์การสอนใช้ร่วมกัน

2. เป็นแนวทางการสอนสำหรับครูใหม่ ครูประจำชั้น ครูที่มาทำการสอนแทนในกรณีที่ครูประจำชั้นไม่อยู่

3. ช่วยให้ครูสอนได้ตามเวลากำหนด ไม่สอนซ้ำหรือเร็วเกินไป มีการสอนทบทวนและทดสอบเป็นระยะ ๆ

4. เป็นแนวทางให้ครูในระดับชั้นที่สูงกว่าหรือต่ำกว่าทราบว่า จะจัดโครงการสอนในระดับการสอน ในระดับชั้นที่สูงกว่าหรือต่ำกว่าอย่างไร จึงจะรับกับเด็กที่จะเรียนต่อไป (พราวพรรณ เหลืองสุวรรณ 2535)

ความมั่นใจ หลีกเลี่ยงการวิจารณ์หรือการติเชิงทำลาย สอนให้เกิดนิสัย โดยให้เรียนรู้หรือทำซ้ำให้ฝึกปฏิบัติงานในสถานที่จริง ๆ ภายใต้การนิเทศของครู เน้นกระบวนการกลุ่ม โดยให้รับบทบาทหน้าที่ของผู้นำและผู้ตามและฝึกทักษะที่จำเป็นในการทำงานกลุ่ม เช่น ทักษะการพูด การฟัง ฯลฯ ต่อจากนั้นเป็นเรื่องของวิธีการงาน โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติงานคือ ขั้นสังเกต ขั้นทำตามแบบ ขั้นทำเองโดยไม่มีแบบและทำเองโดยอัตโนมัติ จะเห็นได้ว่าวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่ว่าด้วยการทำงานและสร้างนิสัยในการทำงาน ซึ่งการที่นักเรียนจะบรรลุจุดหมายดังกล่าวได้ นอกจากครูจะสอนให้นักเรียนมีความรู้แล้ว สิ่งสำคัญคือ ครูต้องให้นักเรียนได้ปฏิบัติงานจริงและเน้นการปรับปรุงงาน ในการปฏิบัติงานครูต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการในการทำงานเท่า ๆ กับผลงาน เพราะผลงานเป็นเพียงจุดหมายปลายทางของการทำงานเท่านั้น แต่ระหว่างทางที่เป็นวิธีการทำงานหรือกระบวนการทำงานเป็นขั้นตอนสำคัญที่ครูต้องฝึกนิสัยในการทำงาน ครูจึงต้องให้ความสำคัญทั้ง 2 ส่วนไปพร้อมกัน ทั้งครูควรปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของนักเรียนในขณะที่ปฏิบัติงานด้วยก็จะทำให้นักเรียนทำงานเป็น มีนิสัยรักการทำงาน และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2537 : 8-9)

แนวการสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำแนวการสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เพื่อใช้ในโรงเรียนอนุบาล ทั่วประเทศ แนวการสอนที่จัดทำขึ้น เขียนในลักษณะกว้าง ๆ และเป็นกลาง ๆ เพื่อให้ครูผู้สอนสามารถนำไปขยายรายละเอียดลงสู่แผนการสอนที่เหมาะสมกับสภาพนักเรียน โรงเรียน และสภาพท้องถิ่นของตน ซึ่งในแนวการสอนได้เสนอแนะกิจกรรมที่ต้องการเน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการไว้อย่างค่อนข้างชัดเจนทำให้ครูผู้สอนสามารถนำไปเขียนเป็นแผนการสอนที่เน้นกระบวนการได้ง่ายขึ้น ลักษณะแนวการสอนที่ดีของกรมวิชาการได้ระบุหลักการไว้ดังนี้

- 1) ชีวเด็กเป็นศูนย์กลาง
- 2) ผู้เรียนค้นพหาค้นตนเองจากการทำกิจกรรม
- 3) กิจกรรมเน้นกระบวนการและประสบการณ์
- 4) สื่อและอุปกรณ์ควรเป็นสื่อที่มีอยู่ในท้องถิ่นและเน้นการประหยัด

สำหรับรูปแบบการเรียนกิจกรรมในแนวการสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ควรมีดังนี้

- 1) เริ่มต้นด้วยการจัดกิจกรรมประเภทกระตุ้นให้นักเรียนรับรู้ เห็นความจำเป็น ความสำคัญ หรือปัญหา
- 2) เสนอกิจกรรมให้นักเรียนตระหนักถึงความจำเป็น โดยให้นักเรียนทำกิจกรรมซ้ำ ในข้อ 1) แต่สถานการณ์ต่างกันออกไป หรือให้เกิดความรู้สึกร่วมที่จะทำ
- 3) จัดกิจกรรมให้นักเรียนทดลองปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้แก่
 - (1) ทดลองปฏิบัติในสถานการณ์ต่าง ๆ กัน
 - (2) อภิปราย ชักถาม ตามประเด็นคำถามเกี่ยวกับขั้นตอนและผลการปฏิบัติ เช่น วิธีการทำงาน ผลของการทำงานในแต่ละสถานการณ์ ความร่วมมือในการทำงาน ฯลฯ
- 4) จัดกิจกรรม เพื่อให้หลักและแนวคิดที่ถูกต้องแก่นักเรียนโดย
 - (1) ครูหรือนักเรียนสาธิตขั้นตอนวิธีการทำงานที่ถูกต้อง (ระบุขั้นตอนที่จำเป็น)
 - (2) นำอภิปรายชักถามตามประเด็นคำถามเกี่ยวกับขั้นตอนและผลการปฏิบัติ โดยนำความรู้จากข้อ 3) และข้อ 4) มาเปรียบเทียบกัน
- 5) จัดกิจกรรมให้นักเรียนปฏิบัติในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน เพื่อฝึกทักษะในการปฏิบัติเป็นบุคคลและปฏิบัติซ้ำเป็นกลุ่ม
- 6) จัดกิจกรรมเพื่อฝึกทักษะเพิ่มเติม โดยมอบหมายงานให้นักเรียนไปทำ (กรมวิชาการ 2539 : 16-17)

ขอบเขตของการสอน

ขอบเขตของการสอนความรู้เพื่อพัฒนาด้านสังคม และอารมณ์ของเด็กจะเน้นที่สิ่งแวดล้อมรอบตัวและประสบการณ์ทางตรงของเด็ก ครูจะเป็นผู้วางแผนการสอนให้เป็นไปตามปรัชญา หลักสูตร หรือนโยบายของโรงเรียน ท้องถิ่น ชุมชน โดยถือเอาชุมชน บ้าน และโรงเรียนเป็นหลักในการจัดประสบการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ โดยจะเริ่มจากสิ่งที่ใกล้ตัวเด็กมากที่สุดก่อนแล้วจึงไปสู่สิ่งที่ไกลตัวออกไป

ถ้าสมมติว่าโรงเรียนอนุบาลแห่งหนึ่งจัดแบ่งชั้นเรียนออกเป็น 3 ระดับคือ กลุ่มอายุ 3 ขวบ 4 ขวบ และ 5 ขวบ ตามลำดับ ในปีการศึกษาหนึ่งๆ แบ่งออกเป็น 2 ภาคการเรียน คือ ภาคต้น และ ภาคปลาย ซึ่งจะมีเวลาเรียนประมาณ 17 สัปดาห์ (85 วัน) ในแต่ละภาค ฉะนั้นครูผู้สอนควรจะเตรียมโครงการสอนให้เหมาะสมกับระยะเวลา

การจัดเตรียมโครงการสอนระดับอนุบาล ไม่ใช่เรื่องใหม่แต่ได้จัดทำกันมานานแล้ว หากแต่ว่าเป็นในรูปต่างคนต่างจัดไม่มีรูปที่แน่นอน แต่มีความมุ่งหมายอันเดียวกันในการจัดเตรียมโครงการสอนให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาชาติ 2520 คือ การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา มุ่งอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนการศึกษาภาคบังคับ ไม่มีการสอนหนังสือ มีแต่อบรมเลี้ยงดูให้เด็กมีความพร้อมในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม ศีลพื่อที่จะรับการศึกษาขั้นต่อไป (สาระข้อ 30)

หน่วยการสอน

การจัดประสบการณ์สังคมศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเด็กควรจัดให้อยู่ในรูปหน่วยการสอน ซึ่งจาโรลิเมก (Jarolimek, 1967 : 175) กล่าวถึงความหมายของหน่วยการสอนเอาไว้ว่า

หน่วยการสอน หมายถึง การหาวิธีการเพื่อรวบรวมอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะใช้สอนเนื้อหาและกิจกรรมเพื่อให้เด็กมีส่วนร่วมทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยเด็กจะเริ่มเรียนรู้จากการแก้ปัญหา และจากการเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ การสร้างหน่วยการสอนควรจัดขึ้นตามลำดับความสนใจของนักเรียนและตามเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น โดยให้อยู่ในขอบข่ายของเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา โดยครูควรสามารถตอบคำถามให้ได้ว่า “จะสามารถช่วยให้เด็กเรียนรู้เข้าใจและจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้เด็กได้อย่างไร”

หน่วยการสอนที่สร้างขึ้นอาจจะใช้เวลาเรียนรู้เพียงวันเดียว เป็นสัปดาห์ หรือ 2 สัปดาห์ ก็ได้แต่ความสนใจของกลุ่มและเนื้อหาที่จะสอน หน่วยการสอนที่ดีควรประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1. จุดมุ่งหมาย
2. เนื้อหาสาระ
3. ความถี่รอบยอด
4. กิจกรรมหรือประสบการณ์
5. สื่อการเรียน
6. การประเมินผล

จิตวิทยาการเรียนรู้และการสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย

ในการสอนรายวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ครูจะต้องรู้องค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการในการสอน 4 ส่วน คือ

1. จุดประสงค์ในการสอน ได้แก่ สิ่งที่กำหนดให้ผู้เรียนทำได้หลังจากการสอนตอนหนึ่ง ๆ
2. สมรรถภาพพื้นฐาน ได้แก่ ระดับสมรรถภาพด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนก่อนที่จะเริ่มสอน เช่น พื้นฐานความรู้ สติปัญญา ระดับความสนใจ สมรรถภาพการปฏิบัติ เป็นต้น
3. กระบวนการสอน ได้แก่ กระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอน เช่น เงื่อนไขต่าง ๆ ในการเรียนรู้ การเรียนการสอน ความรู้ เจตคติและทักษะ เป็นต้น
4. การประเมินผล ได้แก่ กระบวนการรวบรวมข้อมูลจากการสอนเพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับการสอนวิชาหนึ่ง เช่น การตัดสินใจเกี่ยวกับผู้เรียน เกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรและการบริหาร เป็นต้น

1. จุดประสงค์ในการสอน โดยทั่วไปจุดประสงค์ในการสอนจะกำหนดให้เกิดพฤติกรรมในผู้เรียน 3 ด้าน คือ

1) ความรู้และสติปัญญา ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระต่าง ๆ และความสามารถของสมองในด้าน ความเข้าใจ การนำความรู้ไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมินผล ตลอดจนวิธีคิดเพื่อศึกษาด้วยตนเอง

2) ด้านความรู้สึก ได้แก่ เจตคติ ค่านิยม ความนิยมชมชอบ ความรู้สึกตระหนักในความสำคัญ เป็นต้น

3) ด้านทักษะการปฏิบัติ ได้แก่ การตัดสินใจปฏิบัติและทักษะในการปฏิบัติต่าง ๆ

การกำหนดจุดประสงค์การสอน มักจะกำหนดเป็นเชิงพฤติกรรมเพราะการที่จะทราบได้ว่านักเรียนเกิดการเรียนรู้การสอนหรือไม่ ก็ด้วยการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน การกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมนั้น จะมุ่งที่พฤติกรรมสุดท้ายที่ต้องการ พฤติกรรมหมายถึงการกระทำการแสดงออกโดยท่าทางกริยา อิริยาบถและอาการต่าง ๆ ที่สามารถมองเห็นและรู้ได้ทันที เช่น เขียนร้องเพลง อธิบาย บอก ฯลฯ เป็นต้น การเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมให้ชัดเจนต้องเขียนให้ครบองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

- 1) ระบุชนิดของพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิด
- 2) ระบุเงื่อนไข ขอบเขตหรือขีดจำกัดที่พฤติกรรมนั้นเกิด
- 3) ระบุระดับ คุณภาพของพฤติกรรมนั้น เช่น นักเรียนสามารถท่องศัพท์ ต่อหน้าชั้นได้ ไม่ต่ำกว่า 100 คำ

2. สมรรถภาพพื้นฐานของผู้เรียน หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้เรียนจะต้องมีก่อนที่จะเกิดการเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ขึ้น ปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวกับสมรรถภาพพื้นฐานของผู้เรียน ได้แก่ การพัฒนาการของผู้เรียน ความแตกต่างระหว่างบุคคล แรงจูงใจ พื้นความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริง ทักษะในการคิด

1) การพัฒนาการของผู้เรียน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงและความเจริญเติบโตของผู้เรียนที่เป็นผลมาจากทั้งพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม โดยปรากฏให้เห็นในแง่ของความพร้อมและ วุฒิภาวะ

(1) ความพร้อม ได้แก่ ความเพียงพอของสมรรถภาพที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับจุดประสงค์ทางการสอนหนึ่ง ๆ เช่น ความพร้อมทางการอ่าน ก็คือความสามารถต่าง ๆ ที่ผู้เรียนจะต้องมีก่อนที่จะเริ่มต้นอ่าน เช่น ความสามารถในการสัมพันธ์รูปกับเสียงอักขระที่เคยได้ชินการรวมอักขระเป็นพยางค์และเป็นคำ ๆ เป็นต้น

(2) วุฒิภาวะ หมายถึง ความเจริญเติบโตทางสรีระ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลมาจากพันธุกรรม เช่น ความเจริญเติบโตด้านส่วนสูง กล้ามเนื้อใหญ่ เสียงแตก เป็นต้น

ความสัมพันธ์ของ ความพร้อม และวุฒิภาวะ ก็คือ ความพร้อมเป็นผลมาจากการฝึกหรือการเรียนรู้ และวุฒิภาวะ มีรายงานวิจัยได้พบว่ามีผลหลายอย่างที่ไร้ผลเนื่องจากผู้เรียนยังไม่เจริญถึงระดับวุฒิภาวะที่กำหนด ไม่ว่าจะเป็นในด้านการเรียนรู้ภาคปฏิบัติซึ่งจะต้องอาศัยอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายช่วยหรือจะเป็นการเรียนรู้ที่ต้องใช้สมองก็ตาม

2) ความแตกต่างระหว่างบุคคล จากการศึกษาบุคคลกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มอายุ กลุ่มเพศ เชื้อชาติ และชั้นของสังคม พบว่ามีความแตกต่างกับความแตกต่างระหว่างบุคคลจึงเป็นสิ่งที่ควรคำนึงถึงอยู่เสมอ

3) แรงจูงใจ หมายถึง ปัจจัยที่มากระตุ้นผู้เรียนให้เกิดพฤติกรรมในการทำงานต่าง ๆ การเรียนที่ขาดแรงจูงใจย่อมเกิดผลไม่เต็มที่ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจที่สำคัญได้แก่

(1) การเข้าใจ เป็นระดับของความตื่นตัวโดยทั่วไปของบุคคลแต่ละคน ผู้ที่มีความเข้าใจสูงจะทำให้เกิดแรงจูงใจได้มาก

(2) ความมุ่งมั่น คือ ความเชื่อว่าผลบางอย่างจะต้องเกิดขึ้นจากการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง บุคคลที่มองเห็นผลเกิดขึ้นจริงต่างจากผลที่มุ่งหวังไว้ก็จะเกิดการตื่นตัวจริงจังขึ้น ความมุ่งมั่น ที่มีการศึกษากันมากได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งหมายถึงความมุ่งมั่นที่จะแสวงหาความพึงพอใจจากการทำสิ่งท้าทายและสิ่งยากในทางการศึกษา ซึ่งนับเป็นแรงจูงใจที่มีผลต่อการเรียนรู้

(3) สิ่งชวนใจ ได้แก่ สิ่งซึ่งเป็นเป้าหมายที่ทำให้เกิดแรงจูงใจ สิ่งชวนใจของบุคคลอาจเป็นรางวัลทางรูปธรรมหรือทางสัญลักษณ์ ทางนามธรรมก็ได้ สิ่งชวนใจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้พฤติกรรมเพิ่มความเข้มข้น กระตุ้นกระเจิงขึ้น เช่น เราจะพบว่าเด็ก ๆ มักจะทำตามอย่างผู้ใหญ่ที่อยู่ใกล้และรู้สึกชอบ เด็กจะนิยมชมชอบคนที่อยู่ใกล้และรู้สึกไม่สบายใจ

(4) พื้นความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริง ได้แก่ ผลของการเรียนรู้ที่สะสมไว้ในความคิดความจำของผู้เรียนมาเป็นเวลานาน ในการเรียนรู้เรื่องใหม่ พื้นความรู้เดิมของผู้เรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้เรื่องใหม่เป็นไปอย่างดี สมกับ ออซูเบล (Ausubel) กล่าวได้ว่า “การเรียนรู้สิ่งใหม่จะมีความหมายก็ต่อเมื่อสิ่งที่เรียนรู้ใหม่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเข้ากันได้กับพื้นความรู้เดิม”

พื้นความรู้เดิม ในการเรียนวิชากลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ มีที่มา 3 ทางด้วยกัน คือ

(1) ได้แก่สิ่งที่ผู้เรียนสามารถใช้ได้อยู่ตลอดเวลาในขณะที่ผู้เรียนยังอยู่ในระหว่างการฝึกปฏิบัติเช่นในรูปของ “ใบงาน”

(2) ได้แก่พื้นฐานความรู้ที่ผู้เรียนเพิ่งเรียนไปในบทเรียน หรือในหน่วยเรียนที่ผ่านมา

(3) ได้แก่พื้นฐานความรู้ที่เรียนไว้นานแล้วตั้งแต่ชั้นต้น ๆ ผู้เรียนจดจำไว้เป็นปี ๆ ผู้เรียนต้องนึกหรือผู้สอนช่วยทบทวน จึงจะนำมาต่อเนื่องกับความรู้ใหม่

(5) ความคิดรวบยอด เป็นความสามารถพื้นฐาน ในการเรียนรู้เรื่องที่มีความยากและซับซ้อน ในการสร้างความคิดรวบยอดของสิ่งใด ผู้เรียนจะต้องสามารถจำแนกความแตกต่างระหว่างสิ่งนั้นกับสิ่งอื่น ๆ ที่ต่างกลุ่มกัน และสามารถมองเห็นลักษณะร่วมกันภายในกลุ่มเดียวกันได้ เช่น ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับ “หมา” สามารถจำแนกได้ว่า หมานั้นต่างจากสิ่งอื่น ๆ และในบรรดาหมาพันธุ์ต่าง ๆ นั้น ก็มีลักษณะที่มันร่วมกันอยู่ ถึงแม้ว่า สีขน ขนาด และรูปร่างจะต่างกันก็ตาม เมื่อพูดคำว่า “หมา” ผู้เรียนรู้ความหมายได้โดยคิดถึงลักษณะดังกล่าวนี้

(6) การแก้ปัญหา เป็นทักษะในการคิดที่อยู่ในระดับสูงที่สุด มีลักษณะการคิดเป็นระบบ ได้แก่ การทำความเข้าใจปัญหา การตั้งข้อสมมติฐานในการแก้ปัญหา และการแก้ปัญหา

ได้สำเร็จ ในการแก้ปัญหาผู้เรียนต้องมีพื้นฐานความรู้เรื่องกฎต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการแก้ปัญหา

3. กระบวนการสอน พื้นฐานความรู้เกี่ยวกับกระบวนการสอน ได้แก่ เรื่อง ธรรมชาติ การเรียนรู้, การเรียนรู้เกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย

1) ธรรมชาติการเรียนรู้ การเรียนรู้เป็นลักษณะประจำตัวคนและสัตว์ การเรียนรู้เป็นเรื่องของสมองเมื่อได้รับความรู้ใหม่ สมองจะจดจำความรู้นั้นไว้ และสั่งงานให้มีการกระทำอย่างใหม่เกิดขึ้นได้ คำนิยามของการเรียนรู้จึงหมายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลมาจากการฝึกอบรม มีกฎการเรียนรู้ที่นำมาใช้เป็นหลักการสอนได้แก่

(1) กฎแห่ง “ความใกล้ชิด” (Contiguity) กฎนี้มีใจความสำคัญว่า “ถ้าต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพื่อตอบสนองอย่างไรต่อเร้าใดก็ต้องจัดตั้งเร้านั้น ให้เกิดขึ้นในระยะเวลาที่ใกล้ชิดกับการตอบสนองนั้น”

(2) กฎแห่งการทำซ้ำ (Repetition) กฎนี้มีใจความสำคัญว่า “ในการเรียนรู้เพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้าใด ๆ ถ้าต้องการให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้นและจำได้แม่นยำขึ้น จะต้องมีการทำซ้ำหรือมีการฝึกฝน

(3) กฎแห่งการเสริมกำลัง (Reinforcement) กฎนี้มีใจความสำคัญว่า “ในการเรียนรู้สิ่งใหม่ใด ๆ ถ้าผู้เรียนเกิดความพอใจก็จะทำให้การเรียนรู้มีพลังสูงขึ้น” เช่น การที่ผู้เรียนรับทราบผลสำเร็จในการทำงานจึงเป็นรางวัลอย่างดีสำหรับผู้เรียน และช่วยเสริมการเรียนรู้ในการทำงานนั้นได้อย่างดี

เนื้อหาการเรียนรู้เกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย

1. การเรียนรู้เกี่ยวกับสังคม

สังคมศึกษาเป็นวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับผู้คน และวิธีการที่คนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน และกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการสืบทอดวัฒนธรรมไปยังคนรุ่นหลัง เด็กจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับตัวเองอันเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้เกี่ยวกับผู้อื่นและธรรมชาติ

ระบบการศึกษาทั้งในอดีตและปัจจุบัน ได้จัดแบ่งเนื้อหาวิชาออกเป็นส่วน ๆ ชัดเจน เช่น วิชาคณิตศาสตร์ ภาษาไทย สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ พลศึกษา ฯลฯ การแบ่งวิชาดังกล่าวจะให้ความสะดวกต่อผู้สอนในการจัดรวบรวมเนื้อหาสาระมาสอนนักเรียน แต่ไม่ได้ให้ความสะดวกต่อเด็กเลย การเรียนความรู้ต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมของเด็ก ๆ มิได้แยกออกเป็นรายวิชา เพียงยกกล่าวไว้ว่า ความรู้ทุกอย่างจะมีรากฐานมาจากเหตุผล ไม่มีการปฏิบัติการของสมอง ของ

ความมีเหตุผลหรือของตรรกศาสตร์ ซึ่งแสดงออกในรูปของรายวิชาต่าง ๆ ทั้งเด็กและผู้ใหญ่จะมีระบบความเป็นตรรกศาสตร์อย่างเดียวกัน ดังนั้น การแบ่งเนื้อหาวิชาออกเป็นส่วน ๆ เป็นสิ่งไม่จำเป็นต่อการพัฒนาการและการรับความรู้ของเด็กเล็ก ๆ

เด็กเรียนความรู้ทางด้านสังคมเช่นเดียวกับวิธีการที่เขาเรียนความรู้ทางด้านกายภาพ เพราะที่จริงแล้วสิ่งแวดล้อมทางด้านสังคมก็เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เด็กเรียนรู้โดยการปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมทั้งวัตถุและเหตุการณ์ เด็กจะประสบความยากลำบากในการเรียนรู้ความรู้ทางด้านสังคมมากกว่าการเรียนรู้ความรู้ทางด้านกายภาพ เพราะความรู้ทางด้านสังคมมีหลากหลาย และมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ แรงเสริมที่เด็กได้รับจากความรู้ด้านกายภาพมาจากวัตถุ ซึ่งมีความคงที่มากกว่าแรงเสริมที่เด็กได้รับจากบุคคลและเหตุการณ์รอบตัว ดังนั้น ครูจึงเป็นผู้คอยช่วยเหลือเด็กในเรื่องความถูกต้องของความรู้ทางสังคม และไม่จำเป็นต้องช่วยให้แรงเสริมในขณะที่เด็กเรียนความรู้ทางกายภาพ (हररररर नीलविररर 2535)

2. ความสำคัญของวิชาสังคมศาสตร์

สังคมศาสตร์ (Social Studies) คือ วิชาที่เน้นความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการดำรงชีวิตของมนุษย์ ในการเรียนสังคมศึกษา ครูควรช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางสติปัญญา และเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของตนในฐานะที่เป็นสมาชิกของครอบครัว ชุมชน และของโลก

ถ้าเราต้องการปลูกฝังให้เด็กเป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม การปลูกฝังดังกล่าวจะต้องอาศัยระยะเวลายาวนานในการให้ความรู้และการปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดขึ้นในตัวเด็กซึ่งจะต้องอาศัยเวลาในการขัดเกลาฝึกฝนทีละเล็กละน้อยจนกว่าเด็กจะสามารถกระทำได้นั้นเป็นนิสัย การสอนจะต้องสอนจากสิ่งที่ถูกบอกให้กระทำจนเกิดความต้องการที่จะกระทำด้วยตนเอง ดังนั้นวิชาสังคมศึกษาจึงเป็นวิชาที่เน้นการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม การฝึกทักษะ และการปลูกฝังค่านิยม

3. เป้าหมายของการสอนสังคมศึกษา

คร.นිර-จารี นีฟ (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2523 กร. 4/2523) กล่าวถึงเป้าหมายของการสอนสังคมศึกษาเอาไว้ 3 ประการ คือ

1. เป้าหมายด้านมนุษยศาสตร์ (Humanistic Goals) หมายถึง การค้นพบความหมายในชีวิตโดยการเข้าถึงชีวิต คือ รู้ เข้าใจ และเห็นคุณค่าของชีวิต

2. เป้าหมายด้านการเป็นพลเมืองดี (Good Citizenship) หมายถึง ให้เด็กรู้จักบทบาทและหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีความต้องการที่จะปรับปรุงสิ่งที่ไม่ถูกต้องในสังคมของตนเองให้ดีขึ้น

3. เป้าหมายด้านการรู้คิด (Cognitive Goals) หมายถึง การให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องความสัมพันธ์และโครงสร้างของสังคม เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน เป็นต้น

4. ความพร้อม

การตัดสินใจเพื่อรับเด็กเข้าเรียนชั้นอนุบาล หรือชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มักจะใช้คำว่า “ความพร้อม” เป็นเครื่องตัดสิน ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่า หากเด็กยังไม่พร้อม ครูจะประสบความยากลำบากในการสอน การเตรียมเด็กให้พร้อม จึงเป็นแนวทางที่ถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลาย

ความหมาย

นักการปฐมวัยศึกษา และพ่อแม่ผู้ปกครองส่วนใหญ่เข้าใจว่า ความพร้อม หมายถึง ความสามารถของเด็กในการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ และการประสบความสำเร็จในการเรียนระยะเริ่มต้น (Morrison, 1988) เด็กจะมีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งจะถูกวัดโดยเกณฑ์ของโรงเรียน เด็กที่ไม่พร้อมก็จะถูกตัดสินว่า มีความบกพร่อง และเป็นเรื่องเสียหาย

แต่เดิมนั้นคำว่า ความพร้อม เป็นผลมาจากทฤษฎีภาวะเท่านั้น แต่ในปัจจุบันนี้ มโนทัศน์ ของคำว่า ความพร้อม มีความหมายกว้างยิ่งขึ้น เดอร์กิน (Durkin, 1970, p. 530) ให้ความหมายคำนี้ว่า “เป็นผลรวมของความสามารถหลาย ๆ ด้าน ซึ่งเป็นผลมาจากธรรมชาติ และจะส่งผลกระทบต่อซึ่งกันและกัน”

ส่วนออซูเบล (Ausubel, 1959, p. 147) ให้คำจำกัดความคำว่าความพร้อมว่า “เป็นสมรรถภาพที่เกิดขึ้นอย่างพอเพียงกับความจำเป็นของการเรียนรู้ที่กำหนดให้”

กล่าวโดยสรุป ความพร้อมเป็นความเจริญทางวุฒิภาวะ อันจะส่งผลถึงความสามารถในการเรียนรู้ หรือการทำสิ่งใหม่ ๆ อย่างได้ผล

5. องค์ประกอบของความพร้อมของเด็ก

ความพร้อมของเด็กประกอบด้วย

1. องค์ประกอบทางด้านร่างกาย เป็นพัฒนาการทางร่างกายที่เจริญงอกงามตามภาวะปกติของวัยเด็ก ได้แก่ การมองเห็น การได้ยิน การสัมผัส การเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อต่าง ๆ

2. องค์ประกอบด้านอารมณ์ ได้แก่ ความต้องการ การเรียนรู้ ความสนใจ และความอยากรู้อยากเห็น และความมั่นคงทางอารมณ์

3. องค์ประกอบด้านสังคม ได้แก่ ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เด็กได้รับ เช่น ประสบการณ์ด้านสังคม ประสบการณ์ทางด้านภาษา ฯลฯ

4. องค์ประกอบทางด้านสติปัญญา ได้แก่ ความสามารถทางด้านการคิด ความเข้าใจ และความสามารถในการรับรู้ และการใช้ความคิดในการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล

เด็กจะมีความพร้อมเกิดขึ้นได้ ต่อเมื่อเด็กได้มีการพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาดีพอที่จะรับการเรียนรู้จากสิ่งใหม่ ๆ ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะประสบการณ์ และความสนใจของเด็กด้วย

6. ความสำคัญของการเตรียมความพร้อม

เด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึงหกขวบ เป็นช่วงอายุที่มีความสำคัญเป็นวัยทองของชีวิต เด็กจะเริ่มเรียนรู้ประสบการณ์โลกกว้าง และเป็นช่วงที่มีการพัฒนาบุคลิกภาพโดยเฉพาะสติปัญญาค่านิยม ทักษะคิด จริยธรรมและสิ่งต่าง ๆ ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาในระยะต่อไป นักศึกษา นักวิจัย นักวิจัยพบว่า การเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กก่อนวัยเรียน (เด็กปฐมวัย) เป็นผลดีต่อเด็กมากกว่าการสอนเขียนอ่านในชั้นก่อนวัยเรียน ซึ่งผลการวิจัยของ กิตติวดี บุญเชื้อ และคนอื่น ๆ ได้ทดลองสอนในชั้นอนุบาลในโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี 2515-2520 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างนักเรียนที่เข้าเรียนในโรงเรียนสาธิตจุฬาฯ โดยผ่านชั้นอนุบาลในโครงการทดลองกับนักเรียนนอกโครงการที่จบชั้นอนุบาลจากที่อื่น ๆ แล้วมาเข้าโรงเรียนสาธิตจุฬาฯ นักเรียนในโครงการ การทดลองขณะที่อยู่ชั้นอนุบาล จะไม่เน้นการสอนหนังสือ แต่จะมุ่งฝึกความพร้อมในทุก ๆ ด้าน และพัฒนาการทางความคิด ส่วนนักเรียนนอกโครงการมาจากโรงเรียนอนุบาลทั่ว ๆ ไป ซึ่งการเรียน การอ่านเขียน และคิดเลข การเก็บข้อมูลทำเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ขณะที่นักเรียนอยู่ชั้นอนุบาล ใช้สังเกตพฤติกรรม ระยะที่ 2 และ ระยะที่ 3 วัดผลการเรียนเมื่อนักเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และประถมศึกษาปีที่ 4 แล้ว เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างนักเรียนในโครงการและนอกโครงการ ปรากฏว่านักเรียนที่ผ่านโครงการทดลองสอนชั้นอนุบาลไม่เน้นการสอนหนังสือ มีความรู้ ความสามารถทางวิชาการเท่าเทียมกับเด็กที่มาจากโรงเรียนอนุบาลอื่น ๆ

จากผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่าการเรียน อ่าน - เขียน และคิดเลข ในชั้นก่อนวัยเรียน (ปฐมวัย) ไม่เกิดประโยชน์อย่างไร เพราะเด็กที่ได้รับการเตรียมความพร้อมในชั้นเด็กก่อนวัยเรียน (ปฐมวัย) สามารถเรียนทันเด็กที่เรียน อ่าน-เขียน และคิดเลขมาก่อน เมื่อชั้นประถมปีที่ 2 และ 4 ซึ่งเป็นการยืนยันว่า การเตรียมความพร้อมให้แก่เด็ก นอกจากจะไม่ทำให้เด็กเรียนช้าแล้วยังทำให้เด็กมีสภาพจิตใจที่ดี สามารถเข้ากับผู้อื่นได้ดี และเรียนหนังสือเป็นสุข

พรรณิ ชูชัย (2522 : 20) กล่าวถึง ฮิลการ์ด ว่าได้ทำการทดลองเมื่อปี ค.ศ. 1930 กับเด็กกลุ่มหนึ่งอายุประมาณ 2-3 ขวบ โดยการฝึกให้

7. การเตรียมความพร้อม

การเตรียมความพร้อม ต้องเตรียมทุก ๆ ด้าน ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา เด็กที่ไม่สนใจที่จะเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ อาจจะเป็นเพราะไม่มีความสนใจในสิ่งนั้น หรือรู้สึกไม่สบายในการที่จะทำหรือเรียนรู้แสดงว่าเด็กคนนั้นยังขาดทักษะบางอย่างในการจะเรียนรู้ต่อไป ซึ่งเราเรียกว่าเด็กยังไม่พร้อมที่จะเรียน ดังนั้นการเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กจึงมีความจำเป็น มาก เด็กที่มีความพร้อมในการที่จะเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ให้กว้างขึ้น เด็กซึ่งขั้นนั้นย่อมขึ้นอยู่กับประสบการณ์และการเรียนรู้ที่เด็กเคยมีมาก่อนเป็นประการสำคัญ

(1) การเตรียมความพร้อมทางสังคม

พ่อแม่จะช่วยเตรียมความพร้อมทางสังคมได้โดย

- สร้างความสัมพันธ์ที่อบอุ่น รักใคร่กลมเกลียวกัน ทำให้เด็กเกิดความมั่นใจและจำสามารถเผชิญกับความสัมพันธ์อันดีออกไปสู่สังคมภายนอกได้
- สนับสนุนเด็กให้ได้ออกไปเล่นกับเด็กอื่น ๆ บ้าง
- พยายามให้ไปรู้จักและเล่นกับญาติพี่น้องอื่น ๆ หรือเล่นกับลูกของเพื่อนบ้าน คอยแนะนำและสอนให้เด็กเล่นกับเพื่อนอย่างเป็นมิตร ไม่รังแกผู้อื่น หรือแย่งของเล่นของคนอื่น
- พ่อแม่เป็นตัวอย่างที่ดีให้เด็กได้เลียนแบบบาทของพ่อแม่ จากการกระทำของพ่อแม่ที่เด็ก ได้พบเห็นทุกวัน

(2) การส่งเสริมและเตรียมความพร้อมทางด้านอารมณ์และสังคม

พ่อแม่จะช่วยส่งเสริมความพร้อมทางด้านอารมณ์และสังคม โดยการให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตัวเองรู้จักรับผิดชอบ มีมนุษยสัมพันธ์ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุขโดย

1. การให้ความรัก ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ต่อเด็กอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้เด็กได้มีพื้นฐานทางอารมณ์อย่างดี ไม่มีความกลัวจะทำให้เด็กรู้สึกอบอุ่นใจ มองทุกสิ่งในแง่ดี มีคุณธรรม
2. ให้คำชมเชย เมื่อเด็กทำความดีหรือทำถูกใจ สร้างความมั่นใจให้เด็ก
3. อธิบายชี้แจง ข้อสงสัยของเด็กอย่างมีเหตุผล

4. เมื่อเด็กเกิดอารมณ์ฉุนเฉียว เมื่อมีน้องเกิดใหม่ ต้องอธิบายให้เด็กเข้าใจและดึงเด็กให้มีส่วนร่วมในการดูแลน้อง

(3) พ่อแม่กับการเตรียมความพร้อม

พ่อแม่ทุกคนย่อมหวังและต้องการให้ลูกเติบโตขึ้นเป็นคนดีความสามารถสูง ไร่ เริงแถมโต มีสุขภาพจิตดี เฉลียวฉลาดคล่องแคล่วว่องไว ลูกจะเป็นเช่นนี้ได้ขึ้นอยู่กับพ่อแม่ของเด็ก พ่อแม่มีส่วนช่วยลูกให้เป็นคนที่มีบุคลิกภาพแบบไหนก็ได้ พ่อแม่ควรระลึกไว้เสมอว่า ความรัก ความเข้าใจ การปฏิบัติต่อเด็กตั้งแต่เขาวัยจะเป็นรากฐานที่สำคัญแก่เด็กในทุก ๆ ด้าน ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา ความรู้สึก ความคิด ตลอดจนนิสัยทุกอย่าง

พ่อแม่เป็นผู้ที่ใกล้ชิดและเข้าใจในปัญหาของลูกมากที่สุด พ่อแม่จะเป็นบุคคลที่ลูกเคารพและไว้วางใจมากกว่าใคร ๆ พ่อแม่มีอิทธิพลต่อลูกมาก โดยเฉพาะเรื่องเป็นแบบอย่างที่ดีของลูก พ่อแม่เป็นผู้ที่จะช่วยดูแลอบรมเลี้ยงดูลูกให้เจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีร่างกายแข็งแรงและสุขภาพจิตดี มีวุฒิภาวะพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ ในการจะปรับตัวให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

ความพร้อมของเด็กก่อนวัยเรียน

ความพร้อมของเด็ก คือ ขั้นพัฒนาการของเด็กที่พัฒนามาถึงระดับหนึ่งที่ทำให้เด็กมีความสามารถที่จะเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ ๆ ได้อย่างง่ายโดยที่วุฒิภาวะทางกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญามีการพัฒนาถึงจุดหนึ่ง ซึ่งจะเป็นพื้นฐานให้เข้าก้าวไปสู่การเรียนรู้ใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น เด็กที่จะสามารถเดินได้ก็ต่อเมื่อเขามีพัฒนาการของการใช้กล้ามเนื้อ กล้ามเนื้อแขนขาทุกส่วนพร้อมที่จะเดินได้หรือเด็กจะสามารถพูดได้ก็ต่อเมื่อเขาได้มีการพัฒนาการใช้เสียงโดยการร้อง การส่งเสียงก่อน เป็นความจริงที่ว่าเด็กทุกคนจะต้องเจริญเติบโตขึ้นตามวัย แต่การปูพื้นฐานหรือส่งเสริมให้เด็กมีความพร้อม เพื่อจะเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ เป็นสิ่งจำเป็น จะช่วยให้เด็กเป็นคนปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและสังคมใหม่ได้ดี โดยเฉพาะเมื่อถึงเวลาที่เด็กต้องไปโรงเรียน (วราภรณ์ รักวิชัย การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย พิมพ์ครั้งที่ 3 2540 สำนักพิมพ์ ดันอ้อแกรมมี จำกัด)

8. พัฒนาการของการเรียนรู้ทางด้านสังคม

1. เด็กอายุประมาณ 2 - 7 ปี จะยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ประสบการณ์ทางสังคม เด็กจะมองโลกในทัศนะของตัวเอง ไม่สามารถมองในแง่ของผู้อื่นได้ การให้เหตุผลขึ้นอยู่กับสิ่งที่ได้รับรู้ เด็กจะเชื่อสิ่งที่ตนเห็น ไม่ใช่สิ่งที่ตนคิด

เลขทะเบียน.....

110914

๑. ๗๒๖

วันที่.....

23 ก.ค. 2547

เลขหมู่.....

๗๖.๖๑, ๖๘๕๕

๖ : ๑

2. เด็กอายุประมาณ 8 – 11 ปี จะเริ่มต้นตระหนักว่าผู้อื่นจะคิดแตกต่างไปจากตน เด็กสามารถใช้ความคิดเชิงเหตุผลกับประสบการณ์รูปธรรมได้ การให้เหตุผลจะค่อย ๆ เริ่มมีบทบาทเหนือการรับรู้ แหล่งของความรู้ยังคงเป็นสิ่งรูปธรรมอยู่ เด็กยังไม่สามารถสร้างความรู้จากสิ่งที่ป็นนามธรรมได้

3. เด็กอายุประมาณ 12 – 14 ปี จะเริ่มพัฒนาการปฏิบัติการปกติ ซึ่งเขาจะมองโลกและสังคมในแงุ่มที่ซับซ้อนกว่าเดิม มีความสามารถเรียนรู้สิ่งที่ป็นสัญลักษณ์ได้ เช่น การเขียน การฟัง เป็นต้น

4. เด็กอายุประมาณ 15 – 18 ปี มีความคิดเชิงเหตุผล พัฒนาการความคิดให้เหตุผลในทัศนะของผู้ใหญ่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสังคม และสถานการณ์ด้านสังคม มีความสามารถสร้างทฤษฎีที่จะตรวจสอบข้อมูลทางสังคมและประวัติศาสตร์ได้

9. หลักการสอนความรู้ทางด้านสังคม

หลักการสำคัญของการสอนความรู้ทางด้านสังคม มีดังนี้ คือ

1. ความรู้ใหม่จะถูกสร้างขึ้นมาโดยอาศัยความรู้ว่า ประสบการณ์ใหม่จะถูกปรับเข้าโครงสร้างที่เหมาะสมกับประสบการณ์เดิม และระดับของพัฒนาการด้านมโนทัศน์ การสร้างความรู้ของเด็กจะเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล การสอนจึงต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับเด็กเป็นรายบุคคล
2. การสอนความรู้ด้านสังคมแต่เดิมมาก็คือ การใช้การอ่านและการฟังคำบรรยาย ซึ่งเป็นวิธีที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กเล็ก วิธีการสอนดังกล่าวเหมาะสมสำหรับเด็กโต ผู้ซึ่งมีพื้นฐานความรู้

10. จุดมุ่งหมายของการเรียนสังคมศึกษา

ซีฟีลท์ (Seefeldt, 1986) ได้เสนอแนะจุดมุ่งหมายของการเรียนสังคมศึกษา ดังนี้

1. จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความรู้ที่เกี่ยวกับตัวเอง และความรู้ที่เกี่ยวกับตัวเองมีค่ารวมทั้งการเรียนรู้เกี่ยวกับร่างกายของตนเอง
2. พัฒนาความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การแบ่งปัน และการให้ความร่วมมือกับผู้อื่น
3. มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม เชื้อชาติและศาสนาของผู้อื่น
4. เรียนรู้ความเหมือนกันของมนุษย์ทุกแห่งทั่วโลก
5. พัฒนาความสามารถในการให้คุณค่าของความแตกต่างของผู้อื่น และคุณค่าของความป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรม

6. เข้าใจธรรมชาติของโลกสังคม รวมทั้งมโนทัศน์ในเรื่องประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์

บทบาทของครู

ครูมีความรับผิดชอบหลายประการในการพัฒนากระบวนการด้านสังคมของเด็กแต่ละคน ดังนี้

1. พัฒนาวิธีการที่จะช่วยให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี เช่น การแบ่งปัน การทำงานร่วมกัน การสร้างสถานการณ์การเล่นอย่างสร้างสรรค์ กิจกรรมการเล่นสร้าง การสนทนา การมีประสบการณ์ในสิ่งแวดล้อมใหม่ และพบปะผู้คน
2. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล และสอดคล้องกับอัตราการเจริญงอกงามของเด็กแต่ละคน กล่าวคือ จัดประสบการณ์หลายรูปแบบ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ นานาชนิด เตรียมความรู้ใหม่ ๆ
3. ใช้ทรัพยากรทั้งที่เป็นบุคคล วัสดุอุปกรณ์ในห้องให้เป็นประโยชน์ ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้มีประสบการณ์ตรง และมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม
4. จัดประสบการณ์ที่ไม่มีความโน้มเอียงทางเพศใดเพศหนึ่ง เพื่อให้เด็กได้แสดงออกซึ่งความรู้สึกละแวกพฤติกรรม โดยไม่มีข้อจำกัดทางเพศ

นอกจากความรับผิดชอบของครูในการพัฒนาทักษะทางสังคมให้แก่เด็กดังกล่าวข้างต้นแล้ว การสอนให้เด็กแสดงออกถึงความรู้สึกก็เป็นสิ่งสำคัญในการรู้จักตัวเองและผู้อื่น

วิธีสอนหรือกิจกรรมสังคมศึกษา

วิธีการสอนให้เด็กมีความคิดรวบยอด ดังที่แสมมอนต์เสนอเอาไว้แล้วนั้น ครูช่วยให้เด็กพัฒนาลักษณะนิสัย เกิดทักษะ และสามารถปลูกฝังทัศนคติให้แก่เด็กได้ โดยการให้เด็กฝึกหาข้อมูลต่าง ๆ และหาข้อสรุปด้วยตนเอง โดยครูเป็นผู้จัดประสบการณ์ วิธีการในการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กเล็กมีหลายวิธี ได้แก่

1. การอธิบาย การอภิปราย สนทนา เกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
2. การให้เด็กทำงานร่วมกับผู้อื่น
3. การทัศนศึกษา
4. การใช้สื่อทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ เช่น ภาพยนตร์ ภาพนิ่ง ฯลฯ

5. การเชิญวิทยากรมาบรรยาย

6. การจัดมุมที่เด็กสนใจให้เด็กได้ทำกิจกรรม และจากมุมดังกล่าวเด็กจะมีโอกาสพัฒนาลักษณะต่อไปนี้

- 6.1 แลกเปลี่ยนอุปกรณ์ของใช้กับเพื่อน
- 6.2 มีอิสระในการใช้อุปกรณ์และเล่นของเล่น
- 6.3 เคารพในสิทธิและความรู้สึกของผู้อื่น
- 6.4 เข้าใจถึงสิทธิส่วนบุคคล และเคารพในสิทธิของผู้อื่น
- 6.5 เคารพกฎเกณฑ์ของกลุ่ม
- 6.6 รู้จักปฏิบัติตามตารางเวลาในการทำกิจกรรม
- 6.7 เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสังคม

การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคม และอารมณ์ ของเด็กปฐมวัย
ศึกษา

กิจกรรมที่ควรจัด คือ

- การเล่นนิทานให้เด็กฟัง ควรเป็นเรื่องที่เหมาะสมกับวัยของเด็กในการที่จะได้ประโยชน์ ในการอบรมจิตใจ อารมณ์ ของเด็กให้เกิดความเมตตา กรุณา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี ความขยันหมั่นเพียร
- การเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความสามารถ เช่น การแสดงบทบาทสมมติกล่าพูด กล้าแสดง
- การจัดเล่นเกมง่าย ๆ เป็นกลุ่ม ซึ่งสามารถเล่นได้ทั้งชายและหญิง ตลอดจนการเล่นกลางแจ้ง ในร่ม ซึ่งการเล่นเหล่านี้จะสนองความต้องการและผ่อนคลายอารมณ์ของเด็ก
- การจัดกิจกรรมฝึกให้รู้จักการแบ่งปันของเล่น และการรู้จักรอคอยโอกาสก่อนหลัง และการเก็บรักษา เปิดโอกาสทำงานเป็นกลุ่ม และหมุนเวียนไปทำหุ้มนอื่นโดยมีการรับผิดชอบในงานหรือ กิจกรรมที่ทำร่วมกัน
- การจัดกิจกรรมทางด้านดนตรี เช่น ฟังเพลง ร้องเพลง แสดงท่าทาง ประกอบเพลง ซึ่งอาจมีเนื้อร้องสอดคล้องกับการอบรมจิตใจ อารมณ์และสังคม

การจัดประสบการณ์ในวิชาสังคมศึกษา

การสอนสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ควรเน้นการเลียนแบบทางสังคมและจัดประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องและอยู่ใกล้ตัวเด็ก โดยการจัด

1. กิจกรรมทางภาษา ควรมีการฝึกทักษะทางด้านภาษา เช่น การฝึกสนทนา อภิปราย เล่านิทาน ท่องบทหรือกรอง แสดงละคร เขียนตัวอักษร อ่านหนังสือ ฯลฯ เป็นต้น
2. กิจกรรมทางศิลปะและงานประดิษฐ์ ในหน่วยการสอนควรร่วมเอากิจกรรมทางศิลปะและงานประดิษฐ์ เช่น การระบายสี ปั้นดินน้ำมัน ขยำกระดาษ ฯลฯ เข้าไว้ด้วยกัน
3. กิจกรรมเกี่ยวกับเพลง ดนตรี และจังหวะ ในหน่วยการสอนควรมีการสอนให้เด็กร้องเพลงเล่นเกม ฟังเพลง เล่นเครื่องดนตรีต่าง ๆ ด้วย
4. กิจกรรมทางคณิตศาสตร์ กิจกรรมในหน่วยการสอนควรให้เด็กมีโอกาสพัฒนาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ เช่น จำนวน ตัวเลข และ ประสบการณ์พื้นฐานทางคณิตศาสตร์อื่น ๆ ไปพร้อมกันด้วย
5. กิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะและทัศนคติทางสังคม ในหน่วยการสอนมีกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม ได้แก่ ทักษะและทัศนคติต่าง ๆ เอาไว้ด้วยกัน การฝึกความเป็นผู้นำผู้ตาม การทำงานร่วมกัน การอภิปราย การแสดงละคร ฯลฯ
6. การใช้แหล่งวิทยาการ ในหน่วยการสอนควรจัดให้มีแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ในแหล่งชุมชน เช่น การพาไปทัศนศึกษาตามที่ต่าง ๆ การพาไปเยี่ยมโรงพยาบาล ที่ทำการไปรษณีย์ ราชชาของ ฯลฯ ประสบการณ์ตรงที่เด็กได้รับจะเป็นเสมือนห้องทดลองในตัวของมันเอง หรือการเชิญบุคคลอาชีพต่าง ๆ มาคุยเกี่ยวกับอาชีพของคนให้เด็กทราบ
7. การใช้ประสบการณ์ทางโสตทัศนูปกรณ์ ในการสร้างหน่วยการสอน ครูควรพิจารณาเลือกโสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ ต่อไปนี้เข้ามามีส่วนในการจัดประสบการณ์ เช่น ภาพยนตร์ ภาพนิ่ง ภาพเลื่อน สไลด์ วิทยู โทรทัศน์ เครื่องบันทึกเสียง รูปปั้น หุ่นจำลอง แผนภูมิ กราฟ ภาพ 3 มิติ ภาพผนัง ฯลฯ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงานการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการผลิตการพัฒนาและการใช้นวัตกรรมการสอน มีรายละเอียดในการดำเนินงานดังต่อไปนี้

2. การกำหนดรายวิชาเพื่อผลิตชุดการสอน
3. กำหนดรูปแบบชุดการสอน
4. การดำเนินการผลิตชุดการสอน
5. การพัฒนาชุดการสอน
6. การทดสอบประสิทธิภาพชุดการสอน
7. การคำนวณหาประสิทธิภาพชุดการสอน

1. การกำหนดรายวิชาเพื่อผลิตชุดการสอน

ผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นว่า การจัดการเรียนการสอนของครูที่เน้นกระบวนการ โดยใช้วิธีสอนอย่างหลากหลาย ด้วยวิธีการซึ่งเริ่มจากตัวผู้เรียน ได้ลงปฏิบัติจริงทั้งเป็นรายบุคคลแต่ละกลุ่ม พร้อมกับนำวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประกอบการเรียนการสอน จะช่วยทำให้คุณภาพของผู้เรียนเป็นไปตามจุดเน้นของหลักสูตรฉบับปัจจุบัน

วิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย (1072304) เป็นรายวิชาที่ผู้วิจัยมีความสนใจและกำหนดเป็นรายวิชาเพื่อผลิตชุดการสอนเพราะได้ตระหนักว่า ถ้ามีการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ของนักศึกษาวิชาเอกการศึกษาปฐมวัย ปี 2 ให้มีประสิทธิภาพ และมีกระบวนการวิธีการที่สอดคล้องกับจุดเน้นของการสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย แล้ว ก็ย่อมจะทำให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องได้มองเห็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ และนำไปปฏิบัติในการจัดกิจกรรมสังคมศึกษาปฐมวัย ที่มุ่งเน้นกระบวนการในการทำงาน กระบวนการฝึกปฏิบัติ การสำรวจความถนัดตามธรรมชาติความกระตือรือร้นและการเรียนรู้โลกของงาน ตลอดจนการเตรียมผู้เรียนไปสู่การประกอบอาชีพของผู้เรียนแต่ละคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาหลักการ จุดประสงค์ แผนภูมิโครงสร้าง อัตราเวลาเรียน คำอธิบายหลักสูตร ของรายวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย (1072304) ตามหลักสูตรปริญญาตรี

ของสถาบันราชภัฏ และเอกสารตำราที่เกี่ยวข้องกับวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ตลอดจน
แนวการสอนสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ โครงสร้าง เนื้อหา และคาบเวลาของรายวิชาสังคมศึกษา
สำหรับเด็กปฐมวัย กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ มีลำดับขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์คำอธิบายหลักสูตร

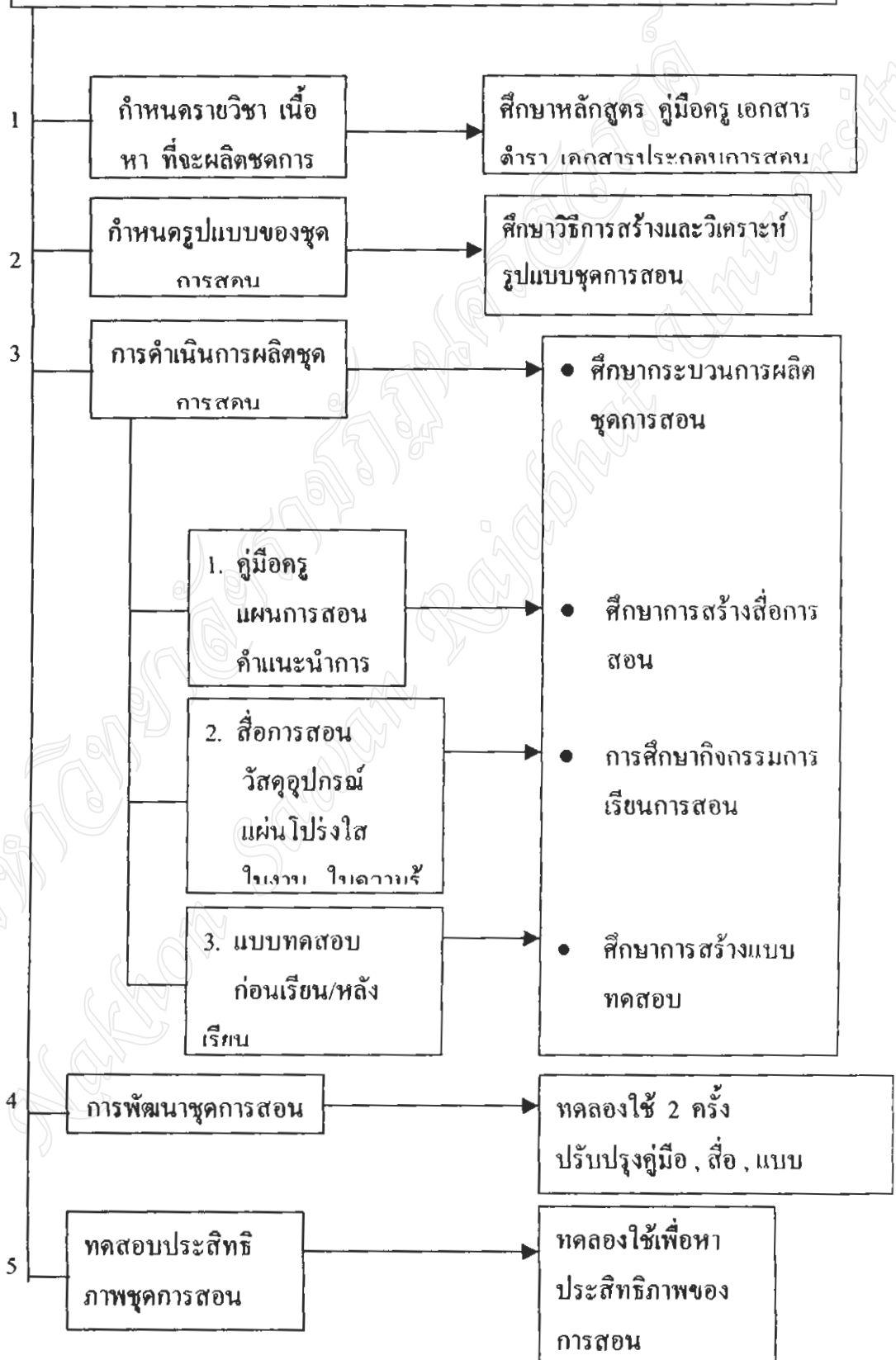
ขั้นที่ 2 จำแนกและวิเคราะห์คำอธิบายหลักสูตร

ขั้นที่ 3 วิเคราะห์จุดประสงค์ โครงสร้าง เนื้อหา กิจกรรม และคาบเวลา คำ
อธิบาย หลักสูตร

ขั้นที่ 4 วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมและคาบเวลาเพื่อเป็นแนว
ทางใน การเขียนแผนการสอน

ผู้วิจัยจัดทำแผนภูมิวิเคราะห์กระบวนการดำเนินการผลิตและพัฒนาชุดการสอนราย
วิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ในรูปแบบของกรอบมโนทัศน์ดังนี้

**กระบวนการดำเนินงานผลิตและพัฒนาชุดการสอนรายวิชาสังคมศึกษา
สำหรับเด็กปฐมวัย**

2. กำหนดรูปแบบชุดการสอน

ในการกำหนดรูปแบบของชุดการสอนที่จะนำมาผลิตนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบของชุดการสอนแบบต่าง ๆ จากเอกสารและลักษณะวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยและเห็นว่าในการสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย จะต้องมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความหลากหลาย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น เพื่อให้ชุดการสอนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงสุด ผู้วิจัยได้เลือกผลิตชุดการสอนประเภทประกอบการบรรยาย เป็นชุดการสอนสำหรับผู้สอน เพราะบทบาทการจัดกิจกรรมการสอนที่อยู่กับผู้สอน ซึ่งจะดำเนินการสอนเนื้อหาวิชาที่มีปริมาณมาก และเพื่อให้เหมาะสมและครอบคลุมเนื้อหา ตามอัตราเวลาเรียนที่กำหนดไว้ตามหลักสูตร

อย่างไรก็ตามถึงแม้เป็นชุดการสอนสำหรับผู้สอนแต่กิจกรรมการเรียน ในชุดการสอน ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมไว้หลายชนิด ตามความเหมาะสมของเนื้อหาวิชา เช่น การเรียนรู้แบบร่วมมือ ร่วมใจกันของกลุ่ม การทำกรอบมโนทัศน์ การอภิปรายกลุ่ม เป็นต้น ในการดำเนินงานสร้างและพัฒนาชุดการสอนครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ระบบการผลิตชุดการสอนแผนจุฬาฯและแบบแผนการสอนของ รศ.ประจักษ์ เกิดนวล เป็นแบบอย่าง

3. การดำเนินการผลิตชุดการสอน

การดำเนินงาน ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตร เอกสารประกอบการสอน เอกสารคำรา ราช วิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย และกระบวนการวิธีการสร้างชุดการสอนแล้วผู้วิจัยได้ดำเนินการผลิตชุดการสอน โดยแบ่งเป็น 3 ส่วนคือ 1) การผลิตคู่มือการใช้ชุดการสอน 2) การผลิตสื่อการสอนและ 3) การผลิตแบบทดสอบ

1) การผลิตคู่มือการใช้ชุดการสอน งานที่จะต้องทำเป็นลำดับแรก คือ การผลิตการสอน ในแผนการสอนจะมีหัวข้อที่จะต้องทำ คือ การกำหนดชื่อเรื่องของชุดการสอน สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ หัวข้อเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การประเมินผล และอีกประการหนึ่งก็คือคำแนะนำการใช้ชุดการสอน ในแต่ละหัวข้อมีรายละเอียดดังนี้

(1) การกำหนดชื่อเรื่องของชุดการสอน ในรายวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ที่ผู้วิจัยเลือกมาผลิตชุดการสอนนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาแบ่งออกเป็นจำนวน 15 ชุด ซึ่งทำการสอน 15 ครั้ง ๆ ละ 3 คาบ โดยสอดคล้องกับจำนวนสัปดาห์ที่เรียนในหนึ่งภาคเรียน ซึ่งเรื่องแต่ละชุดการสอนมีดังนี้

- ชุดการสอนบทที่ 1 พัฒนาการทางร่างกาย และพัฒนาการทางด้านสติปัญญา
- ชุดการสอนบทที่ 2 พัฒนาการด้านอารมณ์และสังคม
- ชุดการสอนบทที่ 3 พันธุกรรม
- ชุดการสอนบทที่ 4 สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการเด็ก
- ชุดการสอนบทที่ 5 การเรียนรู้และการเรียนรู้ของเด็ก
- ชุดการสอนบทที่ 6 ความสำคัญของครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมของเด็ก
- ชุดการสอนบทที่ 7 เด็กกับสังคม
- ชุดการสอนบทที่ 8 เกณฑ์การพัฒนาด้านนิยมนเกี่ยวกับจริยธรรม
- ชุดการสอนบทที่ 9 เด็กปฐมวัยกับการพัฒนาบุคลิกภาพ
- ชุดการสอนบทที่ 10 บุคลิกภาพของเด็ก
- ชุดการสอนบทที่ 11 การสร้างความมั่นใจในตนเองให้กับเด็กปฐมวัย
- ชุดการสอนบทที่ 12 การสร้างภาพลักษณ์ด้านความรับผิดชอบสำหรับเด็กปฐมวัย
- ชุดการสอนบทที่ 13 สารสำคัญของการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย
- ชุดการสอนบทที่ 14 วิธีการจัดทำสื่อการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย
- ชุดการสอนบทที่ 15 การวัดผลประเมินผลการเรียนการสอนสังคมศึกษา

(2) กำหนดสาระสำคัญ นำแต่เรื่องของชุดการสอน มากำหนดการเขียนสาระสำคัญให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

(3) กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ จะแบ่งเป็นจุดประสงค์ปลายทางกับจุดประสงค์นำทาง จุดประสงค์ปลายทางต้องเขียนให้ครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้-ความคิด ด้านความรู้สึก และด้านการปฏิบัติ ส่วนจุดประสงค์นำทางให้เขียนในแนวจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมตามจำนวนหัวข้อเนื้อหา ที่แบ่งย่อยมาจากเนื้อหาของแต่ละชุดการสอน

(4) กำหนดหัวข้อเนื้อหา เมื่อกำหนดชื่อเรื่องของแต่ละชุดการสอนแล้ว แต่ละชุดการสอนได้แบ่งเนื้อหาออกเป็นเรื่องย่อย ๆ อาจแบ่งเป็น 1 – 5 หัวข้อเนื้อหาเพื่อจะได้ทราบลำดับขั้นตอนของการสอนและมีเนื้อหาสาระเหมาะสมกับเวลาเรียน

(5) กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรายวิชา สังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อให้เป็นแบบอย่างด้วยระบบชุดการสอน และให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด จะต้องให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมโดยการลงมือทำ การมีส่วนร่วมในการเรียนอย่าง

กระฉับกระเฉงและได้ฝึกฝนในขณะเรียนทุก ๆ ด้าน จึงแบ่งกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละชุด การสอนจะมี 5 ขั้นตอนได้แก่ 1) ทดสอบก่อนเรียน 2) นำเข้าสู่บทเรียน 3) ทำกิจกรรมตามคำสั่งใบงาน 4) สรุปบทเรียน 5) ทดสอบหลังเรียน

(6) กำหนดสื่อการเรียนการสอน การจัดเตรียมและเลือกสื่อการสอนจะมีความสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียน สำหรับชุดการสอนที่ผู้วิจัยผลิตขึ้นนี้แต่ละหน่วยจะประกอบด้วยสื่อการสอนที่เป็นระบบมาตรฐานเหมือนกันทุกชุดการสอน ได้แก่ กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มจากใบความรู้ อภิปรายหาคำตอบร่วมกันของกลุ่ม ทำกิจกรรมแล้วรายงานผลต่อที่ประชุมทำกิจกรรมสร้างกรอบมโนทัศน์ ศึกษาปัญหาจากแบบทดสอบอภิปรายในกลุ่ม แล้วสรุปเหตุผลในการเขียนตอบ

สื่อการสอนที่ใช้ในชุดการสอน ได้พัฒนามาจากประสบการณ์ในการสอน สอบถามผู้ชำนาญด้านสื่อการสอน และจากการเข้าอบรมการผลิตสื่อการสอน ได้ใช้และปรับปรุงให้มีคุณภาพจากการทดลองใช้สอนจริงแล้วจดบันทึกข้อบกพร่องไว้แล้วแก้ไข เมื่อทำการสอนในระลอกต่อมา

(7) กำหนดการประเมินผล ในการประเมินผลแต่ละชุดการสอน ผู้วิจัยได้วางแผนการประเมินผลไว้ โดยการเขียนข้อทดสอบอิงเกณฑ์ ชุดการสอนละ 10 ข้อ จนครบทุกชุด ข้อทดสอบแต่ละชุดการสอนมี 2 ตอน คือ แบบทดสอบขณะเรียน (ใบงานตอบคำถามปรนัย) เป็นแบบทดสอบปรนัยประเภทคำตอบผสมจำนวน 10 ข้อ และแบบทดสอบก่อน/หลังเรียน เป็นแบบทดสอบปรนัยประเภทคำตอบผสมเช่นกัน แบบทดสอบทั้ง 2 ตอน มีลักษณะคำถามคู่ขนานกัน โดยเขียนขึ้นให้สอดคล้องกับจุดประสงค์นำทางของแต่ละชุดการสอน

2) การผลิตสื่อการสอน

สื่อการสอนในกิจกรรมการเรียนการสอน แต่ละชุดการสอน จะมีระบบเหมือนกันเป็นมาตรฐานทุกชุด ได้แก่ ใบงาน 4 ใบ คือ กิจกรรมทำกรอบมโนทัศน์ กิจกรรมตอบคำถามอันดับ กิจกรรมตอบคำถามปรนัยและกิจกรรมการอภิปราย สารสำคัญของใบความรู้ แบบทดสอบก่อน/หลังเรียน ใบความรู้

การผลิตสื่อการสอนแต่ละชนิด ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการผลิตจากเอกสารต่าง ๆ สอบถามผู้ชำนาญด้านสื่อการสอนรวมทั้งการเข้ารับการอบรมการผลิตสื่อการสอน ได้นำวิธีการต่าง ๆ มาใช้และพัฒนาให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ จนเข้าเกณฑ์มาตรฐาน 90/90

3) การผลิตแบบทดสอบ

แบบทดสอบที่นำมาใช้ในชุดการสอนแต่ละชุดมี 2 ประเภท คือ (1) แบบทดสอบก่อน/หลังเรียน ใช้ทดสอบผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียน (2) แบบทดสอบขณะเรียน โดยทำเป็นใบงานให้ปฏิบัติกิจกรรมขณะเรียน แบบทดสอบทั้ง 2 ชุด เป็นแบบทดสอบปรนัยประเภทคำตอบผสม ลักษณะอิงเกณฑ์แบบปรนัยที่คู่ขนานกัน แต่ละชุดการสอนจะมีแบบทดสอบจำนวน 10 ข้อ

ข้อสอบปรนัย เลือกตอบประเภทคำตอบผสมนี้ โครงสร้างของคำถามชนิดนี้ประกอบด้วย 3 ตอน ตอนแรกเป็นตัวคำถามอย่างธรรมดาทั่ว ๆ ไป แล้วตามด้วยคำตอบหรือคำตอบที่น่าจะเป็นไปได้ 3 - 4 ประการ ซึ่งอาจมีทั้งถูกและผิดปนคละกัน จากนั้นจึงถึงตัวเลือกที่กำหนดส่วนผสมของคำตอบเหล่านั้นไว้ 5 ชุด จาก ก. ถึง จ. สำหรับให้ผู้เรียนขีดตอบในช่องของอักษรนั้น ในกระดาษคำตอบ ดังตัวอย่าง (ขวาล แพร์ตุล ม.ป.ป. : 148-149)

คำถาม แสงสว่างจากดวงอาทิตย์มีอิทธิพลต่อพืชสีเขียวในด้านใด

คำตอบ (1) ควบคุมทิศทางการงอกของลำต้น

(2) ส่งเสริมการผสมเกสรข้ามพันธุ์

(3) กำหนดกาลเวลาของการผลิติดอกออกผล

ให้ผู้เรียนพิจารณาคำตอบข้างต้นว่ามีข้อใดถูกต้องบ้าง ก็ไปขีดตอบดังนี้

ถ้า (1) และ (2) และ (3)

เป็นคำตอบที่ถูกต้องให้ขีดที่ช่อง ก.

ถ้า (1) และ (2)

เป็นคำตอบที่ถูกต้องให้ขีดที่ช่อง ข.

ถ้า (1) และ (3)

เป็นคำตอบที่ถูกต้องให้ขีดที่ช่อง ค.

ถ้า (2) และ (3)

เป็นคำตอบที่ถูกต้องให้ขีดที่ช่อง ง.

ถ้า (1) ข้อเดียว, (2) ข้อเดียวหรือ (3) ข้อเดียวเป็นคำตอบที่ถูกต้องหรือทั้ง 3 ข้อ ผิดหมดให้ขีดที่ช่อง จ. ซึ่งจะเขียนว่า "ข้ออื่นที่มีได้กล่าวไว้"

สำหรับคำถามข้อนี้ มีคำตอบที่ถูกต้องคือ (1) และ (3) เพียง 2 ประการเท่านั้น ซึ่งตรงกับ ค. เมื่อคำตอบก็ไปขีดเส้นหนา ๆ ในช่อง ค. ในกระดาษคำตอบ

เมื่อผลิตแบบทดสอบเสร็จแล้ว สำหรับแบบทดสอบก่อน/หลังเรียน ได้นำไปหาความยาก-ง่าย อำนาจจำแนก และความเชื่อมั่นของแบบทดสอบกับนักศึกษาวิชาเอกศึกษาศาสตร์ ภาคปกติของสถาบันราชภัฏนครสวรรค์

4. การพัฒนาชุดการสอน

เมื่อผลิตชุดการสอนเสร็จแล้ว ผู้วิจัยได้นำชุดการสอนแต่ละชุดไปทดลองใช้กับนักศึกษาวิชาเอกการศึกษาปฐมวัย ภาค กศ.บป. ในภาคเรียนที่ 1/2542 ได้นำข้อปัญหาต่าง ๆ มาปรับปรุงแก้ไข อาทิ ใบความรู้ ยังบกพร่องในเรื่องปริมาณเนื้อหาซึ่งมากเกินไป ไม่สอดคล้องกับเวลาเรียน ใบงานยังไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนขึ้นถึงเกณฑ์มาตรฐาน เป็นต้น

สำหรับในภาคเรียนที่ 2/2542 ผู้วิจัยได้นำชุดการสอนมาทดสอบใช้อีกครั้งหนึ่งกับนักศึกษาวิชาเอกการศึกษาปฐมวัย ภาคปกติ สถาบันราชภัฏนครสวรรค์ จากการทดลองครั้งนี้ได้พบข้อบกพร่องเกี่ยวกับขั้นตอนของกิจกรรมในแผนการสอน และสื่อการสอนเกี่ยวกับแบบทดสอบบางส่วน ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าว จนแน่ใจว่ามีคุณภาพ

5. การทดสอบประสิทธิภาพชุดการสอน

เมื่อได้ทดสอบใช้และปรับปรุงชุดการสอนที่ผู้วิจัยได้ผลิตและพัฒนานั้น มีความมั่นใจว่าชุดการสอนรายวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ทั้ง 15 ชุด มีประสิทธิภาพในการเรียนการสอน แต่อย่างไรก็ดี เพื่อเป็นการตรวจสอบประสิทธิภาพชุดการสอนอีกครั้งหนึ่งผู้วิจัยจึงนำชุดการสอนทั้งหมด ตั้งแต่ชุดที่ 1 – 15 จำนวน 15 ชุด มาทดลองใช้กับนักศึกษาวิชาเอกการศึกษาปฐมวัย ภาคปกติ ในภาคเรียนที่ 2/2543 จำนวน 20 คนอีกครั้ง

หลังจากได้ทำการทดลองแล้ว ผู้วิจัยได้นำคะแนนจากการทดลองจำนวนนักศึกษา 20 คน มาหาประสิทธิภาพชุดการสอนแต่ละชุด โดยนำข้อมูลที่ได้จากการทำแบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน และการทำกิจกรรมตามใบงาน มาคำนวณหาประสิทธิภาพของชุดการสอน

6. การคำนวณหาประสิทธิภาพชุดการสอน

การคำนวณหาประสิทธิภาพชุดการสอน ผู้วิจัย ดำเนินการดังนี้

(1) วิเคราะห์คะแนนเพื่อหาประสิทธิภาพชุดการสอน วิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย

สูตรการหาประสิทธิภาพชุดการสอน (ชัยขงค์ พรหมวงศ์และคณะ 2521 : 136)

$$\text{สูตรที่ 1} \quad E_1 = \frac{\frac{\sum X}{N}}{A} \times 1000 \text{ (หรือ } \frac{X}{A} \times 100)$$

$$\text{สูตรที่ 2} \quad E_2 = \frac{\frac{\sum F}{N}}{B} \times 1000 \text{ (หรือ } \frac{F}{B} \times 100)$$

E_1 = ประสิทธิภาพของกระบวนการ

X = คะแนนเฉลี่ยแบบฝึกปฏิบัติหรือกิจกรรมตามใบงาน

$\sum X$ = ผลรวมของคะแนนแบบฝึกปฏิบัติ

A = คะแนนเต็มแบบฝึกหัด

N = จำนวนผู้เรียน

E_2 = ประสิทธิภาพของผลลัพธ์

F = คะแนนเฉลี่ยผลลัพธ์หลังเรียน

$\sum F$ = ผลรวมคะแนนผลลัพธ์หลังเรียน

B = คะแนนเต็มแบบทดสอบหลังเรียน

การคำนวณหาประสิทธิภาพชุดการสอน โดยใช้สูตรดังกล่าวนำคะแนนที่ได้จากคะแนนแบบฝึกปฏิบัติตามใบงานหรือผลงานในขณะประกอบกิจกรรมขณะเรียน และคะแนนสอบหลังเรียนนำมาคำนวณหาค่า E_1/E_2 เพื่อเปรียบเทียบเกณฑ์ประสิทธิภาพ 90/90 ที่ตั้งเกณฑ์มาตรฐานไว้

(2) หาความก้าวหน้าของผู้เรียน ที่เรียนจากชุดการสอนที่สร้างขึ้น โดยดูผลคะแนนเฉลี่ยระหว่างผลการทดสอบก่อนเรียนและผลการทดสอบหลังเรียน คิดเป็นร้อยละของจำนวนข้อสอบทั้งหมด

(3) ทดสอบความมีนัยสำคัญของความก้าวหน้า จากการเรียนด้วยชุดการสอนทั้ง 15 ชุด โดยการทดสอบค่า t (t-test) เพื่อเปรียบเทียบผลของการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน

สูตรการหาอัตราส่วนวิกฤต (t) (ประกอบ กรณสูตร 2530 : 107)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \cdot \sum D^2 - (\sum D)^2}{N-1}}}$$

t = อัตราส่วนวิกฤต

D = ผลต่างของคะแนนก่อนและหลังเรียน

N = จำนวนผู้เรียน

$\sum D$ = ผลรวมของผลต่างคะแนนก่อนและหลังเรียน

$\sum D^2$ = ผลรวมของกำลังสองของผลต่างคะแนนก่อนและหลังเรียน

(4) เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นตารางประกอบความเรียง

4) ข้อมูลที่ควรประเมินผล ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับผลการเรียนรู้ ซึ่งวัดได้โดยการสังเกตหรือแบบทดสอบความสามารถตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ได้แก่

(1) ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์ซึ่งอาจวัดได้โดยใช้แบบทดสอบ

(2) เจตคติที่เกี่ยวข้องกับสาระของวิชาซึ่งกำหนดในจุดประสงค์วัดได้โดยใช้แบบสอบถาม

(3) ทักษะปฏิบัติ วัดโดยการสังเกตการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานที่ระบุไว้

5) การใช้ผลจากการประเมิน ผลจากการประเมินผลควรนำมาใช้ประโยชน์ดังนี้

(1) ตัดสินเกี่ยวกับผู้เรียนว่าควรจะให้อยู่ในความสามารถระดับใด ควรผ่านหรือไม่ผ่าน

(2) ตัดสินเกี่ยวกับประสิทธิผลของการสอนทั้งรายวิชาว่ามีมากน้อยเพียงใด ดีกว่า วิธีการอื่นที่เคยทำมาแล้วอย่างไร จะทำการสอนด้วยวิธีการเช่นนี้ต่อไปอีกหรือไม่ (รัชชัย ชัยจิรนาชากุลและคณะ 2528 : 65-89)

นวัตกรรมทางการศึกษา

นวัตกรรม (Innovation) หมายถึง การปฏิบัติหรือกรรมวิธีที่นำเอาวิธีการใหม่ ๆ มาใช้หรือการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิธีทำสิ่งต่าง ๆ ให้ได้ดีกว่าเดิมหรือทำให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

นวัตกรรมทางการศึกษาหรือทางการสอนก็คือ การนำเอาเครื่องมือหรืออุปกรณ์วัสดุ และกรรมวิธีใหม่มาใช้ในการเรียนการสอนหรือในวงการศึกษา หรือการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ หรือวิธีการต่าง ๆ ในการจัดหรือให้การศึกษาให้ได้ผลดีกว่าเดิม ตัวอย่างของนวัตกรรมของการศึกษาได้แก่

- เครื่องมือกลช่วยสอน (Teaching machine)
- คอมพิวเตอร์ช่วยสอน
- วิทยุโทรทัศน์, วีดิทัศน์
- ชุดสไลด์ประกอบเทปบันทึกเสียง
- ชุดการสอน (Instructional Package)
- บทเรียนสำเร็จรูปหรือบทเรียนแบบโปรแกรม
- วิธีบริหารหรือการจัดการแบบใหม่ ๆ เช่น การเรียนโดยใช้วิธีการแบบคิวซ์

(กลุ่มควบคุมคุณภาพ) การเรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ การสอนโดยใช้เกมและการเล่นหรือการแข่งขัน การเรียนเป็นคณะ วิธีการเรียนแบบล่าคำตอบ (ธีระชัย ปุณณโชติ 2532 : 4-1 – 4-2)

ชุดการสอน

ชุดการสอน เป็นนวัตกรรมการใช้สื่อการสอนแบบประสมโดยอาศัยระบบบูรณาการสื่อหลาย ๆ อย่างเข้าด้วยกัน เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนในหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ นั่นคือชุดการสอนชุดหนึ่ง ๆ จะมีระบบการใช้สื่อการสอนแบบประสม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตรงเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (สุนันทา สุนทรประเสริฐ 2533 : 1)

1. หลักการในการผลิตชุดการสอน

1) หลักการสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยคำนึงว่าบุคคลมีความแตกต่างกันในด้านความสามารถ สติปัญญา ความต้องการ ความสนใจ อารมณ์ และความแตกต่างปลีกย่อยอื่น ๆ ดังนั้นวิธีการที่เหมาะสมที่จะสนองหลักการดังกล่าวคือ การจัดการเรียนการสอน

รายบุคคลหรือการศึกษาตามเอกัตภาพและการศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียน มีอิสระในการเรียนตามความแตกต่างของแต่ละบุคคล โดยมีครูคอยแนะนำช่วยเหลือตามความเหมาะสม

2) หลักการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยพยายามเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนจากที่เคยยึดครูเป็นแหล่งความรู้หลักมาเป็นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนด้วยการให้แหล่งความรู้จากสื่อการสอนต่าง ๆ ซึ่งนำมาจัดในรูปของชุดการสอน การเรียนโดยวิธีนี้ส่วนใหญ่ผู้เรียนจะศึกษาด้วยตนเองจากสื่อประสมต่าง ๆ ที่ครูผู้สอนจัดเตรียมไว้ในชุดการสอน โดยมีผู้สอนคอยแนะแนวการเรียนรู้ให้

3) แนวโน้มใหม่ของการใช้โสตทัศนูปกรณ์ ในการสอนปัจจุบันนี้ การใช้โสตทัศนูปกรณ์ ประกอบการสอนได้เปลี่ยนแปลงและขยายตัวออกไปเป็นสื่อการสอนที่ครอบคลุมถึงการใช้สิ่งสิ้นเปลือง (วัสดุ) เครื่องมือต่าง ๆ (อุปกรณ์) และกระบวนการได้แก่ กิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการสาธิตและการทดลองด้วย และสื่อการสอนซึ่งเดิมเคยนิยมใช้สื่อเดียว ปัจจุบันนิยมใช้สื่อการสอนแบบประสม และจัดทำชุดสำหรับช่วยการเรียนรู้ของผู้เรียนมากกว่าที่จะใช้ช่วยครูในการสอน กล่าวคือ ให้นักเรียนได้หัดขบฉวยและใช้สื่อการสอนต่าง ๆ ด้วยตนเองของนักเรียนเอง

4) หลักการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน และนักเรียนกับสภาพแวดล้อม

ในสมัยก่อนความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมีลักษณะเป็นทางเดียว (One way) กล่าวคือ ครูเป็นผู้นำ และนักเรียนเป็นผู้ตาม ครูไม่ค่อยเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงออก นักเรียนไม่มีโอกาสฝึกหัดทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ การกล้าแสดงออก การยอมรับ และความเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น แนวโน้มในปัจจุบันต้องการให้นักเรียนมีบทบาทในการเรียนรู้มากขึ้น มีปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียนระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน และนักเรียนกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น จึงมีการนำกระบวนการสัมพันธ์มาใช้ เปิดโอกาสให้นักเรียนทำกิจกรรมมากขึ้นจึงนำมาสู่การผลิตสื่อการสอนเป็นชุดในรูปของชุดการสอนหรือชุดการเรียนรู้ เพื่อให้ให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสื่อการเรียนต่าง ๆ และกับเพื่อนนักเรียนด้วย

5) หลักจิตวิทยาการเรียนรู้ มีการนำหลักจิตวิทยาการเรียนรู้มาใช้ในระบบการเรียนการสอนดังนี้

(1) การให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง
(2) มีโอกาสทราบข้อมูลย้อนกลับ (Feed back) ว่าการทำงานของตนเอง ถูกหรือผิดอย่างไร

(3) มีการเสริมแรงในทางบวก ทำให้นักเรียนภาคภูมิใจที่ได้ทำถูกหรือคิดถูก ซึ่งจะทำให้พฤติกรรมเช่นนี้อีกในอนาคต

- (4) ได้เรียนรู้ไปทีละขั้นตามความสามารถ และความสนใจของนักเรียนเอง
(คำลี ทองธิว และคณะ 2527 : 36-38)

2. ประเภทของชุดการสอน แบ่งเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1) ชุดการสอนประกอบการบรรยาย เป็นชุดการสอนที่กำหนดกิจกรรมและสื่อการเรียนที่มุ่งช่วยขยายเนื้อหาสาระการสอนแบบบรรยายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อเปลี่ยนบทบาทครูให้ครูน้อยลงและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกิจกรรมการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น หรือให้สื่อการสอนทำหน้าที่แทน สื่อที่ใช้ได้แก่ แผ่นคำสอน และกิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนได้ทดลอง อภิปราย หรือทำกิจกรรมอื่น ๆ ตามปัญหาและหัวข้อที่ครูกำหนดให้

2) ชุดการสอนแบบกิจกรรมกลุ่มหรือศูนย์การเรียนรู้ เป็นชุดการสอนที่ให้ผู้เรียนทำกิจกรรมกลุ่ม เช่น การสอบแบบศูนย์การเรียนรู้ การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ โดยการแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ หรือศูนย์แล้วให้นักเรียนหมุนเวียนทำกิจกรรมในชุดการสอนที่จัดไว้ประจำแต่ละกลุ่ม

3) ชุดการสอนรายบุคคล เป็นชุดการสอนที่ให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากสื่อต่าง ๆ ในชุดการสอน โดยไม่มีกำหนดเวลาที่แน่นอน ทั้งนี้เป็นตามความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน อาจเป็นการเรียนในโรงเรียนหรือที่บ้านก็ได้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ มีปัญหา ตามความสามารถ ความสนใจและความพร้อมของผู้เรียน ชุดการสอนรายบุคคลอาจเขียนในรูปของหน่วยการสอนย่อยหรือโมดูล

4) ชุดการสอนทางไกล เป็นชุดการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองโดยไม่มีการเข้าชั้นเรียน สามารถเรียนได้เองที่บ้านโดยมีสื่อประสมต่าง ๆ ที่ผู้สอนจัดให้ เช่น เอกสารคำสอน แบบฝึกปฏิบัติ ตลอดจนเข้ารับการสอนเสริมตามศูนย์บริการการศึกษาที่จัดขึ้น

3. องค์ประกอบของชุดการสอน

1) คู่มือการใช้ชุด เป็นรายละเอียดของการแนะนำสำหรับผู้สอนในการใช้ชุดการสอน ได้แก่ สิ่งที่ครูและนักเรียนต้องเตรียม บทบาทของครูและนักเรียน แผนผังการจัดชั้นเรียน รายละเอียดอื่น ๆ ซึ่งผู้ใช้ควรทราบ

2) แผนการสอน เป็นรายละเอียดที่ผู้สอนจะต้องรู้ก่อนเข้าสอนในชั้นเรียน ได้แก่ หัวเรื่องที่สอน สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนการสอน หัวข้อเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล

3) ใบงานหรือบัตรคำสั่ง เป็นรายละเอียดสำหรับการมอบงานหรือการทำกิจกรรม เพื่อกำหนดแนวทางการเรียนให้กับผู้เรียน

4) ใบความรู้หรือเนื้อหาสาระที่ผู้เรียนจะต้องรู้ เป็นเอกสารหรือสื่อในรูปแบบอื่น ซึ่งบรรจุเนื้อหาต่าง ๆ ไว้ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าผ่านสื่อเหล่านั้น ได้แก่ เอกสารธรรมดา หรือ บทเรียนสำเร็จรูป

5) แบบวัดและประเมินผล เป็นการประเมินผลของกระบวนการและผลลัพธ์ ได้แก่ แบบทดสอบก่อนเรียน แบบทดสอบหลังเรียน ความเข้าใจใบงาน แบบสังเกตการทำกิจกรรม การหาประสิทธิภาพของชุดการสอนตามเกณฑ์มาตรฐาน 90/90 (ประชุมทศ เกศนวล 2540 : 276-283)

4. ระบบการผลิตชุดการสอน ตามระบบการผลิตชุดการสอนแผนจุฬาฯ ซึ่งชัยยงค์ พรหมวงศ์ ได้พัฒนาระบบดังกล่าวแบ่งเป็น 10 ขั้นตอน คือ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์และคณะ 2526 : 123)

1) กำหนดหมวดหมู่เนื้อหาและประสบการณ์ อาจกำหนดเป็นหมวดวิชาหรือบูรณาการเป็นแบบสหวิทยาการตามที่เห็นสมควร

2) กำหนดหน่วยสอน แบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยสอน โดยประมาณเนื้อหาวิชาที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกิดความรู้ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดีมีทักษะในการแสวงหาความรู้ คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ในระยะเวลาหนึ่งสัปดาห์หรือหนึ่งครั้งต่อการเรียนรู้

3) กำหนดหัวข้อเนื้อหา ผู้สอนจะต้องถามตนเองว่า ในการสอนแต่ละหน่วยควรให้ประสบการณ์สาระความรู้แก่ผู้เรียนอะไรบ้าง แล้วระบุออกมาเป็น 4-6 หัวข้อเนื้อหา

4) กำหนดมโนทัศน์และหลักการ จะต้องกำหนดให้สอดคล้องกับหน่วยและหัวข้อเนื้อหา โดยสรุปรวมนแนวคิด สาระสำคัญ และหลักเกณฑ์สำคัญไว้เพื่อเป็นแนวทางให้จัดเนื้อหาละเอียดมาสอนให้สอดคล้องกัน

5) กำหนดวัตถุประสงค์ ต้องให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์นำทางหรือวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยมีเงื่อนไขและเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไว้ทุกครั้ง

6) กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์นำทางซึ่งจะเป็นแนวทางการเลือกและการผลิตสื่อการสอน “กิจกรรมการเรียนรู้” หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างที่ผู้เรียนปฏิบัติ เช่น การทำกรอบมโนทัศน์ การอ่านใบความรู้ ตอบคำถามอัตนัย ตอบคำถามปรนัย สรุปเนื้อหา

7) กำหนดแบบประเมินผล ต้องประเมินผลให้ตรงกับวัตถุประสงค์นำทาง โดยใช้แบบทดสอบอิงเกณฑ์ เพื่อให้ผู้สอนทราบว่าหลังจากการทำกิจกรรมการเรียนการสอนมาเรียบร้อยแล้ว ผู้เรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

8) เลือกและผลิตสื่อการสอน วัสดุอุปกรณ์และวิธีการที่ครูใช้ ทุกอย่างที่กำลังกล่าวมาถือเป็นสื่อการสอนทั้งสิ้น เมื่อผลิตสื่อการสอนของแต่ละหัวข้อเนื้อหาแล้ว ก็จักสื่อการสอนเหล่านั้นไว้เป็นพวกเป็นหมวดหมู่ไว้ในกล่องที่เตรียมไว้ ก่อนนำไปทดลองหาประสิทธิภาพเรียกว่าชุดการสอน

9) หาประสิทธิภาพชุดการสอน เพื่อเป็นการประกันว่าชุดการสอนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพในการสอน ผู้สร้างต้องกำหนดเกณฑ์ขึ้นล่วงหน้า โดยคำนึงถึงหลักการที่ว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการเพื่อช่วยให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนบรรลุผล

10) การใช้ชุดการสอน ชุดการสอนที่ได้ปรับปรุงและมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้แล้วสามารถนำไปสอนผู้เรียนได้ตามประเภทของชุดการสอนแบบบรรยาย แบบกลุ่ม และแบบรายบุคคล และตามระดับการศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา โดยกำหนดขั้นตอนการใช้ดังนี้

- (1) ให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อพิจารณาพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน (ใช้เวลาประมาณ 10 – 15 นาที)
- (2) ชำนาญเข้าสู่บทเรียน เพื่อสร้างความสนใจในการเรียนรู้
- (3) ชำนาญประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ (ชั้นสอน) ผู้สอนอธิบายชี้แจงแนะนำ หรือให้มีการแบ่งกลุ่มประกอบกิจกรรมการเรียนรู้
- (4) ชำนาญสรุปผลการเรียน เพื่อสรุปมโนทัศน์และหลักการที่สำคัญ
- (5) ทำแบบทดสอบหลังเรียน เพื่อดูพฤติกรรมเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไปแล้ว

การผลิตชุดการสอนตามแผนจุฬาฯ เป็นระบบการนำสื่อการสอนประสมมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสอน ไม่ว่าจะเป็นแบบบรรยาย แบบกลุ่มกิจกรรมหรือการสอนตามเอกัตภาพที่เน้นความสำคัญของกระบวนการและผลลัพธ์ของการเรียนการสอน เพื่อช่วยลดบทบาทของผู้สอนจากการเป็นศูนย์กลางของห้องเรียน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนของตนเองมากขึ้น

การใช้ชุดการสอนไม่ว่าจะเป็นแบบใด ดังกล่าวแล้วแต่ต้นล้วนแต่มีแผนการสอนประกอบทั้งสิ้นซึ่งในแผนการสอนจะได้มีการเตรียมการเรื่องการจัดชั้นเรียนเป็นการล่วงหน้า ชุดการสอนแต่ละประเภท มีลักษณะการจัดห้องเรียนที่ไม่เหมือนกัน กล่าวคือการสอนแบบบรรยาย

จะจัดที่นั่งเป็นแถว หันหน้าเข้าหาผู้สอน ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ จัดห้องเรียนเป็นศูนย์ย่อย ๆ แต่ละศูนย์นักเรียนจะนั่งเป็นกลุ่ม ๆ ละ 3-5 คน ชุดการสอนแบบรายบุคคล จัดไว้เป็นจุดหรือ สถานที่ โดยให้ผู้เรียนแต่ละคนได้สถานที่และโอกาสศึกษาตนเองโดยเฉพาะ ผู้ใช้ชุดการสอนจะต้องจัดห้องเรียนตามที่ระบุไว้ตามแผนการสอน

5. การหาประสิทธิภาพของชุดการสอน

การหาประสิทธิภาพของชุดการสอนที่สร้างขึ้น มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นทดสอบกับนักเรียน 1 คน (One-to-one testing) โดยเลือกนักเรียนที่ยังไม่เคยเรียนเรื่องที่จะสอนมาก่อนเลย จำนวน 1 คน แล้วให้เรียนจากชุดการสอนจนจบ โดยปฏิบัติดังนี้

- 1) ทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test)
- 2) เรียนจากชุดการสอนจนจบบทเรียน
- 3) ทำกิจกรรมตามคำสั่งในใบงานหรือทำแบบฝึกหัดในบทเรียนไปพร้อมกันใน

ขณะที่เรียน

- 4) ทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test)

แล้วนำผลที่ได้รับพิจารณาปรับปรุงส่วนที่เห็นว่ายังบกพร่อง เช่น ใบความรู้ (เนื้อหา) ใบงาน (แบบฝึกหัด) แบบทดสอบ และสื่ออื่นๆ ตลอดจนบทบาทของครูผู้สอนที่กำหนดไว้ในแผนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

ขั้นที่ 2 ขั้นทดสอบกับกลุ่มเล็ก (Small group testing) ใช้กับนักเรียน 20 คน ที่ยังไม่เคยเรียนบทเรียนดังกล่าวมาก่อน คำนึงการเช่นเดียวกับขั้นที่ 1 ทุกประการ เมื่อเสร็จกระบวนการแล้ว นำชุดการสอนมาแก้ไขข้อบกพร่องอีกครั้งหนึ่ง และนำผลหรือคะแนนจากการทำกิจกรรมตามใบงานหรือจากการทำแบบฝึกหัดและการทำแบบทดสอบหลังเรียน ไปหาประสิทธิภาพของชุดการสอนโดยใช้เกณฑ์ 90/90 หรือ 80/80 ก็ได้

ขั้นที่ 3 ขั้นทดลองภาคสนาม (Field testing) โดยการทดลองใช้กับนักเรียนทั้งชั้นเรียน จำนวนประมาณ 35 คนขึ้นไป โดยใช้วิธีการเช่นเดียวกับขั้นที่ 1 และ ขั้นที่ 2 แล้วนำผลไปหาประสิทธิภาพของชุดการสอน การคำนวณค่าประสิทธิภาพของชุดการสอน ใช้เกณฑ์ 90/90

90 ตัวแรก หมายถึง คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละของกลุ่มในการทำกิจกรรมตาม ๆ ตามใบงาน หรือการทำแบบฝึกหัดในบทเรียน

90 ตัวหลัง หมายถึง คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละของกลุ่มในการทำแบบทดสอบหลังเรียน

ถ้าปรากฏว่าทั้งคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละของกลุ่มในการทำกิจกรรมตามใบงานหรือ
งานแบบฝึกหัด และในการทบทวนทดสอบหลังเรียนได้ไม่ต่ำกว่า 90 ทั้งคู่ ก็ถือว่าชุดการสอนที่
พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพอยู่ในขั้นใช้ได้

อย่างไรก็ตามชุดการสอนบางวิชาที่มีเนื้อหายาก ๆ อาจหาประสิทธิภาพได้ต่ำกว่า
เกณฑ์ 90/90 แต่ไม่ต่ำกว่า 80/80 จึงจะถือว่าพอใช้ได้ อย่างไรก็ตามเกณฑ์มาตรฐานทั่วไปยอมรับ
ประสิทธิภาพของชุดการสอนที่ 90/90 (ธีระชัย ปุณณโชติ 2532 : 4-23 - 4-24)

6. การศึกษาตัวอย่างจากชุดการสอน

การศึกษาชุดการสอนจากตัวอย่างที่มีผู้ผลิตไว้แล้วเป็นสิ่งที่ดี ทำให้ทราบแนวทาง
ปฏิบัติก่อนการผลิต และถ้าได้ศึกษาจากหลาย ๆ ตัวอย่าง จะทำให้รู้ถึงข้อดี ข้อเสีย จะได้นำมา
พัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้น ประเด็นสำคัญที่ควรศึกษาจากตัวอย่างชุดการสอน มีดังนี้

(สุนันทา สุนทรประเสริฐ 2533 : 15-16)

- 1) ดูรูปร่างทั่วไปของชุดการสอน ในส่วนที่เกี่ยวกับประเภทของชุดการสอน
ลักษณะของกล่องขึ้นส่วนหรือองค์ประกอบชุดการสอนที่กำหนดไว้ในคู่มือครู
- 2) ศึกษาเรื่องของชุดการสอนนั้นจากแผนการสอน ซึ่งจะปรากฏอยู่ในองค์
ประกอบของชุดการสอน
- 3) ศึกษารูปแบบของกิจกรรมและสื่อการสอน ตามรายการที่กำหนดไว้ในแผน
การสอนแล้วเปรียบเทียบกับกิจกรรมและสื่อจริงที่ได้ไว้ในชุดการสอน
- 4) ศึกษารูปแบบใบงานหรือของแบบฝึกปฏิบัติ ซึ่งเป็นส่วนที่จะให้ผู้เรียนได้ทำ
กิจกรรมหรือทำแบบปฏิบัติ
- 5) ศึกษาเนื้อหาสาระที่ปรากฏในใบความรู้หรือในบัตรต่าง ๆ และสื่อต่าง ๆ
เพื่อดูแนวทางในการเสนอเนื้อหาและความถูกต้อง
- 6) ศึกษารูปแบบการประเมินผล ทั้งที่เป็นการประเมินผลกระบวนการซึ่งได้แก่
กิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้เรียนได้ทำและประเมินผลลัพธ์ ได้แก่ การทดสอบหลังเรียน นอกจากนี้ต้องดู
การทดสอบก่อนเรียนและพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กด้วย

แนวทางในการศึกษาตัวอย่างชุดการสอนดังที่ได้กล่าวมานี้ ถ้าจะให้ทราบผลแน่ชัด
จำเป็นต้องทดลองใช้กับนักเรียน จึงจะทราบถึง ข้อดี ข้อเสีย การพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและ
อุปสรรค ขอบกพร่องที่เกิดขึ้นในชุดการสอนนั้น เราจะได้นำมาแก้ไขปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลง
วิธีการให้ดีขึ้นในการผลิตชุดการสอนที่จะทำขึ้นใหม่

การสร้างชุดการสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย

ในปีการศึกษา 2525 หน่วยงานที่รับผิดชอบในด้านการผลิตครูการศึกษาปฐมวัย ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ คณะครูศาสตร์หรือคณะศึกษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการได้ร่วมกันปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครูระดับปริญญาตรีสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย โดยการเน้นว่าหลักสูตรนี้จะใช้ระบบการเรียนการสอนแบบหน่วยการเรียนการสอน โดยให้สถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตครูปฐมวัย ช่วยกันจัดสร้างหน่วยการเรียนการสอนขึ้น

1. เนื้อหาของชุดการสอน

สำหรับชุดหน่วยการเรียนการสอน วิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย แบ่งออกเป็น 15 หน่วยการเรียนการสอนได้แก่

- ชุดการสอนบทที่ 1 พัฒนาการทางร่างกาย และพัฒนาการทางด้านสติปัญญา
- ชุดการสอนบทที่ 2 พัฒนาการด้านอารมณ์และสังคม
- ชุดการสอนบทที่ 3 พันธุกรรม
- ชุดการสอนบทที่ 4 สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการเด็ก
- ชุดการสอนบทที่ 5 การเรียนรู้และการเรียนรู้ของเด็ก
- ชุดการสอนบทที่ 6 ความสำคัญของครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมของเด็ก
- ชุดการสอนบทที่ 7 เด็กกับสังคม
- ชุดการสอนบทที่ 8 เกี่ยวกับการพัฒนาค่านิยมเกี่ยวกับจริยธรรม
- ชุดการสอนบทที่ 9 เด็กปฐมวัยกับการพัฒนาบุคลิกภาพ
- ชุดการสอนบทที่ 10 บุคลิกภาพของเด็ก
- ชุดการสอนบทที่ 11 การสร้างความมั่นใจในตนเองให้กับเด็กปฐมวัย
- ชุดการสอนบทที่ 12 การสร้างภาพลักษณ์ด้านความรับผิดชอบสำหรับเด็กปฐมวัย
- ชุดการสอนบทที่ 13 สาระสำคัญของการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย
- ชุดการสอนบทที่ 14 วิธีการจัดทำสื่อการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย
- ชุดการสอนบทที่ 15 การวัดผลประเมินผลการเรียนการสอนสังคมศึกษา

2. รูปแบบของหน่วยการเรียนรู้การสอน

รูปแบบของหน่วยการเรียนรู้การสอนประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ

1) หลักการและเหตุผล มีหลักการสำคัญในการเขียนดังนี้

(1) อธิบายถึงความสำคัญของเนื้อหาสาระของหน่วยการเรียนรู้การสอน หรือกลุ่มหน่วยการเรียนรู้การสอนที่สร้างขึ้น

(2) อธิบายหลักการและเหตุผลว่าเหตุใดผู้ที่จะต้องออกไปเป็นครูระดับการศึกษาปฐมวัยจึงจำเป็นต้องศึกษาหน่วยการเรียนรู้การสอนหรือกลุ่มหน่วยการเรียนรู้การสอนนี้ ซึ่งให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องของหน่วยการเรียนรู้การสอนหรือกลุ่มหน่วยการเรียนรู้การสอนนี้ กับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

2) สมรรถภาพ มีหลักการเขียนดังนี้

ให้คัดลอกสมรรถภาพจากหลักสูตร โดยเลือกเฉพาะสมรรถภาพที่เกี่ยวข้องกับหน่วยการเรียนรู้การสอน หรือกลุ่มหน่วยการเรียนรู้การสอนที่สร้างขึ้น สมรรถภาพที่ลอกจากหลักสูตรนี้ ควรจะประกอบด้วยสมรรถภาพทั้ง 3 ด้าน คือ ความรู้ เทคนิควิธี และคุณลักษณะ ทั้งนี้เพื่อให้หน่วยการเรียนรู้การสอนหรือกลุ่มหน่วยการเรียนรู้การสอนที่สร้างขึ้น ประกอบด้วยสมรรถภาพทั้ง 3 ด้าน มิใช่นั้นเฉพาะความรู้ในเนื้อหาเพียงด้านเดียว

3) จุดประสงค์ มีหลักการเขียนดังนี้

ต้องเขียนจุดประสงค์ให้สอดคล้องกับสมรรถภาพทั้ง 3 ด้าน โดยระบุเป็นพฤติกรรมที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ ในกรณีที่เป็นกลุ่มหน่วยการเรียนรู้การสอน ให้เขียนจุดประสงค์ของกลุ่มหน่วยการเรียนรู้การสอน ตามชื่อของแต่ละหน่วยการเรียนรู้การสอนของกลุ่มการเรียนรู้การสอนนั้น โดยระบุเป็นพฤติกรรมอย่างกว้าง ๆ ส่วนจุดประสงค์ของแต่ละหน่วยการเรียนรู้การสอนก็ให้ระบุเป็นพฤติกรรมที่เฉพาะเจาะจงลงไปยิ่งขึ้น

4) สมรรถภาพพื้นฐาน มีหลักการเขียนดังนี้

ให้ระบุสมรรถภาพพื้นฐานเฉพาะที่จำเป็นจริง ๆ สำหรับหน่วยการเรียนรู้การสอนที่สร้างขึ้น โดยระบุเป็นสมรรถภาพที่ผู้เรียนควรมีพื้นฐานมาก่อนที่จะเรียนหน่วยการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นนี้ ถ้าหากผู้เรียนสามารถที่จะเรียนหน่วยการเรียนรู้นี้ได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีสมรรถภาพพื้นฐานเฉพาะอย่างมาก่อนก็ให้ระบุไว้ว่า “ไม่จำเป็นต้องมี” ทั้งนี้เพื่อให้หน่วยการเรียนรู้การสอนที่

สร้างขึ้นมีความคล่องตัว และยืดหยุ่นในการใช้สอนได้โดยไม่ต้องเสียเวลา ย้อนกลับไปทดสอบสมรรถภาพพื้นฐานก่อนที่จะเริ่มต้นเรียนหน่วยการเรียนรู้การสอนที่สร้างขึ้นนั้น

5) การประเมินผลเบื้องต้น ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ

(1) การประเมินผลสมรรถภาพพื้นฐานที่ระบุไว้ โดยอาจจะประเมินโดยการให้ทำแบบทดสอบที่ครอบคลุมสมรรถภาพพื้นฐานที่จำเป็นจริง ๆ หรือโดยการซักถามผู้เรียนก่อนเริ่มเรียนหรือด้วยวิธีการอื่น ๆ ที่ผู้สร้างหน่วยการเรียนรู้การสอนหรือผู้สอนเห็นเหมาะสม ในกรณีที่ประเมินโดยใช้แบบทดสอบควรระบุเกณฑ์ที่จะให้ผ่านไว้ด้วย การประเมินผลสมรรถภาพพื้นฐานนี้ ถ้าเป็นหน่วยการเรียนรู้การสอนที่ต่อเนื่องกันก็อาจจะพิจารณาจากผลการสอนของหน่วยการเรียนรู้การสอนที่เป็นพื้นฐานนั้นได้ เพื่อประหยัดเวลา

ในกรณีที่ผู้เรียนยังไม่มีสมรรถภาพพื้นฐานเพียงพอ ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนกลับไปศึกษาหน่วยการเรียนรู้การสอนที่เป็นพื้นฐานอีกครั้งหนึ่ง หรืออาจให้ทำกิจกรรมเสริมเพิ่มเติม เช่น อ่านหนังสือ ฯลฯ เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถภาพพื้นฐานที่ต้องการก่อน

(2) การประเมินผลสมรรถภาพที่ระบุไว้ในหน่วยการเรียนรู้การสอน โดยพิจารณาจากจุดประสงค์ที่ระบุไว้ ส่วนใหญ่การประเมินผลเบื้องต้นจะสามารถกระทำได้จริงก็เฉพาะการประเมินสมรรถภาพด้านความรู้ โดยการให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนการเรียน หรือด้วยวิธีการอื่นซึ่งครอบคลุมจุดประสงค์ และเนื้อหาสาระที่จะเรียน ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนมีความรู้ในเรื่องที่จะเรียนมากน้อยเพียงใด ส่วนสมรรถภาพด้านเทคนิควิธีและคุณลักษณะนั้นอาจทำการประเมินผลเบื้องต้นได้ยาก เนื่องจากใช้เวลาในการปฏิบัติและต้องประเมินจากการสังเกตการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตาม ก็ควรระบุไว้เพื่อให้ครอบคลุมจุดประสงค์ทุกข้อแต่ในเวลาเรียนหรือปฏิบัติจริง ผู้เรียนอาจขอไม่ทำการประเมินผลเบื้องต้นในภาคปฏิบัติหรือด้านคุณลักษณะ เพราะเป็นสิ่งที่กระทำได้ยาก ถ้ายังไม่ได้เริ่มเรียน

สำหรับการประเมินผลเบื้องต้นที่ใช้ทดสอบนั้น ต้องระบุเกณฑ์ที่จะให้ผ่านไว้ด้วย แบบทดสอบที่ใช้สำหรับการประเมินผลเบื้องต้นนั้น ส่วนใหญ่มักจะใช้แบบทดสอบฉบับเดียวกับการประเมินผลหลังการเรียน เนื่องจากเป็นแบบทดสอบที่ครอบคลุมความรู้ เนื้อหาสาระที่จะเรียนในหน่วยการเรียนรู้การสอนนี้ทั้งหมด

การประเมินผลเบื้องต้นในส่วนที่ 2 นี้ ไม่บังคับให้ผู้เรียนทุกคนต้องทำ หลังจากที่ได้เรียนได้ศึกษาหลักการและเหตุผล สมรรถภาพและจุดประสงค์ของหน่วยการเรียนรู้การสอนแล้ว และรับทราบวิธีการและเกณฑ์ในการประเมินผลเบื้องต้นแล้ว ผู้เรียนอาจขอไม่ทำการประเมินผล

เบื้องต้นได้ ถ้าผู้เรียนคิดว่าตนเองยังไม่มีความรู้หรือสมรรถภาพเพียงพอตามที่ระบุไว้ในหน่วยการเรียนรู้ การสอน ดังนั้นผู้สอนจึงควรชี้แจงให้ผู้เรียนได้เข้าใจในเรื่องการประเมินผลเบื้องต้นก่อนที่จะเริ่มเรียน

ในการประเมินผลเบื้องต้นนี้ ทำการประเมินสมรรถภาพด้านความรู้แต่เพียงด้านเดียว โดยยังไม่ได้ประเมินด้านเทคนิควิธีและด้านคุณลักษณะดังนั้น ถึงแม้ผู้เรียนจะผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้สำหรับสมรรถภาพด้านความรู้ ก็ยังต้องให้ผู้เรียนเรียนหน่วยการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นนั้น เพราะผู้เรียนยังต้องฝึกปฏิบัติด้านเทคนิควิธีและฝึกคุณลักษณะอีก แต่ผู้สอนอาจจะลดหย่อนได้ ต้องให้ผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์ด้านความรู้แล้วเรียนเน้นหนักด้านความรู้มากขึ้น เนื่องจากผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในด้านนั้น ๆ แล้ว

สำหรับหน่วยการเรียนรู้ที่ระบุเฉพาะสมรรถภาพด้านความรู้ ถ้าผู้เรียนคนใดผ่านการประเมินผลเบื้องต้น ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ก็อาจให้ผู้เรียนหน่วยการเรียนรู้การอื่น ๆ ต่อไปได้ ในกรณีที่ในกลุ่มหน่วยการเรียนรู้การสอน ผู้สอนอาจจัดให้ผู้เรียนทำการประเมินผลเบื้องต้นของทั้งกลุ่มหน่วยการเรียนรู้การสอนก่อนที่จะเริ่มเรียนกลุ่มหน่วยการเรียนรู้การอื่นก็ได้ เพื่อเป็นการประหยัดเวลา แต่ถ้าเป็นกลุ่มหน่วยการเรียนรู้การสอนที่ต้องการความรู้ที่เป็นขั้นตอน และเป็นพื้นฐานซึ่งกันและกัน ก็ควรประเมินผลเบื้องต้นที่ละหน่วยการเรียนรู้การสอน

6) กิจกรรมการเรียน ในการสร้างกิจกรรมการเรียนสำหรับหน่วยการเรียนรู้การ สอนนั้น ผู้สร้างอาจเลือกสร้างได้ 2 วิธีดังนี้

วิธีที่ 1 สร้างกิจกรรมบังคับ ซึ่งผู้เรียนทุกคนกระทำโดยกิจกรรมบังคับนี้ จะครอบคลุมจุดประสงค์ทุกข้อที่ระบุไว้ในหน่วยการเรียนรู้การสอน ต่อจากนั้นจึงสร้างกิจกรรมเลือก ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเลือกทำกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจของตนเอง โดยให้ผู้เรียนเลือก ทำอย่างน้อย 1 กิจกรรม กิจกรรมที่จะให้เลือกนั้นควรแตกต่างกัน และมีความยากง่ายสมดุลกัน เช่น ให้อ่านหนังสือแล้วทำรายงานส่ง หรือไปดูงานแล้วทำรายงานส่ง เป็นต้น กิจกรรมเลือกนี้จะ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถภาพตามที่ระบุไว้ในจุดประสงค์ กิจกรรมเลือกนี้ควรระบุ ไว้มากกว่า 1 กิจกรรมและกิจกรรมเลือกสุดท้าย ควรระบุว่าเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนเสนอเอง ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้มีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

วิธีที่ 2 สร้างกิจกรรมการเรียนหลาย ๆ กิจกรรม โดยให้ผู้เรียนเลือกทำกิจกรรม อย่างน้อย 1 กิจกรรม กิจกรรมการเรียนที่สร้างขึ้นในลักษณะนี้ จะต้องเป็นกิจกรรมที่มีสมดุล กัน โดยแต่ละกิจกรรมจะต้องจัดสร้างขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเท่าเทียมกัน ในการที่จะบรรลุ สมรรถภาพตามที่ระบุไว้ในจุดประสงค์ทุกข้อ ผู้เรียนเองก็อาจเสนอกิจกรรมการเรียนที่ตนคิดขึ้น

ได้ นอกเหนือไปจากที่ระบุไว้ แต่กิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเสนอนี้ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้สอนว่าเป็นกิจกรรมที่เหมาะสม และจะช่วยให้ผู้เรียนบังเกิดสมรรถภาพตามที่ต้องการทุกประการ

7) การประเมินผลหลังการเรียนรู้ การประเมินผลหลังการเรียนรู้นี้ รวมการประเมินผลระหว่างเรียนเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้า และการประเมินผลหลังการเรียนรู้ เพื่อทดสอบรวบยอดด้วย การประเมินผลอาจทำให้หลายวิธี เช่น จากการทำแบบทดสอบ จากการทำแบบฝึกหัด จากการฝึกปฏิบัติจากการสังเกตจากการอภิปรายซักถาม ฯลฯ ในกรณีที่ระบุสมรรถภาพด้านลักษณะไว้ในจุดประสงค์ ผู้สร้างควรจะได้แบบสังเกตด้านคุณลักษณะไว้ด้วย ทั้งนี้เพื่อจะสามารถประเมินพฤติกรรมที่ประสงค์จะให้เกิดขึ้นได้ สำหรับการประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบนั้นจะต้องระบุเกณฑ์ที่จะให้ผ่านไว้ด้วย

การสอนซ่อมเสริม ถ้าผู้เรียนคนใดไม่ผ่านเกณฑ์ตามที่ระบุไว้ก็จำเป็นต้องเรียนซ่อมเสริม โดยผู้สอนอาจจัดให้ผู้เรียนทำกิจกรรมการเรียนรู้ใหม่ทั้งหมด หรืออาจทำเพียงบางกิจกรรม หรืออาจคิดกิจกรรมการเรียนรู้ใหม่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพิจารณาของผู้สอนและผู้เรียนร่วมกัน

8) คู่มือผู้สอนและคู่มือผู้เรียน ในการสร้างหน่วยการเรียนรู้การสอน ผู้สร้างจะต้องเขียนคู่มือผู้สอนไว้ด้วย โดยอธิบายเกี่ยวกับการใช้หน่วยการเรียนรู้การสอนที่สร้างขึ้น ดังแนวทางที่ได้กำหนดไว้เป็นข้อเสนอแนะ สำหรับคู่มือผู้เรียนนั้น ผู้สร้างอาจจะให้หรือไม่ให้ไว้ก็ได้ ถ้าคิดว่าตัวหน่วยการเรียนรู้การสอนได้อธิบายกิจกรรมต่าง ๆ ไว้ชัดเจนพอที่ผู้เรียนจะสามารถปฏิบัติได้เองก็อาจไม่จำเป็นต้องมีคู่มือผู้เรียน

9) กล่องหน่วยการเรียนรู้การสอน หน่วยการเรียนรู้การสอนที่สร้างขึ้นจะบรรจุไว้ในกล่องเพื่อสะดวกต่อการเก็บและการนำไปใช้ สิ่งที่บรรจุในกล่องจะประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

(1) รูปแบบหน่วยการเรียนรู้การสอน เป็นเอกสารที่อธิบายตั้งแต่หลักเกณฑ์และเหตุผล เอกสารนี้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนจะต้องมีในเวลาเรียน เพราะการสอนตามหลักสูตรแบบสมรรถฐานั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ผู้เรียนได้รับทราบล่วงหน้าถึงหลักการและเหตุผล จุดประสงค์กิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผล และเกณฑ์ในการประเมินผลของหน่วยการเรียนรู้การสอนที่เขา กำลังจะเรียน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้ทราบว่า เขาจะต้องแสดงสมรรถภาพอะไรบ้าง เมื่อเรียนจบหน่วยการเรียนรู้การสอนนั้น ๆ แล้ว และวิธีการประเมินผลและเกณฑ์ที่จะแสดงว่าเขาได้บรรลุสมรรถภาพที่ต้องการนั้นมีอะไรบ้างในการเรียนการสอนจริง จะต้องจัดหานเอกสารนี้ให้ครบตามจำนวนผู้เรียน

(2) เอกสารประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ บทความหนังสือ วารสาร ฯลฯ ถ้ากิจกรรมระบุให้อ่านบทความหรือเอกสารอื่น ๆ ผู้สร้างหน่วยการเรียนรู้การสอนก็ควรจะได้รับ

บทความหรือเอกสารเหล่านั้นไว้ในกล่องด้วย โดยอาจจะแยกออกต่างหากจากตัวหน่วยการเรียนรู้ การสอนหรืออาจรวมไว้เป็นชุดเดียวกันก็ได้ ในกรณีให้อ่านหนังสือเป็นเล่มและหนังสือนั้นสามารถหาได้ในห้องสมุดทั่วไป ก็ไม่จำเป็นต้องทำหนังสือนี้มาไว้ในกล่อง สำหรับบทความหรือเอกสารอื่น ๆ ถ้าเป็นกิจกรรมบังคับควรจัดหาไว้ให้ครบจำนวนผู้เรียน

(3) สื่อการเรียนอื่น ๆ ได้แก่ สื่อการเรียนตามที่ระบุไว้ในกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น สไลด์ เทป แผ่นโปร่งใส รูปภาพ วิกิทัศน์ ฯลฯ

(4) แบบประเมินผลเบื้องต้น ได้แก่ แบบทดสอบ หรือแบบประเมินผลในรูปแบบอื่น ๆ แบบประเมินผลเบื้องต้นนี้ จะจัดไว้ให้เฉพาะผู้สอนเท่านั้น ผู้เรียนจะไม่ได้รับทราบล่วงหน้า แต่การเรียนการสอนจรรยาบรรณประเมินผลเบื้องต้นจะต้องจัดเตรียมไว้เท่าจำนวนผู้เรียน

(5) แบบประเมินผลหลังการเรียนรู้ อาจเป็นแบบทดสอบฉบับเดียวกับแบบประเมินเบื้องต้น แบบประเมินคุณลักษณะหรือแบบประเมินผลในรูปแบบอื่น แบบประเมินผลหลังการเรียนรู้ ก็จัดไว้ให้เฉพาะผู้สอนเท่านั้น ผู้เรียนยังไม่ต้องรับทราบจนกว่าจะถึงเวลาทำการทดสอบในการเรียนการสอนจริงต้องจัดให้เท่ากับจำนวนผู้เรียน

(6) คู่มือผู้สอน แยกเป็นเอกสารอีกชุดหนึ่งต่างหากคู่มือผู้สอนจะอธิบายถึงขั้นตอน วิธีดำเนินการสอน เพื่อให้ผู้สอนสามารถดำเนินการสอนได้ถูกต้อง

(7) คู่มือผู้เรียน ถ้าผู้สร้างหน่วยการเรียนรู้การสอน เห็นควรให้คำอธิบายสำหรับผู้เรียนในการที่จะเรียนหน่วยการเรียนรู้การสอนนั้น ๆ ก็อาจจะสร้างคู่มือผู้เรียนใส่ไว้ในกล่องโดยมีจำนวนครบตามผู้เรียน (รัชชัย ชัยจิรฉายกุล และคณะ 2528 : จ-ฎ)

ลักษณะการสร้างชุดการสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ระดับอุดมศึกษานี้ คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชา การสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยได้กำหนดองค์ประกอบของชุดวิชานี้ไว้ดังนี้

1. รายละเอียดชุดวิชา

1) คำอธิบายรายวิชา ความสำคัญของการสอนรายวิชาวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย หลักสูตรและแผนการสอน การจัดระบบการเรียนการสอน วิธีสอน กานจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน การจัดโครงการสอน และ การวิเคราะห์ปัญหา และพัฒนาการสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย

2) วัตถุประสงค์

(1) เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนการสอน และเทคนิควิธีสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย

(2) เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(3) เพื่อให้เข้าใจสภาพปัญหาการสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยและแนวทางแก้ไข

3) รายชื่อหน่วยงานสอน

ชุดการสอนบทที่ 1 พัฒนาการทางร่างกาย และพัฒนาการทางด้านสติปัญญา

ชุดการสอนบทที่ 2 พัฒนาการด้านอารมณ์และสังคม

ชุดการสอนบทที่ 3 พันธุกรรม

ชุดการสอนบทที่ 4 สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการเด็ก

ชุดการสอนบทที่ 5 การเรียนรู้และการเรียนรู้ของเด็ก

ชุดการสอนบทที่ 6 ความสำคัญของครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมของเด็ก

ชุดการสอนบทที่ 7 เด็กกับสังคม

ชุดการสอนบทที่ 8 เกี่ยวกับการพัฒนาค่านิยมเกี่ยวกับจริยธรรม

ชุดการสอนบทที่ 9 เด็กปฐมวัยกับการพัฒนานุคลิกภาพ

ชุดการสอนบทที่ 10 นุคลิกภาพของเด็ก

ชุดการสอนบทที่ 11 การสร้างความมั่นใจในตนเองให้กับเด็กปฐมวัย

ชุดการสอนบทที่ 12 การสร้างภาพลักษณ์ด้านความรับผิดชอบสำหรับเด็กปฐมวัย

ชุดการสอนบทที่ 13 สารสำคัญของการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย

ชุดการสอนบทที่ 14 วิธีการจัดทำสื่อการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย

ชุดการสอนบทที่ 15 การวัดผลประเมินผลการเรียนการสอนสังคมศึกษา

2. วิธีการศึกษา

1) การเตรียมเพื่อการศึกษาด้วยตนเอง

ในการศึกษาแต่ละหน่วยของชุดวิชาการสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับปฐมวัย นักศึกษาควรหาเวลาว่างตอนใดก็ได้ที่นักศึกษาสะดวกที่สุดประมาณวันละ 1 – 2 ชั่วโมง เพื่อศึกษารายละเอียดของเนื้อหาสาระในเอกสารการสอน

2) การประเมินผลตนเองก่อนและหลังเรียน

ก่อนศึกษาแต่ละหน่วยนักศึกษาคควรทราบว่าตนเองมีความรู้มากน้อยเพียงใด โดยการทำแบบประเมินผลตนเองก่อนเรียนที่เตรียมไว้ให้ในตอนต้นของแต่ละหน่วยในแบบฝึกปฏิบัติแล้วตรวจคำตอบจากการเฉลยคำตอบในหน้าที่กำหนดไว้

เมื่อศึกษาหน่วยนั้นเสร็จแล้วขอให้นักศึกษาประเมินผลตนเองหลังเรียนโดยทำแบบประเมินผลที่ให้ไว้ตอนท้ายของแบบฝึกปฏิบัติของแต่ละหน่วย เมื่อทำเสร็จแล้ว ตรวจสอบคำตอบจากเฉลยเพื่อทราบว่าตนเองเข้าใจดีแล้วหรือไม่ ถ้ายังไม่แน่ใจขอให้นักศึกษาหน่วยการสอนนั้นซ้ำอีกจนกว่าจะเข้าใจดี

ก่อนศึกษานี้เนื้อหาในแต่ละหน่วยขอให้ศึกษาแผนการสอนประจำหน่วยเสียก่อน และก่อนศึกษานี้เนื้อหาในแต่ละตอนก็ขอให้ศึกษาหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์ของตอน แล้วจึงศึกษารายละเอียด

เมื่ออ่านรายละเอียดของแต่ละเรื่องในแต่ละตอนจบแล้ว ควรบันทึกสาระสำคัญของแต่ละเรื่องลงในแบบฝึกปฏิบัติ และปฏิบัติกิจกรรมไว้ท้ายเรื่องก่อนจะศึกษาเรื่องอื่น ๆ ต่อไป การปฏิบัติกิจกรรมนี้จะช่วยให้นักศึกษาสามารถประเมินผลตนเองได้ว่านักศึกษามีความเข้าใจในสิ่งที่อ่านมากน้อยเพียงใด อันจะเป็นประโยชน์สำหรับนักศึกษาในแง่ของการทำข้อสอบ เพื่อการประเมินผลครั้งสุดท้ายของชุดวิชาและการได้รับความรู้อย่างแท้จริงฉะนั้นนักศึกษาจึงควรปฏิบัติกิจกรรมทุกอย่างด้วยตนเอง

3) การทำกิจกรรมในแบบฝึกปฏิบัติ

นักศึกษานับบันทึกสาระสำคัญและทำกิจกรรมทุกอย่างที่ได้รับมอบหมายลงในแบบปฏิบัติซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะมีผลในการเรียนของนักศึกษา เป็นอย่างมาก เพราะนักศึกษาจะได้รับความรู้ และความเข้าใจในการศึกษาชุดวิชานี้

4) กิจกรรมภาคปฏิบัติเสริมประสบการณ์

คอนทักซ์ของหน่วยบางหน่วยอาจมีการให้เขียนรายงานหรือกิจกรรมอื่น ๆ นักศึกษาควรให้ความสำคัญโดยประมวลความรู้ทั้งหมดที่ศึกษามาประกอบกับประสบการณ์ของตนเองเพื่อปฏิบัติกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะทำให้นักศึกษาเข้าใจในบทเรียนยิ่งขึ้น

5) การสอบ

เมื่อสิ้นภาคการศึกษา นักศึกษาต้องเข้าสอบไล่ชุดวิชา ณ สนามสอบที่จัดไว้ตามวันและเวลาที่กำหนด นักศึกษาต้องนำบัตรประจำตัวนักศึกษา และบัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรข้าราชการไปแสดงในวันสอบ
(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช 2529 : (8)-(10))

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การรายงานผลการดำเนินงานครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อผลิตและหาประสิทธิภาพชุดการสอนสำหรับผู้สอน วิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย จำนวน 15 ชุด ชุดการสอนแต่ละชุดจะประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ คู่มือการใช้ชุดการสอน แบบทดสอบก่อน/หลัง เรียนและแบบทดสอบขณะเรียน (แบบฝึกปฏิบัติ) และสื่อการสอน ผลการดำเนินการสร้างชุดการสอน ข้อเสนอผลเป็นลำดับดังนี้

ผลการดำเนินการผลิตชุดการสอน

ผู้วิจัยได้วางแผนและเริ่มผลิตชุดการสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543 ก่อนดำเนินการผลิตได้ศึกษา วิเคราะห์ โครงสร้างเนื้อหา และคาบเวลาของรายวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย นอกจากนี้ได้ศึกษากระบวนการสร้างชุดการสอนแบบต่าง ๆ ด้วย ในภาคเรียนนี้ได้ผลิตชุดการสอนได้เสร็จสมบูรณ์จำนวน 15 ชุด จากนั้นได้ดำเนินการพิมพ์ต้นฉบับเตรียมพร้อมไว้ เพื่อดำเนินการทดลองใช้ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543 ต่อไป

การทดลองสอนครั้งที่ 1 เมื่อผลิตชุดการสอนเสร็จแล้ว ผู้วิจัยได้ทดลองใช้กับนักศึกษาวิชานอกการศึกษาศึกษาปฐมวัยภาคปกติ ในภาคเรียน 2/2543 จำนวน 20 คน แล้วนำข้อบกพร่องต่าง ๆ มาปรับปรุงแก้ไข ได้แก่ ใบความรู้ ใบงาน ที่ยังไม่สอดคล้องกับเวลาเรียน

การทดลองสอนครั้งที่ 2 ในภาคเรียนที่ 1/2544 ผู้วิจัยได้นำชุดการสอนที่ปรับปรุงแก้ไขจากข้อบกพร่องในการทดลองใช้ภาคเรียนที่ 1/2544 ในครั้งนี้ทดลองใช้กับนักศึกษาวิชานอกการศึกษาศึกษาปฐมวัย จำนวน 20 คน จากการทดลองครั้งนี้ ได้พบข้อบกพร่องเกี่ยวกับขั้นตอนของกิจกรรมในแผนการสอน และสื่อการสอนเกี่ยวกับแบบทดสอบที่ใช้เป็นแบบฝึกปฏิบัติ

การทดลองสอนครั้งที่ 3 เพื่อให้แน่ใจในคุณภาพของชุดการสอนที่ได้สร้างขึ้น และเป็นการตรวจสอบประสิทธิภาพชุดการสอนตามหลักวิชาการ ผู้วิจัยจึงนำชุดการสอนทั้งหมดจำนวน 15 ชุด มาทดลองใช้กับนักศึกษาวิชานอกการศึกษาศึกษาปฐมวัยภาคปกติ ในภาคเรียนที่ 1/2544 จำนวน 20 คน อีกครั้งหนึ่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การทดลองใช้ชุดการสอนครั้งที่ 3 ในภาคเรียนที่ 1/2544 ผู้วิจัยได้นำผลการทดสอบประสิทธิภาพชุดการสอนมาวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

1. หาประสิทธิภาพชุดการสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย จำนวน 15 ชุด ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพที่ตั้งไว้ 90/90

90 ตัวแรก หมายถึง คะแนนที่ผู้เรียนตอบคำถามในแบบฝึกปฏิบัติ (ใบงาน) โดยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ

90 ตัวหลัง หมายถึง คะแนนที่ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนในชุดการสอนได้ถูกต้อง โดยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ

2. การทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

ผู้ทำวิจัยได้นำชุดการสอนทั้งหมดไปทดลองสอน โดยแต่ละชุดการสอนมีลำดับขั้นตอนดังนี้

(1) ขั้นทดสอบก่อนเรียน

(2) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

(3) ขั้นประกอบกิจกรรม

(4) ขั้นสรุปบทเรียน

(5) ขั้นทดสอบหลังเรียน

เมื่อทดลองใช้ชุดการสอนทุกชุดแล้ว ได้คะแนนมาคำนวณ เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดการสอน ผลการทดลองปรากฏดังนี้

(1) ชุดการสอนบทที่ 1 เรื่อง พัฒนาการทางด้านสติปัญญาและด้านร่างกาย (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) คะแนนแบบฝึกปฏิบัติ (ใบงาน) ได้ร้อยละ 94.62 คะแนนสอบหลังเรียนได้ร้อยละ 93.00 ประสิทธิภาพชุดการสอนเท่ากับ 94.62/93.00

(2) ชุดการสอนบทที่ 2 เรื่อง พัฒนาการด้านอารมณ์และสังคม คะแนนแบบฝึกปฏิบัติ (ใบงาน) ได้ร้อยละ 95.38 คะแนนสอบหลังเรียนได้ร้อยละ 90.00 ประสิทธิภาพชุดการสอนเท่ากับ 95.38/90.00

(3) ชุดการสอนบทที่ 3 เรื่อง พันธุกรรม ประถมศึกษา คะแนนแบบฝึกปฏิบัติ (ใบงาน) ได้ร้อยละ 97.75 คะแนนสอบหลังเรียนได้ร้อยละ 94.5 ประสิทธิภาพชุดการสอนเท่ากับ 97.75/94.5

(4) ชุดการสอนบทที่ 4 เรื่อง อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม คะแนนแบบฝึกปฏิบัติ (ใบงาน) ได้ร้อยละ 97.00 คะแนนสอบหลังเรียนได้ร้อยละ 94.5 ประสิทธิภาพชุดการสอนเท่ากับ $97.00 / 94.5$

(5) ชุดการสอนบทที่ 5 เรื่อง การเรียนรู้และการรับรู้ของเด็ก คะแนนแบบฝึกปฏิบัติ (ใบงาน) ได้ร้อยละ 90.50 คะแนนสอบหลังเรียนได้ร้อยละ 90.50 ประสิทธิภาพชุดการสอนเท่ากับ $90.50/90.50$

(6) ชุดการสอนบทที่ 6 เรื่อง ความสำคัญของครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมเด็ก คะแนนแบบฝึกปฏิบัติ (ใบงาน) ได้ร้อยละ 93.63 คะแนนสอบหลังเรียนได้ร้อยละ 95.5 ประสิทธิภาพชุดการสอนเท่ากับ $93.63/95.5$

(7) ชุดการสอนบทที่ 7 เรื่อง เด็กกับสังคม คะแนนแบบฝึกปฏิบัติ (ใบงาน) ได้ร้อยละ 93.2 คะแนนสอบหลังเรียนได้ร้อยละ 93.0 ประสิทธิภาพชุดการสอนเท่ากับ $93.2/93.0$

(8) ชุดการสอนบทที่ 8 เรื่อง เด็กกับการพัฒนาด้านนิยมนเกี่ยวกับจริยธรรม คะแนนแบบฝึกปฏิบัติ (ใบงาน) ได้ร้อยละ 94.5 คะแนนสอบหลังเรียนได้ร้อยละ 90.00 ประสิทธิภาพชุดการสอนเท่ากับ $94.5/90.00$

(9) ชุดการสอนบทที่ 9 เรื่อง เด็กปฐมวัยกับการพัฒนาบุคลิกภาพ คะแนนแบบฝึกปฏิบัติ (ใบงาน) ได้ร้อยละ 95.88 คะแนนสอบหลังเรียนได้ร้อยละ 93.00 ประสิทธิภาพชุดการสอนเท่ากับ $95.88/93.00$

(10) ชุดการสอนบทที่ 10 เรื่อง บุคลิกภาพของเด็ก คะแนนแบบฝึกปฏิบัติ (ใบงาน) ได้ร้อยละ 92.80 คะแนนสอบหลังเรียนได้ร้อยละ 96.00 ประสิทธิภาพชุดการสอนเท่ากับ $96.00/92.80$

(11) ชุดการสอนบทที่ 11 เรื่อง การสร้างความมั่นใจให้กับเด็กปฐมวัย คะแนนแบบฝึกปฏิบัติ (ใบงาน) ได้ร้อยละ 93.5 คะแนนสอบหลังเรียนได้ร้อยละ 94.5 ประสิทธิภาพชุดการสอนเท่ากับ $93.5/94.5$

(12) ชุดการสอนบทที่ 12 เรื่อง การสร้างภาพลักษณ์ด้านความรับผิดชอบสำหรับเด็กปฐมวัย คะแนนแบบฝึกปฏิบัติ (ใบงาน) ได้ร้อยละ 90.00 คะแนนสอบหลังเรียนได้ร้อยละ 95.5 ประสิทธิภาพชุดการสอนเท่ากับ $90.00/95.5$

(13) ชุดการสอนบทที่ 13 เรื่อง สาระสำคัญของการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย คะแนนแบบฝึกปฏิบัติ (ใบงาน) ได้ร้อยละ 95.00 คะแนนสอบหลังเรียนได้ร้อยละ 93.00 ประสิทธิภาพชุดการสอนเท่ากับ $95.00/93.00$

(14) ชุดการสอนบทที่ 14 เรื่อง วิธีการจัดทำสื่อการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย
คะแนนแบบฝึกปฏิบัติ (ใบงาน) ได้ร้อยละ 91.25 คะแนนสอบหลังเรียนได้ร้อยละ 92.5 ประ
สิทธิภาพชุดการสอนเท่ากับ 91.25/92.5

(15) ชุดการสอนบทที่ 15 เรื่อง การวัดผลประเมินผลการเรียนการสอน
สังคม คะแนนแบบฝึกปฏิบัติ (ใบงาน) ได้ร้อยละ 95.05 คะแนนสอบหลังเรียนได้ร้อยละ 93.00
ประสิทธิภาพชุดการสอนเท่ากับ 95.05/93.00

ผลการทดลองหาประสิทธิภาพชุดการสอนวิชา สังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย มีประ
สิทธิภาพทั้ง 15 ชุด ตามเกณฑ์ 90/90 ที่ตั้งไว้ (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก)

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนร้อยละก่อนเรียนและหลังเรียนของชุดการสอนทั้ง 15 ชุด
ปรากฏผลดังนี้

ตารางเปรียบเทียบคะแนนร้อยละก่อนเรียนและหลังเรียนของชุดการสอนสำหรับผู้
สอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย 15 ชุด

ชุดการ สอนที่	คะแนนสอบ ก่อนเรียนบท เรียนคิดเป็น ร้อยละ	คะแนนสอบ หลังเรียนบท เรียนคิดเป็น ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยของความ แตกต่างคะแนน ก่อนเรียนกับหลัง เรียนคิดเป็นร้อยละ	อัตราส่วนวิกฤต (t) ของความ ก้าวหน้า	p'
1	59.00	93.00	34.00	10.24	> .001
2	59.00	90.0	31.00	6.24	> .001
3	55.50	94.50	39.00	12.05	> .001
4	52.00	94.50	32.50	17.63	> .001
5	49.00	90.50	41.50	15.29	> .001
6	38.00	95.50	57.50	16.54	> .001
7	40.00	93.00	53.00	33.81	> .001
8	30.00	90.00	60.00	10.99	> .001
9	46.00	93.00	47.00	14.35	> .001
10	62.00	94.00	32.00	11.16	> .001
11	55.50	93.50	38.00	11.83	> .001
12	37.00	95.50	58.50	17.37	> .001
13	43.00	93.00	50.50	17.24	> .001
14	45.00	92.50	47.50	18.26	> .001
15	57.00	94.50	37.50	46.02	> .001

± มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตารางแสดงให้เห็นว่า เมื่อทดลองหาความมีนัยสำคัญของความก้าวหน้าของ
คะแนนก่อนและหลังเรียน ปรากฏว่าความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังเรียนต่างกันมีนัย
สำคัญที่ระดับ .001 ทุกชุด

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ชุดการสอนสำหรับผู้สอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยที่ผู้
วิจัยสร้างขึ้นทั้ง 15 ชุด ทำให้ผู้เรียนมีความรู้สูงขึ้น

บทที่ 5

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อผลิตชุดการสอนสำหรับผู้สอนวิชา สังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย
2. เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดการสอนที่สร้างขึ้น โดยกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ

ไว้ 90/90

วิธีดำเนินการ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการผลิตและพัฒนาชุดการสอนสำหรับผู้สอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นขั้น ๆ ดังนี้

1. กำหนดรายวิชาที่จะผลิตชุดการสอน

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตร คำรา เอกสารประกอบการสอน รายวิชาที่ทำการสอนหลายวิชาแล้วเลือกวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นรายวิชาบังคับของนักศึกษาวิชาเอกการศึกษาปฐมวัย ปรินญาตรี ของสถาบันราชภัฏ เป็นรายวิชาที่จะนำมาสร้างชุดการสอน

2. กำหนดรูปแบบชุดการสอน

เมื่อได้ศึกษารูปแบบชุดการสอน และระบบการผลิตชุดการสอนแผนจุฬา ฯ แล้ว เห็นว่ามีกระบวนการและวิธีการที่ดี จึงได้เลือกที่จะผลิตชุดการสอนสำหรับผู้สอน ประเภทชุดการสอน ประกอบการบรรยาย

3. ดำเนินการผลิตชุดการสอน

เริ่มจากวิเคราะห์เนื้อหาวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อกำหนดจำนวนชุดการสอน โดยแบ่งเนื้อหาวิชานี้ออกเป็นชุดการสอน จำนวน 15 ชุด แต่ละชุดทำการสอน 1 ครั้ง ๆ ละ 4 คาบ มีดังนี้

- ชุดการสอนบทที่ 1 พัฒนาการทางด้านสติปัญญาและด้านร่างกาย
- ชุดการสอนบทที่ 2 พัฒนาการด้านอารมณ์และสังคม
- ชุดการสอนบทที่ 3 พันธุกรรม
- ชุดการสอนบทที่ 4 อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม
- ชุดการสอนบทที่ 5 การเรียนรู้และการรับรู้ของเด็ก
- ชุดการสอนบทที่ 6 ความสำคัญของครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมเด็ก
- ชุดการสอนบทที่ 7 เด็กกับสังคม
- ชุดการสอนบทที่ 8 เด็กกับการพัฒนาค่านิยมเกี่ยวกับจริยธรรม
- ชุดการสอนบทที่ 9 เด็กปฐมวัยกับการพัฒนาบุคลิกภาพ
- ชุดการสอนบทที่ 10 บุคลิกภาพของเด็ก
- ชุดการสอนบทที่ 11 การสร้างความมั่นใจให้กับเด็กปฐมวัย
- ชุดการสอนบทที่ 12 การสร้างภาพลักษณ์ด้านความรับผิดชอบสำหรับเด็กปฐมวัย
- ชุดการสอนบทที่ 13 สารสำคัญของการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย
- ชุดการสอนบทที่ 14 วิธีการจัดทำสื่อการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย
- ชุดการสอนบทที่ 15 การวัดผลประเมินผลการเรียนการสอนสังคม

เมื่อกำหนดจำนวนชุดการสอนได้แล้ว นำแต่ละหน่วยมาผลิตชุดการสอนทั้ง 15 ชุด ในแต่ละชุดการสอน มีองค์ประกอบและลำดับการสร้าง ดังนี้

1. การผลิตคู่มือการใช้ชุดการสอน ผู้วิจัยได้ดำเนินการเขียนแผนการสอน แต่ละแผนมีองค์ประกอบและขั้นตอน คือ
 - (1) กำหนดชื่อเรื่องชุดการสอน
 - (2) กำหนดสาระสำคัญ
 - (3) กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้
 - (4) กำหนดหัวข้อเนื้อหา
 - (5) กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน
 - (6) กำหนดสื่อการเรียนการสอน
 - (7) กำหนดการวัดและประเมินผล

เมื่อวางแผนการสอนเสร็จแล้ว ได้เขียนคำแนะนำการใช้และองค์ประกอบต่าง ๆ ของคู่มือการใช้ชุดการสอน (คู่มือผู้สอน) ให้สมบูรณ์ โดยมีรายละเอียดต่าง ๆ ที่เป็นคำแนะนำในการดำเนินการสอน แผนการสอนแต่ละหน่วย แบบทดสอบขณะเรียน (ในงานฝึกปฏิบัติ) แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน บทบาทของผู้สอนในขณะที่ผู้สอนทำกิจกรรมการเรียน การจัดหาสื่อใบความรู้ ใบงานให้ครบจำนวนผู้เรียน เป็นต้น

2. การผลิตสื่อการสอน สื่อการสอนในชุดการสอน มีหลายชนิด ขึ้นอยู่กับขั้นตอนการสอน มีสื่อการสอนประกอบการบรรยาย ได้แก่ แผ่นโปสเตอร์ แสดงกรอบมโนทัศน์ แสดงเค้าโครงเนื้อหา สารสำคัญของหัวข้อเนื้อหา แผ่นโปสเตอร์แสดงกรอบมโนทัศน์สรุปสาระสำคัญ สื่อการสอนที่ผู้เรียนจะต้องใช้ได้แก่ แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ใบงานกิจกรรมทำกรอบมโนทัศน์ ใบงานกิจกรรมตอบคำถามอัตนัย ใบงานตอบคำถามปรนัย ใบงานกิจกรรมการอภิปรายสาระสำคัญของใบความรู้ ใบเค้าโครงหัวข้อเนื้อหา ใบความรู้ประจำบทเรียน

3. การผลิตแบบประเมินผล แบบประเมินผลที่ใช้ในชุดการสอนแต่ละชุด ประกอบด้วยแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน และแบบทดสอบขณะเรียน (แบบฝึกปฏิบัติตามใบงาน) ทั้ง 2 ชุด เป็นข้อสอบคู่ขนานกัน เป็นแบบทดสอบปรนัยประเภทคำตอบผสม ลักษณะอิงเกณฑ์ แต่ละชุดการสอนจะมีข้อสอบจำนวน 10 ข้อ สำหรับแบบทดสอบก่อน/หลังเรียน ได้นำมาหาค่าความยาก - ง่าย อำนาจจำแนก และความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

4. การทดลองใช้และพัฒนาชุดการสอน

เมื่อผลิตชุดการสอนเสร็จแล้ว ผู้วิจัยได้นำชุดการสอนทั้งหมดไปทดลองใช้กับนักศึกษาวิชาเอกการศึกษาปฐมวัย สถาบันราชภัฏนครสวรรค์ ดังนี้

- 1) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543 ทดลองใช้กับนักศึกษาวิชาเอกการศึกษาปฐมวัย ภาคปกติ สถาบันราชภัฏนครสวรรค์ จำนวน 20 คน โดยผู้วิจัยทดลองใช้เอง ได้พบข้อบกพร่องและได้ปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับใบความรู้ และใบงาน การจัดกิจกรรมตามแผนการสอน
- 2) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 ทดลองใช้กับนักศึกษาวิชาเอกการศึกษาปฐมวัย ภาคปกติ สถาบันราชภัฏนครสวรรค์ จำนวน 20 คน จากการทดลองครั้งนี้ ได้ปรับปรุงคู่มือการใช้ชุดการสอน รูปแบบของข้อทดสอบ รูปแบบเค้าโครงหัวข้อเนื้อหา การกำหนดหัวข้อการอภิปรายในใบงานที่ 4 การจัดลำดับกิจกรรมตามแผนการสอน

5. การทดสอบประสิทธิภาพชุดการสอน

หลังจากได้ทดลองใช้ และปรับปรุง ชุดการสอนสำหรับผู้สอนวิชา สังคมศึกษา สำหรับเด็กปฐมวัย เป็นจำนวน 2 ครั้ง แล้ว ผู้วิจัยได้นำชุดการสอนทั้งหมด มาทดลองใช้อีกใน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 กับนักศึกษาวิชาเอกการศึกษาปฐมวัย ภาคปกติ สถาบันราชภัฏนครสวรรค์ จำนวน 20 คน จากการทดลองครั้งนี้ ได้นำคะแนนแบบฝึกปฏิบัติ (กิจกรรมตามใบงาน) และคะแนนสอบหลังเรียนมาหาประสิทธิภาพ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 90 / 90

90 ตัวแรก คือคะแนนเฉลี่ยการทำแบบฝึกหัดของผู้เรียนได้ถูกต้องคิดเป็นร้อยละ

90 ตัวหลัง คือคะแนนเฉลี่ยที่ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนได้ถูกต้องคิดเป็นร้อยละ

จากการทดลองครั้งนี้ ได้นำคะแนนสอบเฉลี่ยก่อนเรียน และคะแนนสอบเฉลี่ยหลังเรียนมาดำเนินการวิเคราะห์หาความก้าวหน้าของผู้เรียน และดำเนินการทดสอบความมีนัยสำคัญของความก้าวหน้า โดยการทดสอบค่า t (ทีเทสต์) เพื่อเปรียบเทียบผลของการเรียนก่อนเรียน และหลังเรียน

ผลการดำเนินงาน

ชุดการสอนสำหรับผู้สอน วิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ที่สร้างขึ้นทั้ง 15 ชุด มีประสิทธิภาพดังนี้

1. ชุดการสอนบทที่ 1 เรื่อง พัฒนาการด้านสติปัญญาและด้านร่างกาย คะแนนแบบฝึกปฏิบัติ (ใบงาน) ได้ร้อยละ 94.62 คะแนนสอบหลังเรียน ได้ร้อยละ 93.00 ประสิทธิภาพชุดการสอน เท่ากับ $94.62 / 93.00$ อยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์ คะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญของสถิติที่ระดับ .0001

2. ชุดการสอนบทที่ 2 เรื่อง พัฒนาการด้านอารมณ์และสังคม คะแนนแบบฝึกปฏิบัติ (ใบงาน) ได้ร้อยละ 95.38 คะแนนสอบหลังเรียน ได้ร้อยละ 90.00 ประสิทธิภาพการสอน เท่ากับ $95.38 / 90.00$ อยู่ในระดับเดียวกับเกณฑ์ คะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญของสถิติที่ระดับ .0001

3. ชุดการสอนบทที่ 3 เรื่อง พันธุกรรม คะแนนแบบฝึกปฏิบัติ (ใบงาน) ได้ร้อยละ 97.75 คะแนนสอบหลังเรียน ได้ร้อยละ 94.5 ประสิทธิภาพชุดการสอน เท่ากับ $97.75 /$

94.5 อยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์ คะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญของสถิติที่ระดับ .0001

4. ชุดการสอนบทที่ 4 เรื่อง อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม คะแนนแบบฝึกปฏิบัติ (ใงาน) ได้ร้อยละ 97.00 คะแนนสอบหลังเรียน ได้ร้อยละ 94.5 ประสิทธิภาพชุดการสอน เท่ากับ $97.00 / 94.5$ อยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์ คะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญของสถิติที่ระดับ .0001

5. ชุดการสอนบทที่ 5 เรื่อง การเรียนรู้และการรับรู้ของเด็ก คะแนนแบบฝึกปฏิบัติ (ใงาน) ได้ร้อยละ 90.50 คะแนนสอบหลังเรียน ได้ร้อยละ 90.50 ประสิทธิภาพชุดการสอน เท่ากับ $90.50 / 90.50$ อยู่ในระดับเดียวกับเกณฑ์ คะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญของสถิติที่ระดับ .0001

6. ชุดการสอนบทที่ 6 เรื่อง ความสำคัญของครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมเด็ก คะแนนแบบฝึกปฏิบัติ (ใงาน) ได้ร้อยละ 93.63 คะแนนสอบหลังเรียน ได้ร้อยละ 95.5 ประสิทธิภาพชุดการสอน เท่ากับ $93.63 / 95.5$ อยู่ในระดับเดียวกับเกณฑ์ คะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญของสถิติที่ระดับ .0001

7. ชุดการสอนบทที่ 7 เรื่อง เด็กกับสังคม คะแนนแบบฝึกปฏิบัติ (ใงาน) ได้ร้อยละ 93.2 คะแนนสอบหลังเรียน ได้ร้อยละ 93.0 ประสิทธิภาพชุดการสอน เท่ากับ $93.2 / 93.0$ อยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์ คะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญของสถิติที่ระดับ .0001

8. ชุดการสอนบทที่ 8 เรื่อง เด็กกับการพัฒนาค่านิยมเกี่ยวกับจริยธรรม คะแนนแบบฝึกปฏิบัติ (ใงาน) ได้ร้อยละ 94.5 คะแนนสอบหลังเรียน ได้ร้อยละ 90.00 ประสิทธิภาพชุดการสอน เท่ากับ $94.5 / 90.00$ อยู่ในระดับเดียวกับเกณฑ์ คะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญของสถิติที่ระดับ .0001

9. ชุดการสอนบทที่ 9 เรื่อง เด็กปฐมวัยกับการพัฒนาบุคลิกภาพ คะแนนแบบฝึกปฏิบัติ (ใงาน) ได้ร้อยละ 95.88 คะแนนสอบหลังเรียน ได้ร้อยละ 93.00 ประสิทธิภาพชุดการสอน เท่ากับ $95.88 / 93.00$ อยู่ในระดับเดียวกับเกณฑ์ คะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญของสถิติที่ระดับ .0001

10. ชุดการสอนบทที่ 10 เรื่อง บุคลิกภาพของเด็ก คะแนนแบบฝึกปฏิบัติ (ใงาน) ได้ร้อยละ 96.00 คะแนนสอบหลังเรียน ได้ร้อยละ 92.80 ประสิทธิภาพชุดการสอน เท่ากับ $96.00 / 92.80$ อยู่ในระดับเดียวกับเกณฑ์ คะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญของสถิติที่ระดับ .0001

11. ชุดการสอนบทที่ 11 เรื่อง การสร้างความมั่นใจให้กับเด็กปฐมวัย คะแนนแบบฝึกปฏิบัติ (ใบงาน) ได้ร้อยละ 93.5 คะแนนสอบหลังเรียน ได้ร้อยละ 94.5 ประสิทธิภาพชุดการสอน เท่ากับ $93.5 / 94.5$ อยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์ คะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญของสถิติที่ระดับ .0001

12. ชุดการสอนบทที่ 12 เรื่อง การสร้างภาพลักษณ์ด้านความรับผิดชอบสำหรับเด็กปฐมวัย คะแนนแบบฝึกปฏิบัติ (ใบงาน) ได้ร้อยละ 90.00 คะแนนสอบหลังเรียน ได้ร้อยละ 95.5 ประสิทธิภาพชุดการสอน เท่ากับ $90.00 / 95.5$ อยู่ในระดับเดียวกับเกณฑ์ คะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญของสถิติที่ระดับ .0001

13. ชุดการสอนบทที่ 13 เรื่อง สาระสำคัญของการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย คะแนนแบบฝึกปฏิบัติ (ใบงาน) ได้ร้อยละ 93.00 คะแนนสอบหลังเรียน ได้ร้อยละ 93.00 ประสิทธิภาพชุดการสอน เท่ากับ $93.00 / 93.00$ อยู่ในระดับเดียวกับเกณฑ์ คะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญของสถิติที่ระดับ .0001

14. ชุดการสอนบทที่ 14 เรื่อง วิธีการจัดทำสื่อการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย คะแนนแบบฝึกปฏิบัติ (ใบงาน) ได้ร้อยละ 91.25 คะแนนสอบหลังเรียน ได้ร้อยละ 92.5 ประสิทธิภาพชุดการสอน เท่ากับ $91.25 / 92.5$ อยู่ในระดับเดียวกับเกณฑ์ คะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญของสถิติที่ระดับ .0001

15. ชุดการสอนบทที่ 15 เรื่อง การวัดผลประเมินผลการเรียนการสอนสังคม คะแนนแบบฝึกปฏิบัติ (ใบงาน) ได้ร้อยละ 95.05 คะแนนสอบหลังเรียน ได้ร้อยละ 93.00 ประสิทธิภาพชุดการสอน เท่ากับ $95.05 / 93.00$ อยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์ คะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญของสถิติที่ระดับ .0001

อภิปรายผลการดำเนินงาน

การดำเนินงานหาประสิทธิภาพชุดการสอนสำหรับผู้สอนวิชา สังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ทั้ง 15 ชุด ปรากฏว่าชุดการสอนมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ $90 / 90$ จำนวน 5 ชุด ยกเว้น ชุดที่ 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 12, 13, 14 รวม 10 ชุด มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ และการทดสอบความก้าวหน้าของผู้เรียนที่เรียนจากชุดการสอนแล้ว ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .0001

นับตั้งแต่ได้สร้างชุดการสอนขึ้นใช้และพัฒนาชุดการสอนตั้งแต่ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543 ผู้วิจัยได้ศึกษาและสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้เรียนและผู้สอน พอสรุปได้ดังนี้

(2) ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียน สังเกตได้จากผู้เรียนทุกคนมีความกระตือรือร้น ตั้งใจเรียนขึ้น เอาใจใส่ต่อการเรียนมากขึ้น

(3) ผู้เรียนมีความมั่นใจในการเรียน เพราะผู้เรียนได้ทราบผลจากการเรียนทุกครั้งที่เรียนแต่ละชุดการสอน

(4) ผู้เรียนได้รับความรู้ที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น มีความรู้สึกว่าคุณเองได้มีส่วนร่วมในการเรียนอย่างจริงจัง ไม่ว่าจะเป็นการฟังจากคำแนะนำ การสรุป การบอกข้อปฏิบัติการของผู้สอน จากกลุ่ม และจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผลการเรียนของผู้เรียนดีขึ้นมาก

(5) ผู้สอนที่เข้าสอนโดยใช้ชุดการสอน มีความมั่นใจในการสอนมากยิ่งขึ้น สามารถจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้ครบและสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและจุดประสงค์การเรียนรู้

(6) ทำให้การจัดการเรียนการสอนมีมาตรฐานเดียวกัน กรณีที่มีผู้สอนวิชาเดียวกันหลายคน

(7) ทำให้กระบวนการจัดการสอนแทนมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะผู้สอนแทนเพียงใช้ชุดการสอน และปฏิบัติตามคู่มือการใช้ก็สามารถสอนแทนได้เหมือนเจ้าของวิชานั้นโดยตรง

(8) ชุดการสอนทั้งหมด มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์เกือบทุกชุดก็ตาม ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ชุดการสอนเหล่านี้จะต้องพัฒนาต่อไปอีก ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการเรียน สื่อการสอน เนื้อหาของบทเรียนเพราะว่าวิชาพฤติกรรมกรรมการสอนกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ ควรมีกระบวนการและวิธีการที่จะต้องเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการผลิต

1) การผลิตชุดการสอนจะทำให้มีประสิทธิภาพ จะต้องมีการวางแผนล่วงหน้า ควรได้รับการปรึกษาจากบุคคลหลายฝ่าย เช่น ศึกษานิเทศก์ , นักพัฒนาหลักสูตร , นักวัดผล , นักจิตวิทยา นักเทคโนโลยีทางการศึกษาและผู้ชำนาญการสอน ฯลฯ

2) การผลิตชุดการสอนวิชาสังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย กิจกรรมการเรียนควรมีหลากหลาย เพื่อจะให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะต่าง ๆ ได้ครบถ้วน และผู้สร้างชุดการสอนจะต้องเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมและจำเป็นในชุดการสอนนั้น ๆ

3) ชุดการสอนที่ผลิตขึ้น ควรมีการทดลองใช้ และปรับปรุงซ้ำแล้วซ้ำอีกหลายครั้ง ควรทดลองใช้กับผู้เรียนในพื้นที่ทางสังคมที่แตกต่างกันไป เพื่อจะได้ชุดการสอนที่เป็นมาตรฐานใช้ได้กับผู้เรียนที่มีลักษณะที่แตกต่างกันได้

4) สื่อการสอนที่ผลิตขึ้นใช้ในชุดการสอน ผู้ผลิตจะต้องปรับปรุงและควรนำไปให้ผู้ชำนาญการด้านสื่อการสอน ประเมินคุณภาพด้านเทคนิคด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการใช้ชุดการสอน

1) การใช้ชุดการสอน ผู้ใช้จะต้องปฏิบัติตามคำแนะนำที่ให้ไว้อย่างครบถ้วนจึงจะได้ผลการสอนที่สมบูรณ์

2) ชุดการสอนที่ผลิตขึ้นแต่ละชุด จะต้องใช้เวลาและความวิริยะอุตสาหะอย่างสูง จึงควรส่งเสริมให้ผู้สอนเนื้อหาเดียวกันนำไปใช้ให้มาก จึงจะคุ้มกับการลงทุน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สอน

1) ครู อาจารย์ ที่สอนวิชาพฤติกรรมการสอนวิชา สังคมศึกษาสำหรับเด็ก ปฐมวัย หรือวิชาอื่น ๆ ควรปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ โดยนำเอาแนวการผลิตชุดการสอนนี้ไปใช้

2) ควรมีความร่วมมือระหว่าง ครูอาจารย์ที่สอนวิชาเดียวกัน ร่วมกันผลิตชุดการสอนซึ่งจะช่วยให้ประหยัดเวลาในการเตรียมการสอนและทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

4. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร

1) ผู้บริหารควรสนับสนุน ส่งเสริมการผลิตชุดการสอนแบบนี้หรือแบบอื่น ๆ โดยจัดโครงการฝึกอบรมสำหรับผู้สอนในสถานศึกษานั้น ๆ ให้มีความรู้และความเข้าใจกระบวนการผลิต และใช้ชุดการสอนแบบต่าง ๆ ให้มากขึ้นอีก

2) ผู้บริหารควรจัดหางบประมาณสำหรับการผลิตชุดการสอนในวิชาต่าง ๆ ให้มากขึ้น

3) ผู้บริหารควรจัดงบประมาณและมีหน่วยงานการผลิต วิจัย และติดตามผลงานของชุดการสอนที่สร้างขึ้นใช้ในสถานศึกษาด้วย

4) ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายให้ครู อาจารย์ ทุกคน สร้างระบบการสอนโดยผลิตชุดการสอนขึ้นใช้ และในการประเมินประสิทธิภาพของครู อาจารย์ ในสถานศึกษาในด้านการปฏิบัติสอน ผู้บริหารควรให้ความสำคัญแก่ครู อาจารย์ ที่ผลิตและใช้ชุดการสอนด้วย

บรรณานุกรม

พราวพรรณ เหลืองสุวรรณ. การจัดกิจกรรมและสื่อการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้านสังคม
สำหรับเด็กปฐมวัย. 2536.

ศึกษาธิการ, กระทรวง กรมวิชาการ. แนวการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 5. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2539.

พรรยา นิลวิเชียร. ปฐมวัยศึกษา หลักสูตรแนะแนวปฏิบัติ. แผนกวิชาประถมศึกษา คณะศึกษา
ศาสตร์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. กรุงเทพมหานคร : 2535.

เขาวพา เศษะคุปต์. กิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย : สำนักพิมพ์เจ้าพระยาการพิมพ์.

ชวาล แพร์ดกุล. เทคนิคการเขียนข้อสอบ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร. ม.ป.ป. .

ธีระชัย ปุณณโชติ. การสร้างผลงานทางวิชาการ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

ประยุทธ์ เกิดนวล. พฤติกรรมการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ. นครสวรรค์ : สยามศิลป์
การพิมพ์, 2540.

ภาคผนวก

คะแนนการทดลองใช้ชุดการสอนที่ 1

เรื่อง พัฒนาการทางด้านสติปัญญาและด้านร่างกาย

คนที่	คะแนนกิจกรรม	สอบก่อนเรียน	สอบหลังเรียน	ผลต่าง	(ผลต่าง) ²
1	35	5	8	3	9
2	37	5	10	5	25
3	35	5	8	3	9
4	39	5	10	5	25
5	38	5	8	3	9
6	38	5	8	3	9
7	39	7	10	3	9
8	35	5	8	3	9
9	39	5	10	5	25
10	40	5	10	5	25
11	40	8	10	2	4
12	38	7	8	1	1
13	39	7	10	3	9
14	36	5	8	3	9
15	39	5	10	5	25
16	38	7	10	3	9
17	40	5	10	5	25
18	38	7	8	1	1
19	39	7	9	2	4
20	35	8	7	1	1
รวม	757	118	186	64	242
เฉลี่ย	37.85	5.9	9.3	3.2	12.1
%	94.62	59.00	93.00		

การทดลองของประสิทธิภาพของชุดคำสอนที่ 1

พบว่ามีประสิทธิภาพ 94.62/93.00 อยู่ในเกณฑ์ 90/90 ที่ตั้งไว้

t = 10.24 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

คะแนนการทดลองใช้ชุดการสอนที่ 2

เรื่อง พัฒนาการทางด้านอารมณ์และสังคม

คนที่	คะแนนกิจกรรม	สอบก่อนเรียน	สอบหลังเรียน	ผลต่าง	(ผลต่าง) ²
1	40	8	9	1	1
2	38	5	10	5	25
3	36	5	9	4	16
4	39	5	9	4	16
5	39	7	9	2	4
6	38	8	9	1	1
7	39	7	9	2	4
8	40	8	9	1	1
9	38	6	9	3	9
10	39	8	9	1	1
11	39	5	9	4	16
12	39	7	9	2	4
13	35	5	9	4	16
14	35	0	9	9	81
15	38	5	8	3	9
16	39	7	9	2	4
17	40	7	10	3	9
18	36	0	8	8	64
19	38	7	9	2	4
20	38	8	9	1	1
รวม	763	118	180	62	286
เฉลี่ย	38.15	5.9	9.00	3.1	14.3
%	95.38	59.00	90.00		

การทดลองของประสิทธิภาพของชุดคำสอนที่ 2

พบว่ามีประสิทธิภาพ 95.38/90.00 อยู่ในเกณฑ์ 90/90 ที่ตั้งไว้

$t = 6.24$ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

คะแนนการทดลองใช้ชุดการสอนที่ 3

เรื่อง พันธุกรรม

คนที่	คะแนนกิจกรรม	สอบก่อนเรียน	สอบหลังเรียน	ผลต่าง	(ผลต่าง) ²
1	40	8	10	2	4
2	39	5	9	4	16
3	39	8	9	1	1
4	38	5	10	5	25
5	40	6	10	4	16
6	39	5	7	2	4
7	39	5	9	4	16
8	40	4	10	6	36
9	38	5	9	4	16
10	40	7	10	3	9
11	40	5	10	5	25
12	40	5	10	5	25
13	39	4	9	5	25
14	38	5	10	5	25
15	37	5	9	4	16
16	40	6	10	4	16
17	38	3	9	6	36
18	39	7	9	2	4
19	39	5	10	5	25
20	40	8	10	2	4
รวม	782	111	189	78	344
เฉลี่ย	39.1	5.55	9.45	3.9	17.2
%	97.75	55.5	94.5		

การทดลองของประสิทธิภาพของชุดคำสอนที่ 3

พบว่ามีประสิทธิภาพ 97.75/94.5 อยู่ในเกณฑ์ 90/90 ที่ตั้งไว้

$t = 12.05$ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

คะแนนการทดลองใช้ชุดการสอนที่ 4

เรื่อง อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม

คนที่	คะแนนกิจกรรม	สอบก่อนเรียน	สอบหลังเรียน	ผลต่าง	(ผลต่าง) ²
1	39	5	9	4	16
2	39	5	9	4	16
3	40	5	10	5	25
4	40	5	10	5	25
5	38	5	8	3	9
6	40	7	10	3	9
7	36	5	9	4	16
8	40	8	10	2	4
9	39	5	9	4	16
10	35	5	10	5	25
11	39	7	9	2	4
12	38	5	9	4	16
13	39	7	9	2	4
14	39	8	10	2	4
15	38	5	9	4	4
16	39	5	10	5	25
17	40	7	9	2	4
18	40	8	10	2	4
19	38	5	10	5	25
20	40	7	10	3	9
รวม	776	124	189	79	256
เฉลี่ย	38.8	6.2	9.45	3.95	12.8
%	97.00	62.00	94.5		

การทดลองของประสิทธิภาพของชุดคำสอนที่ 4

พบว่ามีประสิทธิภาพ 97.00/94.50 อยู่ในเกณฑ์ 90/90 ที่ตั้งไว้

t = 17.63 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

คะแนนการทดลองใช้ชุดการสอนที่ 5

เรื่อง การเรียนรู้และการรับรู้ของเด็ก

คนที่	คะแนนกิจกรรม	สอบก่อนเรียน	สอบหลังเรียน	ผลต่าง	(ผลต่าง) ²
1	38	6	10	4	16
2	40	6	9	3	9
3	40	6	10	4	16
4	40	6	9	3	9
5	35	6	10	4	16
6	28	5	9	4	16
7	35	6	10	4	16
8	34	7	9	2	4
9	33	3	8	5	25
10	36	7	10	3	9
11	35	3	9	6	36
12	36	4	7	3	9
13	36	5	9	4	16
14	38	6	10	4	16
15	36	3	8	5	25
16	36	2	7	5	25
17	36	4	7	3	9
18	38	3	10	7	49
19	36	4	8	4	16
20	38	6	9	3	9
รวม	724	98	102	80	219
เฉลี่ย	36.2	4.9	9.05	4	10.95
%	90.5	49.0	90.5		

การทดลองของประสิทธิภาพของชุดคำสอนที่ 5

พบว่ามีประสิทธิภาพ 90.5/90.5 อยู่ในเกณฑ์ 90/90 ที่ตั้งไว้

t = 15.29 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

คะแนนการทดลองใช้ชุดการสอนที่ 6

เรื่อง ความสำคัญของครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมเด็ก

คนที่	คะแนนกิจกรรม	สอบก่อนเรียน	สอบหลังเรียน	ผลต่าง	(ผลต่าง) ²
1	38	3	9	6	36
2	38	3	10	7	49
3	38	4	10	6	36
4	35	3	10	7	49
5	40	4	8	4	16
6	40	5	9	4	16
7	35	4	10	6	36
8	40	3	9	6	36
9	35	3	9	6	36
10	35	4	10	6	36
11	40	4	9	5	25
12	35	6	10	4	16
13	40	4	9	5	25
14	35	3	10	7	49
15	36	3	10	7	49
16	40	3	8	5	25
17	38	5	10	5	25
18	38	5	10	5	25
19	38	3	10	7	49
20	35	4	10	6	36
รวม	749	76	191	114	695
เฉลี่ย	37.45	3.8	9.5	5.7	34.75
%	93.63	38.0	95.5		

การทดลองของประสิทธิภาพของชุดคำสอนที่ 6

พบว่ามีประสิทธิภาพ 93.63/95.5 อยู่ในเกณฑ์ 90/90 ที่ตั้งไว้

t = 16.54 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

คะแนนการทดลองใช้ชุดการสอนที่ 7

เรื่อง เด็กกับสังคม

คนที่	คะแนนกิจกรรม	สอบก่อนเรียน	สอบหลังเรียน	ผลต่าง	(ผลต่าง) ²
1	38	4	10	6	36
2	39	4	10	6	36
3	39	4	9	5	25
4	40	3	10	7	49
5	38	4	10	6	36
6	36	4	9	5	25
7	40	5	10	5	25
8	38	5	10	5	25
9	38	4	10	6	36
10	39	5	10	5	25
11	36	4	9	5	25
12	36	3	10	7	49
13	36	5	10	5	25
14	36	4	10	6	36
15	38	3	9	6	36
16	36	4	10	6	36
17	36	3	10	7	49
18	36	5	10	5	25
19	37	4	10	6	36
20	36	3	10	7	49
รวม	746	80	186	116	684
เฉลี่ย	37.3	4	9.3	5.8	34.2
%	93.2	40.0	93.0		

การทดลองของประสิทธิภาพของชุดคำสอนที่ 7

พบว่ามีประสิทธิภาพ 93.2/93.0 อยู่ในเกณฑ์ 90/90 ที่ตั้งไว้

t = 33.81 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

คะแนนการทดลองใช้ชุดการสอนที่ 8

เรื่อง เด็กกับการพัฒนาค่านิยมเกี่ยวกับจริยธรรม

คนที่	คะแนนกิจกรรม	สอบก่อนเรียน	สอบหลังเรียน	ผลต่าง	(ผลต่าง) ²
1	40	3	10	7	49
2	40	4	9	5	25
3	40	3	10	7	49
4	0	0	0	0	0
5	40	3	10	7	49
6	40	4	9	5	25
7	10	3	10	7	49
8	38	3	10	7	49
9	40	4	10	6	36
10	40	4	10	6	36
11	40	3	10	7	49
12	40	5	9	4	16
13	40	4	9	5	25
14	40	0	0	0	0
15	40	3	9	6	36
16	40	3	9	6	36
17	40	4	10	6	36
18	40	3	10	7	49
19	40	0	10	10	100
20	38	4	9	5	25
รวม	756	60	182	112	726
เฉลี่ย	37.8	3	9.0	5.6	36.3
%	94.5	30.00	90.00		

การทดลองของประสิทธิภาพของชุดคำสอนที่ 8

พบว่ามีประสิทธิภาพ 94.5/90.00 อยู่ในเกณฑ์ 90/90 ที่ตั้งไว้

$t = 10.99$ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

คะแนนการทดลองใช้ชุดการสอนที่ 9

เรื่อง เด็กปฐมวัยกับการพัฒนาบุคลิกภาพ (1, 2, 4, 5)

คนที่	คะแนนกิจกรรม	สอบก่อนเรียน	สอบหลังเรียน	ผลต่าง	(ผลต่าง) ²
1	38	5	9	4	16
2	38	4	8	4	16
3	39	5	9	4	16
4	38	5	10	5	25
5	38	3	9	6	36
6	39	6	9	3	9
7	38	4	10	6	36
8	38	2	10	8	64
9	38	4	9	5	25
10	38	5	10	5	25
11	38	6	10	4	16
12	38	6	9	3	9
13	38	2	9	8	64
14	38	5	9	4	16
15	38	5	10	5	25
16	39	4	9	5	25
17	39	7	9	2	4
18	39	6	10	4	16
19	39	4	9	5	25
20	39	4	9	5	25
รวม	767	92	186	95	493
เฉลี่ย	38.35	4.6	9.3	4.75	24.65
%	95.88	46.0	93.00		

การทดลองของประสิทธิภาพของชุดคำสอนที่ 9

พบว่ามีประสิทธิภาพ 95.88/93.00 อยู่ในเกณฑ์ 90/90 ที่ตั้งไว้

$t = 14.35$ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

คะแนนการทดลองใช้ชุดการสอนที่ 10

เรื่อง นुकติภาพของเด็ก

คนที่	คะแนนกิจกรรม	สอบก่อนเรียน	สอบหลังเรียน	ผลต่าง	(ผลต่าง) ²
1	40	6	10	4	16
2	38	5	8	3	9
3	39	8	10	2	4
4	40	5	10	5	25
5	39	5	10	5	25
6	40	8	8	0	0
7	39	6	10	4	16
8	39	5	9	4	16
9	40	8	10	2	4
10	40	8	10	2	4
11	39	5	9	4	16
12	40	5	8	3	9
13	39	5	8	3	9
14	40	6	10	4	16
15	40	8	10	2	4
16	40	7	10	3	9
17	39	5	8	3	9
18	39	6	10	4	16
19	40	8	10	2	4
20	39	5	10	5	25
รวม	789	124	188	64	236
เฉลี่ย	39.45	6.2	9.4	3.2	11.8
%	98.62	62.0	94.00		

การทดลองของประสิทธิภาพของชุดคำสอนที่ 10

พบว่ามีประสิทธิภาพ 98.62/94.00 อยู่ในเกณฑ์ 90/90 ที่ตั้งไว้

t = 11.16 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

คะแนนการทดลองใช้ชุดการสอนที่ 11

เรื่อง การสร้างความมั่นใจให้กับเด็กปฐมวัย

คนที่	คะแนนกิจกรรม	สอบก่อนเรียน	สอบหลังเรียน	ผลต่าง	(ผลต่าง) ²
1	39	6	9	3	9
2	39	5	10	5	25
3	39	4	8	4	16
4	40	5	9	4	16
5	40	6	10	4	16
6	40	5	10	5	25
7	40	5	10	5	25
8	38	6	8	2	4
9	39	4	10	6	36
10	39	5	9	4	16
11	38	6	8	2	4
12	40	7	10	3	9
13	40	5	10	5	25
14	40	8	10	2	4
15	39	8	9	1	1
16	39	6	10	4	16
17	38	5	9	4	16
18	40	4	10	6	36
19	39	6	8	2	4
20	40	5	10	5	25
รวม	786	111	187	76.0	328
เฉลี่ย	39.3	5.55	9.35	3.8	16.4
%	98.25	55.5	93.5		

การทดลองของประสิทธิภาพของชุดคำสอนที่ 11

พบว่ามีประสิทธิภาพ 98.25/93.50 อยู่ในเกณฑ์ 90/90 ที่ตั้งไว้

$t = 11.83$ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

คะแนนการทดลองใช้ชุดการสอนที่ 12

เรื่อง สร้างภาพลักษณ์ด้านความรับผิดชอบสำหรับเด็กปฐมวัย

คนที่	คะแนนกิจกรรม	สอบก่อนเรียน	สอบหลังเรียน	ผลต่าง	(ผลต่าง) ²
1	39	3	10	7	49
2	38	4	10	6	36
3	40	2	9	7	49
4	39	4	10	6	36
5	38	5	10	5	25
6	36	5	9	4	16
7	38	4	9	5	25
8	39	2	10	8	64
9	39	-	9	9	81
10	38	4	10	6	36
11	40	5	10	5	25
12	36	3	10	7	49
13	36	4	9	5	25
14	38	3	10	7	49
15	36	3	10	7	49
16	39	4	9	5	25
17	36	5	9	4	16
18	38	7	10	3	9
19	37	3	9	6	36
20	0	4	9	5	25
รวม	720	714	191	118	740
เฉลี่ย	36.0	3.7	9.5	5.9	37.00
%	90.0	37.0	95.5		

การทดลองของประสิทธิภาพของชุดคำสอนที่ 12

พบว่ามีประสิทธิภาพ 90.00/95.5 อยู่ในเกณฑ์ 90/90 ที่ตั้งไว้

$t = 17.37$ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

คะแนนการทดลองใช้ชุดการสอนที่ 13

เรื่อง สารสำคัญของการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย

คนที่	คะแนนกิจกรรม	สอบก่อนเรียน	สอบหลังเรียน	ผลต่าง	(ผลต่าง) ²
1	38	5	9	4	16
2	36	5	9	4	16
3	36	4	10	6	36
4	38	5	9	4	16
5	40	5	8	3	9
6	38	4	10	6	36
7	37	4	10	6	36
8	38	6	10	4	16
9	36	4	9	5	25
10	36	4	9	5	25
11	38	4	10	6	36
12	38	4	9	5	25
13	36	4	8	4	16
14	38	1	10	9	81
15	36	4	9	5	25
16	38	4	10	6	36
17	37	5	9	4	16
18	38	4	9	5	25
19	36	5	10	5	25
20	38	5	9	4	16
รวม	744	86	186	100	532
เฉลี่ย	37.2	4.3	9.3	5.0	26.6
%	93.00	43.00	93.00		

การทดลองของประสิทธิภาพของชุดคำสอนที่ 13

พบว่ามีประสิทธิภาพ 93.00/93.00 อยู่ในเกณฑ์ 90/90 ที่ตั้งไว้

t = 17.24 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

คะแนนการทดลองใช้ชุดการสอนที่ 14

เรื่อง การจัดทำสื่อการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย

คนที่	คะแนนกิจกรรม	สอบก่อนเรียน	สอบหลังเรียน	ผลต่าง	(ผลต่าง) ²
1	37	6	9	3	9
2	36	6	10	4	16
3	36	5	9	4	16
4	36	6	9	3	9
5	36	6	10	4	16
6	38	4	10	6	36
7	36	2	10	8	64
8	36	3	8	5	25
9	36	5	9	4	16
10	36	6	10	4	16
11	36	4	9	5	25
12	36	4	10	6	36
13	36	2	9	7	49
14	36	4	8	4	16
15	36	4	9	5	25
16	40	4	10	6	36
17	37	5	9	4	16
18	36	3	9	6	36
19	38	5	9	4	16
20	36	6	9	3	9
รวม	730	90	185	95	477
เฉลี่ย	36.5	4.5	9.25	4.75	23.85
%	91.25	45.00	92.50		

การทดลองของประสิทธิภาพของชุดคำสอนที่ 14

พบว่ามีประสิทธิภาพ 91.25/92.5 อยู่ในเกณฑ์ 90/90 ที่ตั้งไว้

t = 18.26 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

คะแนนการทดลองใช้ชุดการสอนที่ 15

เรื่อง การวัดผลประเมินผลการเรียนการสอนสังคม

คนที่	คะแนนกิจกรรม	สอบก่อนเรียน	สอบหลังเรียน	ผลต่าง	(ผลต่าง) ²
1	39	5	10	5	25
2	39	5	9	4	16
3	39	4	10	6	36
4	40	6	9	3	9
5	40	7	10	3	9
6	39	6	10	4	16
7	38	5	9	4	16
8	39	5	9	4	16
9	39	4	10	6	36
10	40	5	10	5	25
11	40	7	10	3	9
12	39	5	9	4	16
13	39	5	8	3	9
14	40	6	10	4	16
15	40	5	9	4	16
16	39	7	9	2	4
17	40	5	10	5	25
18	40	6	10	4	16
19	39	5	9	4	16
20	39	5	9	4	16
รวม	787	114	189	81	331
เฉลี่ย	39.35	5.7	9.45	4.05	16.55
%	98.37	57.00	94.5		

การทดลองของประสิทธิภาพของชุดคำสอนที่ 15

พบว่ามีประสิทธิภาพ 98.37/94.50 อยู่ในเกณฑ์ 90/90 ที่ตั้งไว้

t = 46.02 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตัวอย่างชุดการสอน

แผนการบริหารการสอน

ชุดคำสอนบทที่ 1

1. เรื่อง พัฒนาการทางร่างกาย และพัฒนาการทางด้านสติปัญญา
2. สาระสำคัญ พัฒนาการทางด้านร่างกาย และพัฒนาการทางด้านสติปัญญา รู้หลักการพัฒนาการแล้วจะช่วยให้ ผู้ปกครองรู้จักพัฒนาการเด็กและส่งเสริมพัฒนาการ ได้ถูกต้องตามพัฒนาการเด็ก และยังช่วยให้ครูสะดวกในการสอนเมื่อรู้พัฒนาการสอนเมื่อรู้พัฒนาการของเด็กตามขั้นพัฒนาการ
3. จุดประสงค์การเรียนรู้
 - 3.1 จุดประสงค์ปลายทาง เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดีและทักษะเรียนรู้เกี่ยวกับพัฒนาการทางร่างกาย และสติปัญญา
 - 3.2 จุดประสงค์นำทาง เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถดังนี้
 - 3.2.1 บอกพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัยได้
 - 3.2.2 บอกความคิดความเข้าใจของเด็กปฐมวัยได้
 - 3.2.3 บอกพัฒนาการทางสติปัญญาได้
 - 3.2.4 บอกการรับรู้ส่วนต่าง ๆ ส่วนรวมและรายละเอียดได้
 - 3.2.5 อธิบายลักษณะพัฒนาการทางสติปัญญาได้
 - 3.2.6 อธิบายลักษณะพฤติกรรมของเด็กคนละได้
 - 3.2.7 บอกลักษณะพฤติกรรมของเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์ได้
 - 3.2.8 บอกพัฒนาการทางภาษาได้
 - 3.2.9 อธิบายพัฒนาการทางด้านโครงสร้างของร่างกายได้
 - 3.2.10 บอกพัฒนาการทางด้านการเคลื่อนไหวของเด็กปฐมวัยได้
 - 3.2.11 อธิบายความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อและลักษณะการเคลื่อนไหว

ร่างกายได้

4. หัวข้อเนื้อหา

- 4.1 พัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย
- 4.2 ความคิดความเข้าใจของเด็กปฐมวัย
- 4.3 พัฒนาการทางด้านสติปัญญา
- 4.4 การรับรู้ส่วนต่าง ๆ ส่วนรวมและรายละเอียด
- 4.5 ลักษณะพัฒนาการทางสติปัญญา
- 4.6 ลักษณะพฤติกรรมของเด็กฉลาด
- 4.7 ลักษณะพฤติกรรมของเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์
- 4.8 พัฒนาการทางภาษา
- 4.9 พัฒนาการทางด้านโครงสร้างร่างกาย
- 4.10 พัฒนาการทางการเคลื่อนไหวของเด็กปฐมวัย
- 4.11 ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อและลักษณะการเคลื่อนไหวของร่างกาย

5. กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

- 5.1 ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนเรื่อง พัฒนาการทางด้านร่างกาย, สติปัญญา
- 5.2 ผู้เรียนชี้แจงแนะนำใบความรู้เรื่อง พัฒนาการทางด้านร่างกาย, สติปัญญา โดยใช้แผ่นใสเขียนกรอบมโนทัศน์แสดงเค้าโครงเนื้อหาสาระ
- 5.3 ผู้เรียนศึกษาใบความรู้ เรื่อง พัฒนาการทางด้านร่างกาย, สติปัญญา
- 5.4 ผู้เรียนทำกิจกรรมตามใบงานที่ 1, 2, 3, 4, และ 5 โดยผู้สอนให้คำปรึกษา

และนำผลทำกิจกรรม

- 5.5 ผู้สอน ผู้เรียนช่วยสรุป ย้ำ สาระสำคัญของเนื้อหา โดยใช้แผ่นใสเขียนกรอบมโนทัศน์แสดงสรุปของเนื้อหา
- 5.6 ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน

6. สื่อการเรียนรู้การสอน

- 6.1 แบบทดสอบ เรื่อง พัฒนาการทางด้านร่างกาย, สติปัญญา ก่อน/หลังเรียน
- 6.2 แผ่นใสแสดงกรอบมโนทัศน์สรุปเนื้อหา
- 6.3 ใบงานที่ 1 ทำกรอบมโนทัศน์
- 6.4 ใบงานที่ 2 ทำกิจกรรมตอบคำถามอัตราย
- 6.5 ใบงานที่ 3 ทำกิจกรรมตอบคำถามปรนัย

6.6 ใบงานที่ 4 ทำกิจกรรมอภิปรายสาระสำคัญใบความรู้

6.7 ใบงานที่ 5 ทำกิจกรรมเขียนแผนการสอน

7. การประเมินผล

7.1 สังเกตความสนใจและความร่วมมือในการทำกิจกรรมกลุ่ม

7.2 ผลงานจากการทำกิจกรรมตามใบงาน

7.3 การทำแบบทดสอบก่อน / หลังการเรียนรู้

7.4 การหาประสิทธิภาพการสอนตามเกณฑ์มาตรฐาน 90/90

แบบทดสอบก่อนการเรียนรู้ / หลังการเรียนรู้ บทที่ 1
เรื่อง พัฒนาการทางร่างกาย พัฒนาการทางสติปัญญา

คำสั่ง ให้เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุด โดยกาเครื่องหมาย ☐ ลงบนตัวอักษร ก, ข, ค, ง และ จ เพียงคำตอบเดียวในกระดาษคำตอบ

1. เด็กวัยใดมีพัฒนาการทางด้านสมองเร็วที่สุด
 - ก. 4 ขวบ
 - ข. 5 ขวบ
 - ค. 6 ขวบ
 - ง. 7 ขวบ
 - จ. 8 ขวบ
2. เด็กอายุเท่าใดที่การเคลื่อนไหวของร่างกายส่วนต่าง ๆ ประสานงานกันได้ดี
 - ก. 2 ขวบ
 - ข. 3 ขวบ
 - ค. 4 ขวบ
 - ง. 5 ขวบ
 - จ. 6 ขวบ
3. จากการศึกษาของเคนนี่เขาได้ทำการศึกษากับเด็ก 2 – 4 ขวบ โดยใช้อะไร
 - ก. การจัดส่วนสูงของเด็กแต่ละคน
 - ข. การให้เด็กนับ 1 – 10
 - ค. การจัดกลุ่มของรูปทรงเรขาคณิตรูปทรงเลขาคณิตรูปทรงต่าง ๆ
 - ง. ค้นหาภาพที่มีลักษณะเหมือนกัน
 - จ. การต่อเติมเส้นที่มีรูปภาพ

4. เด็กอายุเท่าใดที่สามารถทำท่าประกอบคำพูดได้เป็นอย่างดี
- ก. 2 ขวบ
 - ข. 3 ขวบ
 - ค. 4 ขวบ
 - ง. 5 ขวบ
 - จ. 6 - 7 ขวบ
5. ปัจจัยใดที่ส่งเสริมการเพิ่มพูนความงอกงามทางสติปัญญาให้เด็ก ได้รับประสบการณ์ตรง
- ก. สิ่งรู้
 - ข. การได้ลงมือทำเอง
 - ค. แรงจูงใจ
 - ง. สิ่งแวดล้อม
 - จ. การรับรู้
6. เด็กจะเริ่มเข้าใจการย้อนไปกลับของสิ่งของได้ดีขึ้นเมื่ออายุเท่าใด
- ก. 2 - 3 ขวบ
 - ข. 3 - 4 ขวบ
 - ค. 4 - 5 ขวบ
 - ง. 5 - 6 ขวบ
 - จ. 6 - 7 ขวบ
7. การมองภาพจากโครงร่างโดยไม่มีส่วนย่อยของภาพประกอบจะประสบปัญหาในเด็ก คือเด็กอายุเท่าไร
- ก. 2 ขวบ
 - ข. 3 ขวบ
 - ค. 4 ขวบ
 - ง. 5 ขวบ
 - จ. 6 ขวบ

8. สิ่งใดที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการทางภาษาของเด็กโดยตรง

- ก. เพศของเด็ก
- ข. วุฒิภาวะ
- ค. สุขภาพของเด็ก
- ง. ระดับสติปัญญา
- จ. สิ่งแวดล้อม

9. เด็กที่พูดประโยคได้ถึง 16 – 18 พยางค์ คือเด็กอายุเท่าไร

- ก. 3 – 4 ขวบ
- ข. 3 ขวบ
- ค. 4 – 5 ขวบ
- ง. 6 ขวบ
- จ. 5 ขวบ

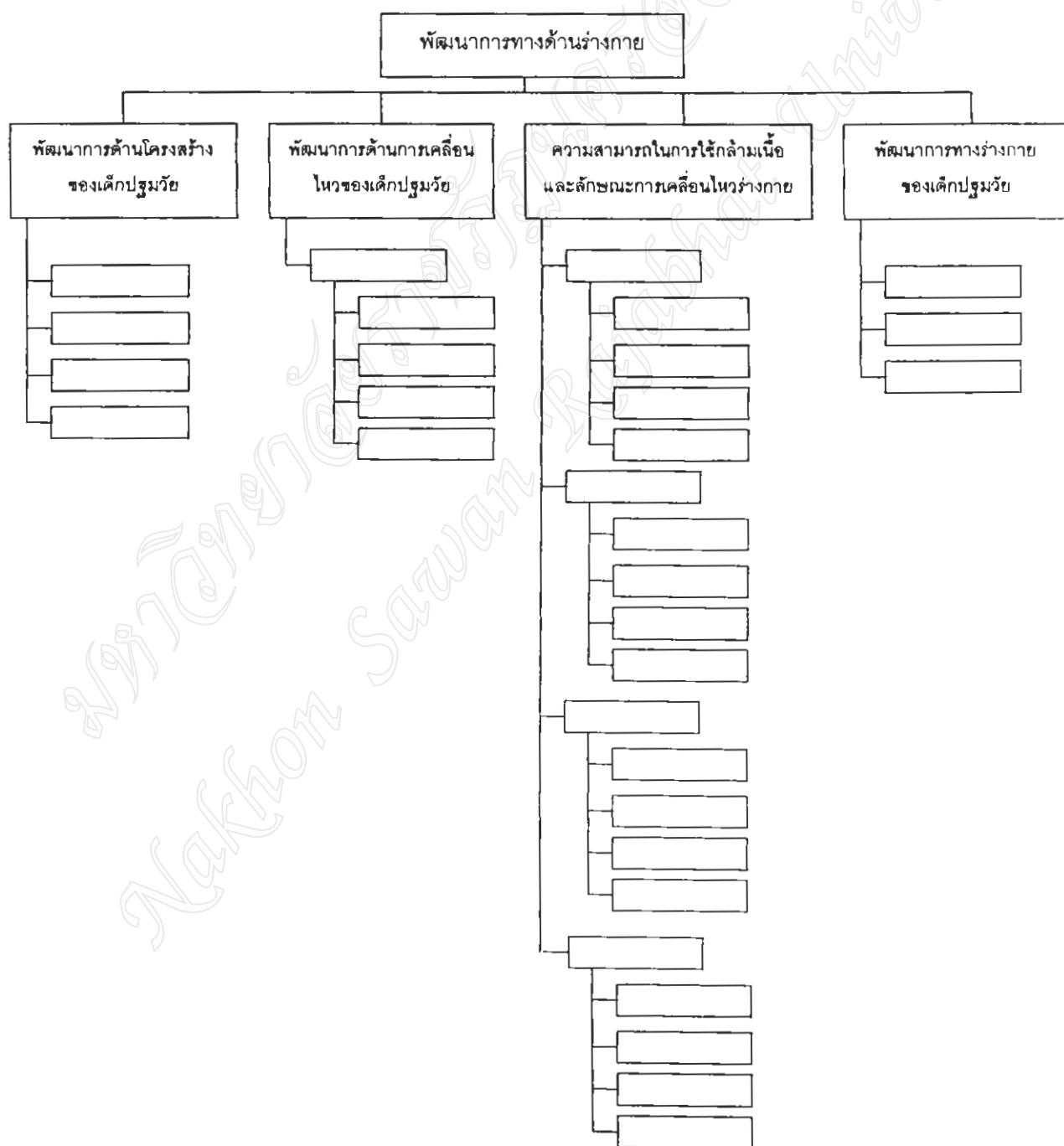
10. เด็กที่มีช่วงความสนใจและสมาธิสั้นคือ เด็กอายุเท่าใด

- ก. 2 ขวบ
- ข. 3 ขวบ
- ค. 4 ขวบ
- ง. 5 ขวบ
- จ. 6 ขวบ

ใบงานที่ 1

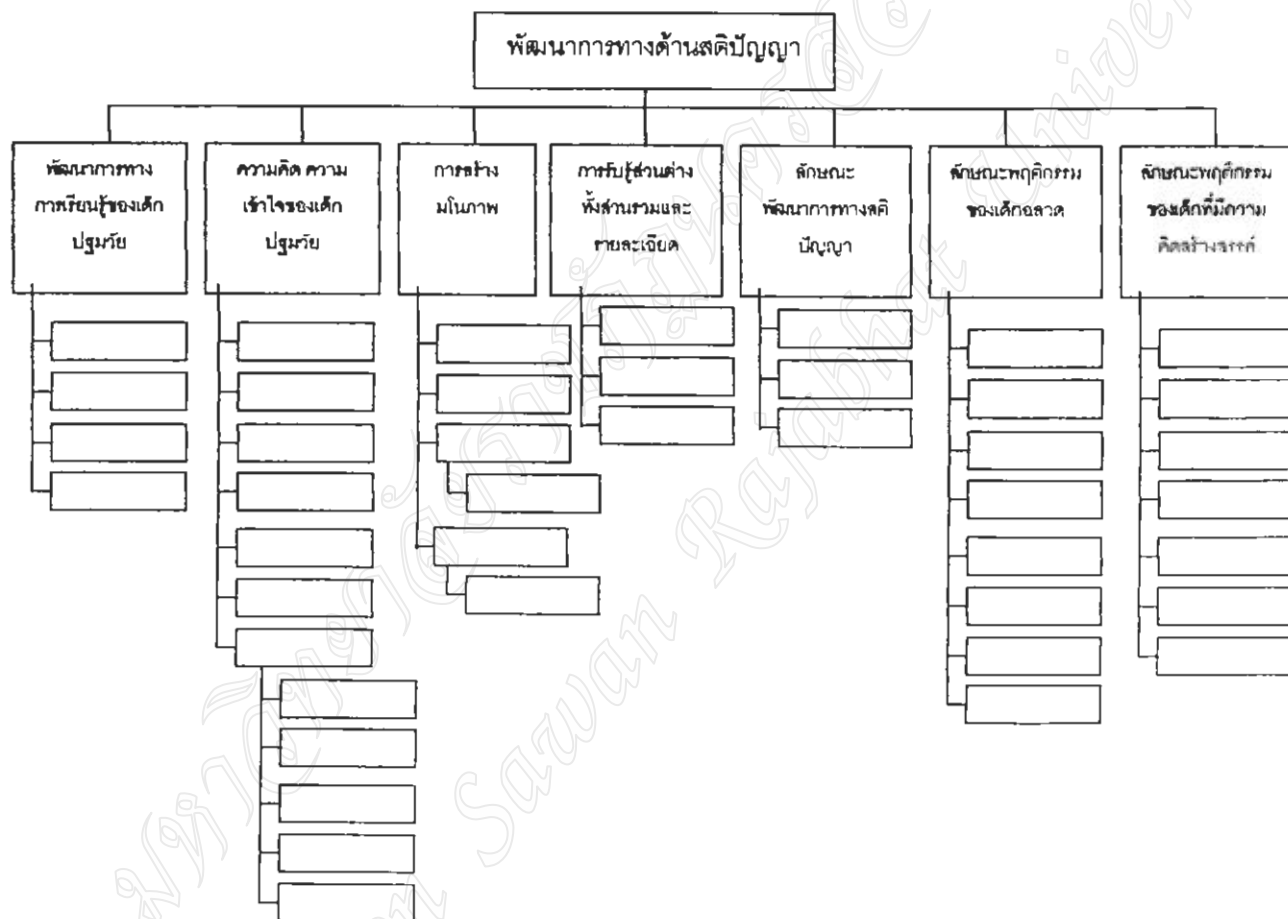
“กิจกรรมทำกรอบมโนทัศน์”

คำสั่ง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม ศึกษาเอกสารใบความรู้เรื่อง พัฒนาการทางด้านร่างกายและ พัฒนาการทางด้านสติปัญญา แล้วลงมตินำกรอบมโนทัศน์แต่ละประเด็นเขียนลงในกรอบที่กำหนดไว้ในใบงาน

ใบงานที่ 1 (ต่อ)
“กิจกรรมทำกรอบมโนทัศน์”

คำสั่ง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม ศึกษาเอกสารใบความรู้เรื่อง พัฒนาการทางด้านร่างกายและ พัฒนาการทางด้านสติปัญญา แล้วลงมตินำกรอบมโนทัศน์แต่ละประเด็นเขียนลงในกรอบที่กำหนดไว้ในใบงาน

ใบงานที่ 2

“กิจกรรมตอบคำถามแบบอัตรัดนัย”

คำสั่ง ให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มศึกษาใบความรู้ เรื่อง พัฒนาการทางด้านร่างกาย และพัฒนาการทางสติปัญญา อภิปรายแล้วลงมติตอบคำถามให้ตรงกันในกลุ่ม โดยเขียนตอบแบบสั้นๆ

1. บอกพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัยมา 2 ข้อ
2. บอกลักษณะของเด็กฉลาดมา 2 ข้อ
3. พฤติกรรมการแสดงอาการของเด็ก จะเพิ่มขึ้นเมื่ออายุกี่ปี
4. ความคิดคำนึงของเด็กปฐมวัยจะแสดงออกมาในรูปใด
5. การสร้างมโนภาพย่อมแสดงให้เห็นถึงความสามารถในเรื่องใด
6. ความสามารถในการคำนึงของเด็กนำไปสู่ความสามารถในเรื่องใด
7. เด็กจะเริ่มเข้าใจการย้อนกลับของสิ่งของได้กี่ขวบเมื่ออายุเท่าใด
8. การอยากรู้อยากเห็นของเด็กวัยตอนต้นอยู่ในอายุเท่าใด
9. เด็กจะเริ่มชอบถามเมื่ออายุเท่าใด
10. สิ่งใดที่มีความจำเป็นในการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก

ใบงานที่ 3

“กิจกรรมตอบคำถามแบบปรนัย”

คำสั่ง ให้เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุด โดยกาเครื่องหมาย ☐ ลงบนตัวอักษร ก, ข, ค, ง และ จ เพียงคำตอบเดียวในกระดาษคำตอบ

1. เด็กวัยใดมีพัฒนาการทางด้านสมองเร็วที่สุด
 - ก. 4 ขวบ
 - ข. 5 ขวบ
 - ค. 6 ขวบ
 - ง. 7 ขวบ
 - จ. 8 ขวบ
2. เด็กอายุเท่าใดที่การเคลื่อนไหวของร่างกายส่วนต่าง ๆ ประสานงานกันได้ดี
 - ก. 2 ขวบ
 - ข. 3 ขวบ
 - ค. 4 ขวบ
 - ง. 5 ขวบ
 - จ. 6 ขวบ
3. จากการศึกษาของคนนี้เขาได้ทำการศึกษากับเด็ก 2 – 4 ขวบ โดยใช้อะไร
 - ก. การจัดส่วนสูงของเด็กแต่ละคน
 - ข. การให้เด็กนับ 1 – 10
 - ค. การจัดกลุ่มของรูปทรงเรขาคณิตรูปทรงเลขาคณิตรูปทรงต่าง ๆ
 - ง. ค้นหาภาพที่มีลักษณะเดียวกัน
 - จ. การต่อเติมเส้นที่มีรูปภาพ
4. เด็กอายุเท่าใดที่สามารถทำทำประกอบคำพูดได้เป็นอย่างดี
 - ก. 2 ขวบ
 - ข. 3 ขวบ
 - ค. 4 ขวบ
 - ง. 5 ขวบ
 - จ. 6 - 7 ขวบ

5. ปัจจัยใดที่ส่งเสริมการเพิ่มพูนความงอกงามทางสติปัญญาให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง
- ก. สิ่งเร้า
 - ข. การได้ลงมือทำเอง
 - ค. แรงจูงใจ
 - ง. สิ่งแวดล้อม
 - จ. การรับรู้
6. เด็กจะเริ่มเข้าใจการย้อนกลับไปกลับของสิ่งของได้ตั้งขึ้นเมื่ออายุเท่าใด
- ก. 2-3 ขวบ
 - ข. 3-4 ขวบ
 - ค. 4-5 ขวบ
 - ง. 5-6 ขวบ
 - จ. 6-7 ขวบ
7. การมองภาพจากโครงร่างโดยไม่มีส่วนข้อของภาพประกอบจะประสบปัญหาในเด็ก คือเด็กอายุเท่าไร
- ก. 2 ขวบ
 - ข. 3 ขวบ
 - ค. 4 ขวบ
 - ง. 5 ขวบ
 - จ. 6 ขวบ
8. สิ่งใดที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการทางภาษาของเด็กโดยตรง
- ก. เพศของเด็ก
 - ข. รูปร่าง
 - ค. สุขภาพของเด็ก
 - ง. ระดับสติปัญญา
 - จ. สิ่งแวดล้อม
9. เด็กที่พูดประโยคได้ตั้ง 16-18 พยางค์ คือเด็กอายุเท่าไร
- ก. 3-4 ขวบ
 - ข. 3 ขวบ
 - ค. 4-5 ขวบ
 - ง. 6 ขวบ
 - จ. 5 ขวบ

10. เด็กที่มีช่วงความสนใจและสมาธิสั้นคือ เด็กอายุเท่าใด

ก. 2 ขวบ

ข. 3 ขวบ

ค. 4 ขวบ

ง. 5 ขวบ

จ. 6 ขวบ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Nakhon Sawan Rajabhat University

ใบงานที่ 4

“กิจกรรมการอภิปรายสาระสำคัญของใบความรู้”

คำชี้แจง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มใช้ใบความรู้ เรื่อง พัฒนาการทางด้านร่างกาย และพัฒนาการทางสติปัญญา ประชุมกลุ่มอภิปราย หาข้อสรุปในประเด็นที่กำหนดให้ แล้วคัดเลือกตัวแทนกลุ่มรายงานผลการทำกิจกรรมต่อที่ประชุมทั้งชั้นเรียน

1. สาระสำคัญของใบความรู้มีอะไรบ้าง เขียนมา 5 ข้อ

- 1.1
- 1.2
- 1.3
- 1.4
- 1.5

2. ประโยชน์ที่ได้รับจากใบงานความรู้มีอะไรบ้างเขียนมา 5 ข้อ

- 1.1
- 1.2
- 1.3
- 1.4
- 1.5

3. ถ้าจะให้ได้ประโยชน์ตามข้อ (2) แต่ละข้อ จะต้องปฏิบัติอย่างไรบ้าง เขียนมา 5 ข้อ

- 3.1
- 3.2
- 3.3
- 3.4
- 3.5

ใบงานที่ 5

คำชี้แจง ให้นักศึกษาเขียนแผนการสอน เรื่อง พัฒนาการทางด้านร่างกาย และพัฒนาการทางสติปัญญา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Nakhon Sawan Rajabhat University

เค้าโครงหัวข้อเนื้อหา

ชุดคำสอน บทที่ 1

เรื่อง พัฒนาการทางด้านสติปัญญาและด้านร่างกาย

1. พัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย
 - 1.1 พัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
2. ความคิดความเข้าใจของเด็กปฐมวัย
 - 2.1 แก้ปัญหาด้วยการรับรู้
 - 2.2 ไม่รู้จักการใช้เหตุผล
 - 2.3 ใช้ภาษาแทนความคิด
 - 2.4 ความคิดรวบยอดพื้นฐานในการตัดสินใจ
 - 2.5 เข้าใจความคิดรวบยอดกลับซับซ้อน
 - 2.6 เข้าใจความคิดรวบยอดพื้นฐานเกี่ยวกับตัวเลข
 - 2.7 ความคิดความเข้าใจของเด็ก
3. พัฒนาการทางสติปัญญา
 - 3.1 เด็กสร้างมโนภาพ
4. การรับรู้ส่วนต่าง ๆ ส่วนรวมและรายละเอียด
 - 4.1 การรับรู้ยังไม่สามารถจะแยกแยะสิ่งที่เข้ารับรู้ออกเป็นส่วนต่าง ๆ ได้
 - 4.2 เด็กจะรับรู้โครงสร้างส่วนนอก
 - 4.3 ความสามารถที่จะรับรู้รายละเอียดของสิ่งที่จะค่อย ๆ พัฒนาเป็นขั้นตอน
5. ลักษณะพัฒนาการทางสติปัญญา
 - 5.1 สามารถจำสิ่งต่าง ๆ และเรียกชื่อได้ถูกต้อง
 - 5.2 สามารถจำแนกความเหมือน ความแตกต่างของสิ่งต่าง ๆ ได้
 - 5.3 สามารถเรียงลำดับสิ่งต่าง ๆ ได้

6. ลักษณะพฤติกรรมของเด็กฉลาด
 - 6.1 การเรียนรู้ต่าง ๆ ได้ง่ายและรวดเร็ว
 - 6.2 ความสามารถในการใช้สามัญสำนึก
 - 6.3 ความมีเหตุผลและความคิดดี
 - 6.4 ความจำดี สามารถจำสิ่งที่พบเห็นได้
7. ลักษณะพฤติกรรมของเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์
 - 7.1 มีความอยากรู้อยากเห็น และสนใจสิ่งใหม่ ๆ
 - 7.2 ชอบซักถามสำรวจทดลอง
 - 7.3 กล้าเสี่ยง
8. พัฒนาการทางภาษา
 - 8.1 เด็กอายุ 2 - 3 ขวบ
 - 8.2 เด็กอายุ 3 ขวบ
 - 8.3 เด็กอายุ 4 ขวบ
 - 8.4 เด็กอายุ 5 ขวบ
9. พัฒนาการทางด้านโครงสร้างของร่างกาย
 - 9.1 ความสูงของร่างกาย
 - 9.2 กล้ามเนื้อตามแขน
 - 9.3 กล้ามเนื้อข้อมือ
 - 9.4 กล้ามเนื้อใหญ่
10. พัฒนาการทางการเคลื่อนไหวของเด็กปฐมวัย
 - 10.1 องค์ประกอบของการเคลื่อนไหว
11. ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อและลักษณะการเคลื่อนไหวร่างกาย
 - 11.1 อายุ 3 ปี
 - 11.2 อายุ 4 ปี
 - 11.3 อายุ 5 ปี
 - 11.4 อายุ 6 ปี

ในความรู้บทที่ 1

เรื่อง พัฒนาการเด็กทางด้านสติปัญญา

เด็กปฐมวัยเป็นระยะที่พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมากกว่าในระชใด ๆ ลักษณะทางสติปัญญาของเด็กเปลี่ยนสภาพจากการรับรู้หรือเรียนรู้ ด้วยประสาทสัมผัสในวัยทารก มาใช้โครงสร้างสติปัญญาอย่างแท้จริง รู้จักใช้สัญลักษณ์และภาษาเป็นสื่อในการ เรียนรู้ สามารถนำเอาสิ่งที่ได้เห็น ได้ยิน ได้สัมผัสแต่ละต้อง และความรู้สึกจากสัมผัสมาจัดกลุ่มแปลความหมาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจดีขึ้น พฤติกรรมการเลียนแบบด้านต่าง ๆ ทั้งทางกริยาท่าทาง ภาษาพูด มารยาท วินัย จากผู้ใหญ่เป็นพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก ความคิดรวบยอดในสิ่งต่าง ๆ มักจะเกิดขึ้นจากการสังเกตของ เด็กในสิ่งที่ได้พบเห็นประจำวัน แล้วค่อย ๆ สะสมเป็นประสบการณ์ ทำให้ความคิดรวบยอดเดิมที่อยู่แล้วขยายกว้างออก ทำให้ความคิดหรือสติปัญญาค่อย ๆ แดกฉานขึ้นเป็นลำดับตามระดับอายุที่เพิ่มขึ้น เปียเจท์ (PIAGET) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของความคิด และสติปัญญาของเด็ก จะเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับตัวแปรสำคัญ 3 อย่าง คือ

1. วุฒิภาวะ (Maturity)
2. ประสบการณ์ (Experience)
3. สื่อการถ่ายทอดทางสังคม (Social Transmission)

ความคิดรวบยอดของเด็กในวัยก่อนเรียนในระยะเวลาอายุ 3 - 4 ปี จะเป็นแบบง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน เช่น ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับผู้หญิงหรือผู้ชาย เด็กวัยนี้ก็จะเข้าใจเพียงว่า ผู้หญิงต้องผมยาว นุ่งกระโปรง ผู้ชายต้องผอมสั้น นุ่งกางเกง ถ้าเด็กระดับอายุนี้เห็นผู้หญิงที่ใส่กางเกง เด็กก็จะรับรู้ว่ามันคือผู้ชายไม่ใช่ผู้หญิง หรือเรามักจะได้คำพูดที่ไร้เดียงสาของเด็กระดับอายุ 3 - 4 ปี ที่แสดงถึงความเข้าใจและการรับรู้ของเด็ก เช่น “พ่อครับ คุณพ่อท้องโตมากแล้วเมื่อไรจะออกน่อง ละละ” หรือ “คุณแม่ของแหม่มบอกว่าแหม่มออกทางสะเคือ” จะเห็นได้ว่าในระยะตอนแรกของวัยนี้เด็กได้รู้ได้เห็น หรือได้รับฟังมาอย่างไรก็จะเข้าใจหรือเกิดสัักตรงตามที่ได้รับมา ยังไม่สามารถเข้าใจในประสบการณ์ที่มีความสลับซับซ้อน แต่ตอนท้ายของวัยคือ ระยะเวลาอายุ 5 - 6 ปี เด็กจะเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวของจำนวน เช่น มาก - น้อย ใหญ่กว่า - เล็กกว่า ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับระยะทาง เช่น ใกล้ - ไกล ขาว - สัน มีสัักกับเกี่ยวกับน้ำหนัก เช่น นหนักกว่า - เบากว่าเกี่ยวกับลักษณะเหมือนกัน - แตกต่างกัน กลางวัน กลางคืน วันนี้ พรุ่งนี้

เปียเจท์ (PIAGET) จัดว่าพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กวัยนี้อยู่ในขั้นที่ 2 คือ ขั้นก่อนปฏิบัติการ (The Period of Preoperational Thought) เขาเชื่อว่า ลักษณะความคิดของเด็ก

ระยะอายุ 2 – 7 ปี เด็กเริ่มรู้จักใช้สัญลักษณ์แทนการใช้ประสาทสัมผัส เริ่มรู้จักใช้ภาษาประกอบ การคิดและแสดงความคิดออกมาในรูปของญาณ (Intuitive Thought) มีการคิดได้ตอบกับบุคคลอื่น (Communications) ได้เป็นอย่างดี แต่ลักษณะการติดต่อได้ตอบจะยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง (Ego – Centric) เด็กยังไม่สามารถเข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิดของคนอื่น เชื่อว่าคนอื่น ๆ ทุกคนต่าง ๆ ก็มีความคิดเช่นเดียวกันกับเขาทั้งนั้น

(บุปผา สุขรัตน์ปริษา จิตวิทยาพัฒนาการและดูแลเด็กปฐมวัย : 2531)

1. พัฒนาการทางการรับรู้ของเด็กปฐมวัย

เป็นที่ยอมรับจากนักจิตวิทยาที่ได้ทำการศึกษาพัฒนาการทางด้านเชาว์ปัญญาของเด็กระดับปฐมวัยว่า ในเด็กวัยนี้จะมีความสามารถในการรับรู้ตลอดจนความคิดคำนึงเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ระยะนี้เป็นระยะของการที่เด็กเตรียมตัวเพื่อให้พร้อมต่อการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษา การรับรู้ทางด้านการประสาทสัมผัสทั้ง 5 ของเด็กปฐมวัยนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อม ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มระดับความสามารถทางเชาว์ปัญญาของเด็ก การรับรู้ทางสายตา เช่น ความสามารถในการแยกแยะความแตกต่างของสิ่งของหรือความเหมือนของสิ่งจากการศึกษาของกิบสัน (Gibson 1969) พบว่าในเด็กเล็ก ๆ การมองวัตถุหรือภาพจะเป็นไปอย่างไม่มีระบบที่แน่นอนและเด็กมักจะมองวัตถุได้ไม่ละเอียดนัก ทั้งนี้เพราะความสนใจของเด็กจะอยู่ที่จุดหนึ่งจุดใดของวัตถุหรือรูปภาพเท่านั้น จนกระทั่งเด็กอายุ 2 - 3 ขวบ (เข้าสู่ปฐมวัย) เด็กจึงเริ่มมองวัตถุได้ถี่ถ้วนมากขึ้น ซึ่งจากการศึกษาและข้อสรุปของกิบสันนี้ เราจะพบว่าธรรมชาติของเด็กปฐมวัยในการรับรู้วัตถุหรือรูปภาพเริ่มแตกต่างไปกว่าเดิมวัยทารก ความสามารถที่เพิ่มขึ้นมาใหม่จะนำไปสู่ความสามารถในการแยกแยะความแตกต่างของวัตถุหรือรูปภาพซึ่งจะเป็นประโยชน์มากต่อการแยกแยะความแตกต่างของตัวหนังสือ เพื่อเตรียมตัวในการเขียนและการอ่านหนังสือต่อไป โดยลักษณะความแตกต่างของตัวหนังสือหรือวัตถุจะค่อย ๆ ถูกค้นพบเมื่อเด็กเติบโตขึ้น จนในที่สุดเด็กก็จะรู้จักแยกความแตกต่างของตัวหนังสือหรือวัตถุได้ถูกต้อง

ความสามารถทางการรับรู้ความลึกของรูปจะเกิดขึ้นในเด็กปฐมวัยเด็กในวัยนี้สามารถรู้ความสามารถในระยะใกล้ไกลของรูปภาพที่อยู่ใหญ่ได้ดีขึ้นจากการศึกษาของฮัทสัน (Hudson, 1960) ศึกษาเกี่ยวกับเด็กแอฟริกันพบว่า เด็กเล็ก ๆ จะประสบปัญหาในการดูจุดใกล้หรือไกลในรูปภาพ และเขาพบว่าเด็กที่ไปโรงเรียนยังมีความสามารถในการแยกแยะความใกล้หรือไกลในรูปภาพได้ดีกว่า เด็กที่ไปโรงเรียนยังมีความสามารถในการแยกแยะความใกล้ความไกลของรูปในรูปภาพได้ดีกว่าเด็กที่ไม่ไปโรงเรียนยังมีความสามารถในการแยกแยะความใกล้ความไกลของรูปในรูปภาพได้ดีกว่าเด็กที่ไม่ไปโรงเรียนนอกจากนี้ยังพบว่า ความสามารถในการมองภาพจากโครงร่าง

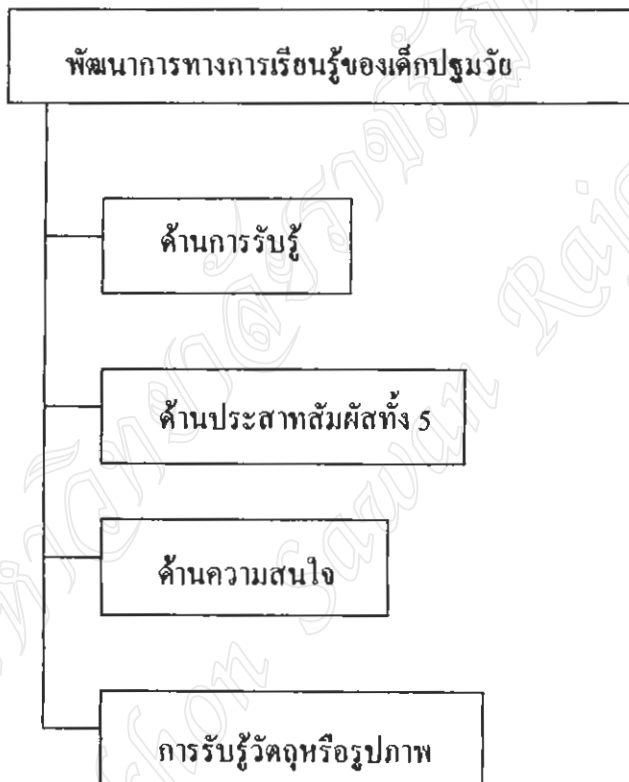
ที่ร่างไว้โดยไม่มีส่วนย่อยของภาพนั้นประกอบจะประสบปัญหาในเด็กระดับอายุ 4 ขวบ แต่ความสามารถนี้จะพัฒนามากขึ้นตามอายุ เช่น โครงร่างของรูปเปิดเด็กเล็ก ๆ จะประสบปัญหาที่จะบอกว่าเป็นรูปเปิด แต่เด็กที่โตขึ้นมาในระดับอายุ 7 - 8 ขวบ จะไม่ประสบปัญหาในการมองจากการทดลองศึกษาพบว่าในเด็กอายุ 4 ขวบ จำเป็นต้องมีส่วนประกอบของรูปอื่น ๆ ประกอบกับโครงร่างของเด็กจึงจะรู้ว่าเป็นเปิดแต่ในเด็กโต ๆ ส่วนประกอบในของรูปภาพจะไม่สำคัญเท่าที่ควร ที่เป็นเช่นนี้อาจสันนิษฐานได้ว่าในเด็กเล็กประสบการณ์ต่อภาพต่าง ๆ หรือความคุ้นเคยของเด็กต่อสิ่งต่าง ๆ ได้ดีกว่าเด็กเล็ก แต่อย่างไรก็ตาม ความสามารถนี้จะค่อย ๆ พัฒนาก้าวตามลำดับอายุและประสบการณ์ของเด็ก

เด็กปฐมวัยจะมีพัฒนาการความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวอย่างรวดเร็วจากการศึกษาของเวลช์ (Welch, 1940) พบว่าพัฒนาการของความคิดรวบยอดจะเพิ่มขึ้นตามอายุ และในช่วงที่ความคิดรวบยอดมีพัฒนาการอย่างรวดเร็วอยู่ในช่วงปฐมวัยความคิดรวบยอดที่มีพัฒนาการอย่างรวดเร็วในเด็กวัยนี้ย่อมนำมาซึ่งความสามารถใหม่ ๆ ของเด็กวัยนี้เช่นกัน เช่น ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมได้ถูกต้องมากขึ้น รู้จักผลของการกระทำต่าง ๆ ที่ตามมา รวมทั้งสร้างความเข้าใจพื้นฐาน เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ รอบตัวที่สลับซับซ้อนมากขึ้น เช่น ความเข้าใจเกี่ยวกับเวลา ตัวเลขความสลับซับซ้อนของการจัดกลุ่มของวัตถุสิ่งของต่าง ๆ ซึ่งความคิดความเข้าใจนี้จะค่อย ๆ พัฒนาก้าวตามลำดับ ความคิดเกี่ยวกับเวลาของเด็กปฐมวัยได้มีผู้สนใจศึกษากันมากถึงความเข้าใจของเด็กต่อเวลาต่าง ๆ เช่นความเข้าใจในปัจจุบัน อดีตอนาคต จากการศึกษานี้ของ เอมส์ (Ames, 1946) พบว่าเด็กอายุประมาณ 1 ขวบ 6 เดือน 4 ขวบ (ปฐมวัยตอนต้น) จะรู้เกี่ยวกับเวลาขณะนี้หรือเดี๋ยวนี้เท่านั้น นั่นก็คือเด็กในช่วงอายุดังกล่าวจะรู้ปัจจุบันเป็นส่วนใหญ่ เมื่อเด็กโตขึ้นมาจะค่อย ๆ รู้ถึงอนาคตและอดีตตามลำดับนอกจากนั้นเขายังพบอีกว่า เด็กจะนึกถึงเหตุการณ์ในระยะเวลาที่ผ่านมาได้ ๆ ได้ก่อนเหตุการณ์ที่ผ่านมาในระยะเวลาที่กำหนดออกไป นอกจากนี้ยังมีการศึกษาของสปิงเกอร์ (Spengler, 1952) เกี่ยวกับการรับรู้เวลาของเด็กในระดับอายุต่าง ๆ โดยเขาได้ทำการศึกษาศิลปะเด็กอายุ 4 - 5 ขวบ และ 6 ขวบในการรับรู้เวลาตามนาฬิกาบอกเวลา เขาพบว่ารับรู้เวลาตามนาฬิกาบอกเวลาจะค่อย ๆ พัฒนาก้าวตามอายุเช่นกัน ในเด็กเล็ก ๆ ที่เขาทำการศึกษาก็จะไม่เข้าใจเวลาตามนาฬิกาบอกเวลามากนักเด็กมักจะผูกเวลาไว้กับการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน และเมื่อเด็กขึ้นเด็กจะสามารถใช้ความคิดคำนึงเวลาต่าง ๆ โดยไม่ตรงตามเวลาแท้จริงนักและเมื่อเด็กโตขึ้นเด็กจะสามารถใช้ความคิดคำนึงเวลาต่าง ๆ โดยไม่ตรงตามเวลาแท้จริงนักและเมื่อเด็กโตขึ้นมาอีกเด็กจะรับรู้เวลาได้ถูกต้องตามนาฬิกาบอกเวลา ซึ่งความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเวลาจะค่อย ๆ พัฒนาก้าวตามอายุเช่นกัน เด็กปฐมวัยจะเป็นระยะของพัฒนาการทางภาษาอย่างรวดเร็วโดยมีการฝึกฝนการใช้ภาษาซึ่งจะออกมาในรูปแบบของการ

พูดคุย การเล่านิทาน และการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้ภาษาในโรงเรียนเด็กในวัยนี้จะใช้ภาษาแทนความคิดของตน และใช้ภาษาในการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น การฝึกการใช้ภาษาจึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่เกิดขึ้นในวัยนี้จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เพื่อเตรียมพร้อมต่อความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ รอบตัวรอบที่สลับซับซ้อนมากขึ้น

กรอบมโนทัศน์ของเนื้อหาตอนนี้ คือ

พัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย

2. ความคิดความเข้าใจของเด็กปฐมวัย

ในเรื่องของความคิดความเข้าใจของเด็กปฐมวัยนี้ได้นักจิตวิทยาหลายท่านได้ศึกษาความคิดความเข้าใจของเด็กในวัยนี้ พือาเจต์ นักจิตวิทยาซึ่งได้ศึกษาในเรื่องพัฒนาการทางด้านความคิดความเข้าใจของเด็กเรียกระยะเด็กปฐมวัยว่า เป็นระยะของการแก้ปัญหาด้วยการรับรู้ และยังไม่รู้จักการใช้เหตุผล ซึ่งเน้นว่าเด็กปฐมวัยจะมีลักษณะพัฒนาการทางด้านความคิดความเข้าใจที่เป็นลักษณะเฉพาะวัย สามารถใช้ภาษาแทนความคิดหรือมโนภาพที่เกิดขึ้นในใจของเด็กที่เจตน์เน้นว่าวัย 2 - 4 ขวบ เด็กจะใช้ความคิดรวบยอดพื้นฐานในการตัดสินใจต่าง ๆ รอบตัว การตัดสินใจหรือความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ยังอาจคลาดเคลื่อนได้เช่นเด็กเจอเพื่อนชื่ออ้อย 2 คน เด็กวัยนี้จะคิดว่าอ้อยทั้ง 2 คน เหมือนกัน เพราะชื่อเหมือนกัน ซึ่งที่จริงแล้วอ้อยทั้งสองคนมีแต่ชื่อที่เหมือนกันเท่านั้นแต่บุคคลลักษณะจะไม่เหมือนกันแบบที่เด็กคิด หรือเด็กพบไก่ในที่ต่าง ๆ กันเด็กจะไม่รู้ว่าไก่เหล่านั้นเป็นไก่คนละตัว เด็กจะคิดว่าเป็นไก่ตัวเดียวกันไปหมด เป็นต้น เมื่อเด็กอายุ 4 - 7 ขวบความคิดความเข้าใจในสิ่งต่างๆ จะพัฒนาดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ความคิดรวบยอดต่อสิ่งต่างๆ รอบตัวจะดีขึ้นเพื่อเตรียมที่จะเข้าไปความคิดรวบยอดพื้นฐานเกี่ยวกับจำนวนของตัวเองเป็นต้น บรูเนอร์ได้เรียกระยะของการแก้ปัญหาโดยการสร้างมโนภาพ ซึ่งเน้นว่าในเด็กวัยนี้จะเป็นวัยของการสร้างมโนภาพขึ้นในใจ อย่างไรก็ตามทั้งพือาเจต์และบรูเนอร์ต่างก็มีความเห็นร่วมกันในระยะของเด็กปฐมวัยเด็กจะมีลักษณะความคิดความเข้าใจที่แตกต่างไปจากวัยทารก หรือเด็กวัยอื่น ๆ โดยเด็กจะสามารถพื้นฐานในการคิดถึงวัตถุหรือเหตุการณ์ต่างๆ ด้วยตนเอง แต่ความคิดเกี่ยวกับวัตถุหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ยังไม่เป็นระบบระเบียบมากเท่ากับวัยผู้ใหญ่ ลักษณะทางด้านความคิดความเข้าใจของเด็กวัยนี้ คือ

1. เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการการสร้างมโนภาพขึ้นในใจ (imagination)

ความคิดคำนึงหรือการสร้างมโนภาพขึ้นในใจเพื่อใช้แทนบุคคลหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ จะค่อย ๆ พัฒนาขึ้นในตอนต้น ๆ ของชีวิตซึ่งสันนิษฐานกันว่า จะเกิดขึ้นเร็วพอ ๆ กับความสามารถในการพูด หรือเด็กบางคนอาจจะเร็วกว่า และแสดงอย่างชัดเจนในช่วงปฐมวัยซึ่งจะเห็นได้ว่าเด็กวัยนี้จะมีความคิดฝันในเรื่องต่าง ๆ มากที่สุดมาร์คี (Markey, 1935) ทำการศึกษาจากภาษาที่เด็กพูดและพฤติกรรมการแสดงออกของเด็กพบว่า ความคิดคำนึงของเด็กจะเพิ่มขึ้น 6 เท่าในช่วงอายุ 21 - 4 ขวบ ความคิดคำนึงของเด็กปฐมวัยจะแสดงออกมาในรูปของการเล่นเกมสมมุติ (Make-believe game) ช่วงเด็กวัยนี้มักจะเล่นเกมสมมุติทั้งในลักษณะการใช้ของเล่นและการไม่ใช้ของเล่นเข้ามาประกอบในการเล่นพฤติกรรมของเด็กต่อผู้ดูแลขณะเล่นอาจเป็นขณะที่เด็กกำลังคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวเด็กเองและแม่โดยสมมุติตัวเองเป็นแม่ และตุ๊กตาเป็นเด็กเป็นต้นหรือความคิด

คำนึงอาจจะแดงออกโดยไม่ตั้งใจของเล่นเข้ามาเป็นตัวกระตุ้น เช่น การนั่งพูดหรือเล่นคนเดียว โดยคำนึงหรือสร้างมโนภาพขึ้นในใจสมมุติคนเป็นสิ่งที่ต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้เด็กปฐมวัยของแสด ออกถึงความสามารถในการคิดคำนึงจากการมีเพื่อนสมมุติ (imaginary companion) ซึ่งเป็นเพื่อนที่ไม่มีตัวตนจริง ๆ และเกิดจากความคำนึงคิดหรือความนึกฝันของเด็กเอง ซึ่งเพื่อนแบบนี้จะเกิดขึ้นในช่วงอายุประมาณ 3 - 10 ขวบแต่มักเกิดในช่วงเด็กอายุน้อย ๆ มากกว่า เอมีส์และเลอน์ (Ames & Leamad) ศึกษาว่า เด็กประมาณ 21% จะมีเพื่อนนึกฝันขึ้นในวัยเด็กเอง ซึ่งเพื่อนแบบนี้จะเกิดขึ้นโดยเด็กสามารถจะคิดถึงสิ่งของหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ข้อมแสดงให้เห็นถึงความสามารถทางสติปัญญาของเด็กที่เพิ่มมากขึ้น โดยเด็กสามารถจะคิดถึงสิ่งของหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต รวมถึงความคำนึงถึงสิ่งของหรือเหตุการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตนอกจากนี้ความสามารถในการคิดคำนึงของเด็กยังนำไปสู่ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เด็กประสบได้ดีกว่าในสมัยเด็กอยู่ในวัยทารก

2. เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการ

ใช้เหตุผลเบื้องต้น เด็กระยะ 2 - 4 ขวบจะเริ่มรู้จักการนำวัตถุ 2 สิ่งหรือเหตุการณ์สองเหตุการณ์ขึ้นพร้อม ๆ กัน เป็นเหตุผลซึ่งกันและกัน ซึ่งพือาเจต์ เรียกการให้เหตุผลแบบนี้ว่าการเริ่มให้เหตุผลเกี่ยวข้องกัน (transductive reasoning) แต่การให้เหตุผลของเด็กวัยนี้ยังเป็นการให้เหตุผลที่ไม่ถูกต้องนัก ทั้งนี้เพราะเด็กในวัยนี้ยังผูกความคิดของตนเอง ซึ่งทำให้เด็กยึดความคิดและความต้องการของตนเองเป็นใหญ่ในการให้เหตุผล โดยใช้ความคิดของตนเองเป็นใหญ่ การให้เหตุผลจะมีหลักเกณฑ์มากขึ้นเมื่อเด็กมีอายุมากขึ้น และเมื่อถึงระยะปฐมวัยตอนปลายคือประมาณอายุ 5 - 6 ขวบ เด็กจะมีการใช้เหตุผล โดยความเป็นไปได้ในโลกแห่งความเป็นจริงมากขึ้น จากตัวอย่างของการเริ่มให้เหตุผลที่เกี่ยวข้องกัน เช่น เด็กอยากรับประทานส้มแต่ผู้ใหญ่บอกว่าส้มยังสุกยังมีสีเขียวอยู่ หลังจากนั้นให้เด็กไปทานน้ำส้มซึ่งหวานและมีสีเหลือง เด็กจะสรุปโดยทันทีว่าส้มสีเหลืองจะมีรสหวานเป็นต้น ซึ่งการให้เหตุผลแบบนี้จะเป็นลักษณะของการนำวัตถุ 2 อย่าง หรือเหตุการณ์ 2 อย่างมีเหตุผล ซึ่งการให้เหตุผลของเด็กในระยะนี้ยังเป็นเหตุผลที่สรุปจากความเข้าใจมากขึ้น และการยึดความคิดความต้องการของตนเองลดลง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นเมื่อเด็กมีอายุมากขึ้น

3. เด็กปฐมวัยจะมีลักษณะของการยึดตนเองเป็นจุดศูนย์กลาง

การยึดตนเองเป็นจุดศูนย์กลางนี้หรือเรียกเป็นภาษาทางจิตวิทยาว่า (egocentrism) เป็นลักษณะที่สำคัญของเด็กปฐมวัย ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะมีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำของเด็กวัยนี้เป็นอย่างมาก ลักษณะของการยึดตนเองเป็นจุดศูนย์กลางนี้จะมีอิทธิพลต่อความคิดของเด็ก

ซึ่งจะทำให้เด็กคิดอะไรพุ่งเข้าหาความต้องการของตนเอง ยังไม่สามารถมองความคิดเห็นในแง่ของผู้อื่นได้เราจะเห็นได้ว่า เด็กวัยนี้มักจะพูดแต่เรื่องของตนเองไม่ฟังคนอื่นพูด ทะเลาะกันบ่อยและพยายามจะเล่นหรือหาประสบการณ์ต่างๆ ตามความต้องการของตนเองเท่านั้น จากการศึกษาของ พียาเจต์และอินเฮลเดอร์ (Piaget & Inhelder, 1959) การยึดตนเองเป็นจุดศูนย์กลางของเด็กโดยการให้เด็กเห็นภูเขา 3 ลูกที่อยู่ในทิศทางต่าง ๆ กัน และมีตุ๊กตาตัวหนึ่งนั่งอยู่ด้านหนึ่งของภูเขาทั้ง 3 ลูกนั้น นำเด็กที่ถูกนำมาทดสอบมาอยู่คนละมุมกับตุ๊กตาและถามว่า ถ้าเด็กเป็นตุ๊กตาจะมองเห็นในลักษณะใด การทดลองปรากฏว่าเด็กอายุ 4 ขวบ จะไม่รู้เลยว่าตุ๊กตาจะเห็นภูเขาในลักษณะที่ต่าง ๆ ไปกว่าที่ตนเห็น เด็กอายุ 6 ขวบ จะรู้ว่าตุ๊กตาจะเห็นภูเขาต่างจากที่ตนเห็น แต่ไม่สามารถจะบอกได้ว่าตุ๊กตาเห็นภูเขาในลักษณะใด ส่วนเด็กอายุ 9 ขวบ เด็กจะสามารถรู้ว่าตุ๊กตาเห็นต่างจากที่ตนเห็น และสามารถจะบอกได้ว่าตุ๊กตาเห็นในลักษณะเช่นไร ซึ่งจากการทดลองนี้แสดงให้เห็นว่า เด็กเล็ก ๆ ยังไม่สามารถจะนำตนเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ของผู้อื่นได้ เด็กจะยึดเพียงแต่ความคิดของตนเองเท่านั้น แต่ลักษณะนี้จะหายไปเมื่อเด็กมีอายุมากขึ้น จากการวิจัยในสมัยปัจจุบันพบว่าลักษณะของการยึดตนเองเป็นจุดศูนย์กลางของเด็กปฐมวัย 3 - 5 ขวบ จะไม่รุนแรงอย่างที่พียาเจต์ คือ เด็กสามารถเข้าใจอารมณ์ของผู้อื่นได้ดี แต่อย่างไรก็ตามเด็กปฐมวัยยังมีลักษณะของการยึดตนเองเป็นจุดศูนย์กลางมากกว่าวัยโตขึ้น การลดการยึดตัวเองเป็นจุดศูนย์กลางจะเกิดขึ้นตามลำดับมีอายุมากขึ้น

4. เด็กปฐมวัยยังไม่สามารถรู้การย้อน

ทวนกลับของสิ่งของหรือจำนวนได้ การย้อนทวนกลับของสิ่งของหรือวัตถุ เรียกว่าสามารถนี้จะเริ่มเห็นได้เมื่อเด็กอยู่ในระยะปฐมวัยตอนปลายหรือในระยะวัยประถมศึกษาตอนต้น ความสามารถในการย้อนทวนกลับของวัตถุสิ่งของหรือจำนวนก็คือความสามารถที่เด็กจะคิดย้อนกลับไปในสิ่งที่มาของวัตถุจำนวนนั้น ๆ อย่างมีเหตุผลซึ่งความสามารถนี้ยังไม่เกิดกับเด็กวัยนี้ เช่น การเปลี่ยนน้ำจากแก้วกว้างและสั้น ไปสู่แก้วแคบและยาวใน จำนวนเท่ากัน เด็กวัยนี้จะไม่ทราบว่ น้ำที่เปลี่ยนไปจำนวนเท่ากับของเดิม เพราะเด็กจะตัดสินทุกอย่างจากสิ่งที่เด็กเห็นเพียงภายนอกเท่านั้น เด็กไม่สามารถจะคิดย้อนกลับไปได้ว่า น้ำที่จำนวนเดียวกันเมื่อเปลี่ยนใส่แก้วรูปร่างต่างกันก็ยังคงเท่ากันเพราะเป็นจำนวนเดียวกัน เมื่อเด็กอายุประมาณ 5 - 6 ขวบ เด็กจะเริ่มเข้าใจการย้อนไปกลับของสิ่งของได้ดีขึ้น ซึ่งความสามารถนี้จะพื้นฐานนำไปสู่ความสามารถในการเข้าใจขบวนการอนุรักษ์น้ำหนัก ปริมาณ และปริมาณต่อไปเมื่อเด็กเข้าสู่วัยประถมศึกษา (6 - 12)

5. เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการจัดกลุ่มสิ่งของ (classification)

เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการจัดกลุ่มสิ่งของวัตถุที่อยู่รอบตัวในสภาพแวดล้อม ความสามารถในการจัดกลุ่มของสิ่งของนี้จะมีความสามารถมากขึ้นตามอายุ เช่นกัน แต่พัฒนาการการจัดกลุ่มของสิ่งของต่างๆ นี้จะพัฒนาอย่างรวดเร็วในระดับปฐมวัย จากการศึกษาของ เดนนี (Denny, 1972) เขาได้ทำการศึกษากับเด็กอายุ 2 - 4 ขวบ โดยการให้เด็กจัดกลุ่มของรูปทรงเรขาคณิตรูปทรง ต่าง ๆ 4 รูปทรงมี 2 ขนาด และมี 4 สี ต่างกันและให้เด็กจับกลุ่ม ซึ่งจะได้ผลของการศึกษาดังตารางข้างล่าง

ลักษณะการจัดกลุ่ม	อายุของเด็ก		
	2	3	4
1. จัดกลุ่มสิ่งของไม่เหมือนกันเลย	50.0 %	11.1 %	11.1 %
2. จัดกลุ่มของที่เหมือนกันบ้างและยังจัดได้อย่างไม่เหมาะสม	44.5 %	52.8 %	25.0 %
3. จัดกลุ่มของเหมือนกันได้	5.5 %	36.1 %	63.9 %

กรอบมโนทัศน์ของเนื้อหาตอนนี้ คือ

จากตารางจะเห็นได้ว่า ความสามารถในการจัดกลุ่มจะเพิ่มขึ้นตามลำดับอายุเด็กอายุ 2 ขวบ มีความสามารถในการจัดกลุ่มน้อยมาก แต่อย่างไรก็ตามเด็กวัย 2 ขวบ จะเป็นวัยที่เริ่มมีความสามารถในการจัดกลุ่มเด็กอายุ 3 ขวบ ความสามารถในการจัดกลุ่มมีมากขึ้น มีการจัดกลุ่มลักษณะที่เหมือนกันอย่างใดอย่างหนึ่งของสิ่งของให้มาและความสามารถในการจัดกลุ่มจะพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ จนเมื่อเด็กอายุประมาณ 5 ขวบ เด็กจะสามารถจัดกลุ่มได้ดีขึ้น มีการจัดกลุ่มย่อยในกลุ่มใหญ่ที่สลับซับซ้อนมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม พือาเจต์ยังพบว่าเด็ก 5 - 6 ขวบยังไม่สามารถเข้าใจการจัดกลุ่มย่อย

ในกลุ่มใหญ่ได้อย่างสมบูรณ์ เช่น การจัดกลุ่มหารูปทาง เด็กอาจรู้จากการจัดกลุ่มของสิ่งของที่มี
มุมแหลมเหมือนกันเช่น การจัดกลุ่ม ▲ หรือ ■ แต่เด็กยังไม่รู้ความสัมพันธ์ของรูป ▲ และรูป
■ ว่ายังอยู่ในกลุ่มที่มีมุมแหลมเหมือนกันเท่าไรนัก พิจารณาว่า ความสามารถในการเริ่มจัดกลุ่ม
ย่อยใหญ่จะเกิดขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเด็กอายุประมาณ 7 ขวบ ซึ่งพิจารณาเรียกความควบคุม
สามารถในการจัดกลุ่มย่อยในกลุ่มใหญ่ (class inclusion) อย่างไรก็ตามเด็กจะค่อย ๆ พัฒนาความ
สามารถในการจัดกลุ่มต่าง ๆ ตามอายุ

การสร้างมโนภาพ (concept)

ความคิดรวบยอดเป็นความเข้าใจและความคิดขั้นสุดท้ายของคนที่มีสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
เป็นนามธรรมและเป็นข้อสรุปเกี่ยวกับสิ่งนั้น ในระยะหนึ่งหรือตลอดไปก็ได้

ความคิดรวบยอดแตกต่างกับการรับรู้ตรงที่การรับรู้เป็นผลอันเกิดจากการสัมผัส
สิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยตรงแต่ความคิดรวบยอดเป็นผลสรุปของความเข้าใจ อันเกิดจากการรับรู้ต่าง ๆ
รวมกัน

การสร้างมโนภาพเกี่ยวกับ

ขนาดรูปร่าง

2 ขวบยังไม่รู้จักขนาดกลาง

3 ขวบยังพอรู้จักบ้าง

4 ขวบจึงจะบอกได้ถูกต้อง

ความยาวและระยะทาง

3 - 5 ขวบ รู้ว่าเส้นตรงสั้นไหนดยาวกว่า

3 - 6 ขวบ รู้ว่าระยะใกล้ไกล

น้ำหนัก

3 - 5 ขวบ รู้ว่าของสิ่งไหนหนักกว่า

จำนวนและตัวเลข

2 ขวบ รู้จักหนึ่งและหลาย ๆ

3 ขวบ รู้จัก 2 - 3

4 ขวบ รู้จักถึง 6

6 ขวบ รู้จักถึง 7 - 8

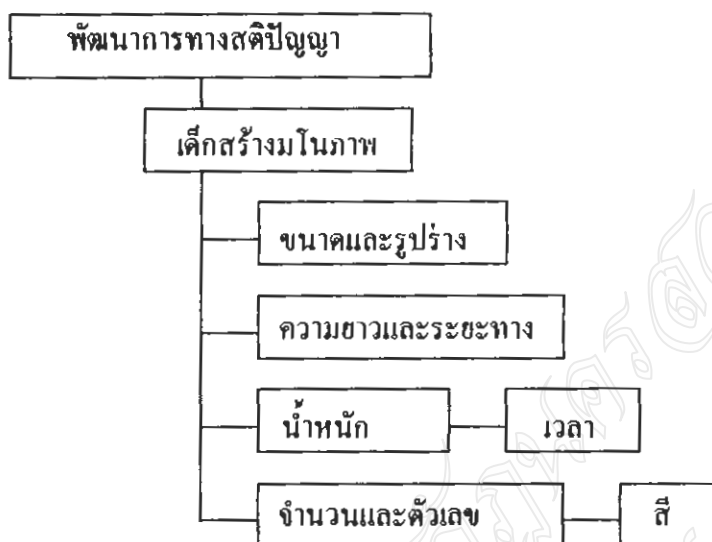
เวลา

5 ขวบ รู้จัก เมื่อวาน วันนี้ พรุ่งนี้

สี

5 ขวบ บอกได้ถูกต้อง

กรอบมโนทัศน์ของเนื้อหาตอนนี้ คือ

โลกของเด็ก 3 ขวบ ประกอบด้วยของมองเห็นได้ ฉะนั้นจึงไม่ควรใช้นามธรรมกับเด็ก เช่นคำว่า “ความตาย” ทั้งที่มีคนในบ้านตายจริง ๆ เด็กอายุ 3 - 5 ขวบยังคิดว่าแล้วจะกลับมาอีก

ในด้านความจำ เด็กอายุ 2 - 5 ขวบ ส่วนใหญ่จะจำสิ่งที่เขาชอบได้นานถึง 3 วัน ไม่ถึงครั้งที่จำได้เวลา 21-29 วัน

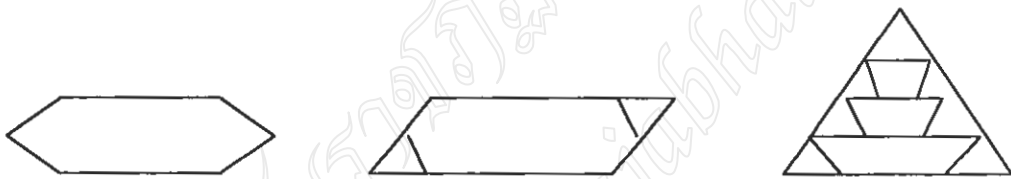
เด็กในวัยนี้วาดภาพ ตามความรู้สึกมากกว่าวาดตามที่มองเห็น เช่น วาดภาพตัวเองใหญ่โต แต่วาดภาพเพื่อนเล็กนิดเดียว เพราะคิดว่าตนเองสำคัญกว่าคนอื่นเป็นต้น

ความอยากรู้อยากเห็น วัยเด็กตอนต้นเป็นวัยที่ชอบถาม เด็กจะเริ่มชอบถามเมื่ออายุ 2 ขวบ หรือ 3 ขวบ และถามมากที่สุดเมื่ออายุ 6 ขวบ การได้รับคำตอบให้ความสงสัยกระจ่างขึ้น ถ้าไม่มีผู้ตอบหรือไม่ได้รับคำตอบที่ถูกต้องแล้ว ความอยากรู้อยากเห็นจะน้อยลง และเป็นผลให้ประสบการณ์ของเด็กถูกจำกัดลง กลายเป็นเด็กที่ด้อยกว่าเด็กอื่นในวัยเดียวกัน และมีสติปัญญาอยู่ในระดับเดียวกัน

การรับรู้สิ่งต่าง ๆ ส่วนรวม และรายละเอียด

โดยปกติเด็กเล็ก ๆ ไม่สามารถจะแยกแยะสิ่งที่เขารับรู้ออกเป็นส่วนตัวต่าง ๆ ได้ ส่วนใหญ่เด็กจะรับรู้โครงสร้างส่วนนอกทั้งหมด ความสามารถที่จะรับรู้รายละเอียดของสิ่งนั้นจะค่อย ๆ พัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ พัฒนาขึ้นเป็นลำดับเมื่อเด็กอายุมากขึ้น ข้อเท็จจริงที่สามารถยืนยันได้คือทารกแรกเกิดจะต้องการใครสักคนให้ความอบอุ่นแก่เขาแต่พอโตขึ้นประมาณ 6 เดือน คนที่เข้ามาอุ้มหรือพูดคุยด้วย ถ้าแปลกไปจากพ่อแม่หรือพี่เลี้ยง เด็กจะร้องไห้ แสดงว่าเริ่มสามารถแยกแยะความแตกต่างของรูปลักษณะได้พ่อแม่ของเด็กบางคนจึงเด็กก็จำไม่ได้ถ้าแฉ่งตัวในชุดที่แปลกไปจากเดิมมาก

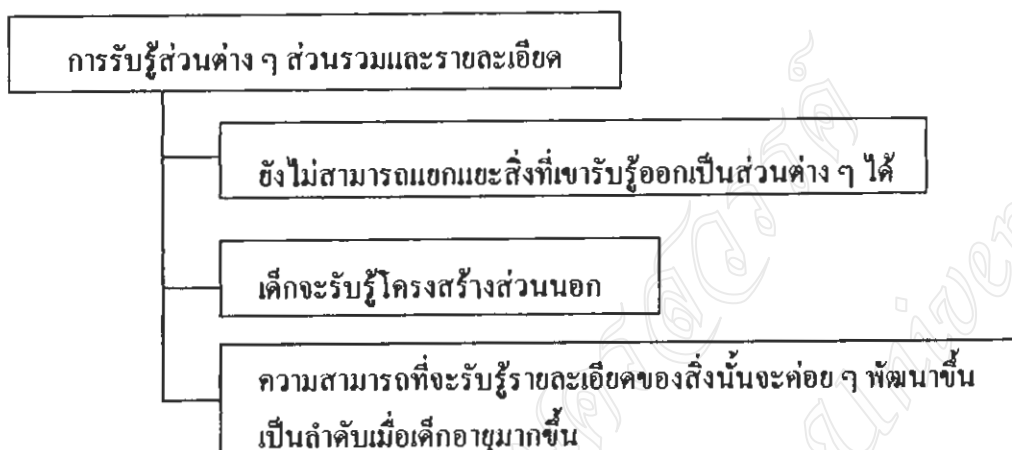
การพัฒนาการในเรื่องการรับรู้รายละเอียดหรือส่วนย่อยต่าง ๆ ของวัตถุสิ่งของ อาจศึกษาได้จากรูปภาพที่มีการต่อเติมเส้น (EMBEDED FIGURES)

รูปแฉ่งการต่อเติมของเส้นต่าง ๆ ในการทดสอบการรับรู้ส่วนรวมและส่วนย่อยของเด็ก ถ้ามองให้ดี ๆ จะเห็นรูป อยู่ในรูป และ

จากการทดลองให้เด็กอายุ 5 1/2 ถึง 6 1/2 ขวบ ค้นหาภาพที่มีลักษณะเดียวกันหรือคล้ายกันกับภาพ จากในภาพ และ พบว่าเด็กมีสติปัญญาสูงเท่านั้นที่จะค้นหาภาพที่เหมือนกันได้ เด็กโดยทั่วไปจะค้นหาภาพที่ต้องการ ได้ถูกต้องได้ดีขึ้นเมื่ออายุมากขึ้น

กรอบมโนทัศน์ของเนื้อหาตอนนี้ คือ

4. ลักษณะการพัฒนาทางสติปัญญา

เด็กปฐมวัยชอบพูด ชอบแสดงความคิดเห็น ชอบซักถาม และแก้ปัญหา ดังนั้นสิ่งแวดล้อมจึงมีความสำคัญที่จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางสติปัญญา ความคิดความสามารถที่เกี่ยวข้องกับสติปัญญาของเด็กปฐมวัย ที่สามารถสังเกตพฤติกรรม ได้แก่

4.1 สามารถจำสิ่งของต่าง ๆ ได้ และเรียกชื่อได้ถูกต้อง เช่น สิ่งของที่อยู่ใกล้ตัว ผลไม้ สัตว์ ที่รู้จักของใช้ต่าง ๆ เป็นต้น

4.2 สามารถจำแนกความเหมือนความแตกต่างของสิ่งต่าง ๆ ได้

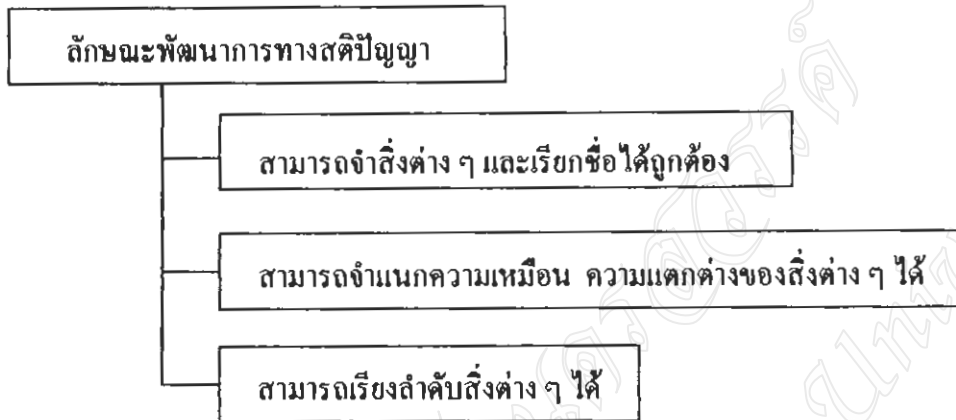
4.3 สามารถเรียงลำดับสิ่งต่าง ๆ ได้ เราสามารถดูพัฒนาการของสติปัญญาได้โดยวิธีสังเกตพฤติกรรมองค์ประกอบที่จะทำให้เราสามารถสังเกตพฤติกรรมเด็กเพื่อพัฒนาทางสติปัญญาประกอบด้วย

4.3.1 การเล่นของเด็กโดยการเปิดโอกาสหรือสร้างสถานการณ์ให้เด็กได้เล่น ได้แสดงพฤติกรรม เช่น การเล่นสิ่งของหรือแสดงออกโดยการวาดภาพใช้สีดินแดงสิ่งต่าง ๆ เป็นต้น การเล่นนี้ทำให้เด็กได้ฝึกฝนสามารถแสดงพฤติกรรมได้อย่างเสรี ทำให้เราสามารถสังเกตพฤติกรรมได้อย่างกว้างขวาง

4.3.2. การใช้ภาษาของเด็ก ความสามารถทางภาษาเกี่ยวข้องกับสติปัญญาของคนเราอย่างมาก การวัดความสามารถทางภาษาของเด็กนั้นต้องสังเกต

4.3.3. โดยการฟังคำพูดของเด็ก ความสามารถในการใช้ภาษาของเด็กปฐมวัยระหว่างอายุ 3-6 ขวบ สามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

กรอบมโนทัศน์ของเนื้อหาตอนนี้ คือ

ปัจจัยที่ส่งเสริมการเพิ่มพูนความงอกงามทางสติปัญญา มีดังนี้

1. แรงจูงใจ แรงจูงใจของเด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียน ได้แก่ ความปรารถนาที่จะให้คนอื่นที่ยกย่องรักใคร่ของผู้อื่น ให้คนอื่นที่ยอมรับและมีเจ้าของและต้องการที่พึ่งตนเองเพื่อแสดงว่าตนมีความสามารถ
2. สิ่งเร้า สิ่งเร้าเหล่านั้น ได้แก่ ความสนใจ การมีความต้องการ การไม่ได้สิ่งที่ตนต้องการ ทศนคติของบิดามารดาที่มีต่อเด็ก สิ่งเหล่านี้ทำให้เด็กขวนขวายหาทางทำกิจกรรม
3. การได้ลงมือทำเอง เป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างจริงจัง เพราะเด็กได้ประสบการณ์โดยตรง ได้เห็นอุปสรรคข้อบกพร่องและช่องทางที่จะแก้ไขให้เกิดผลดีในคราวต่อไป

โดยทั่วไป เด็กเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวก่อน ในระหว่างวัย 7 ปี พัฒนาการทางด้านภาษาเจริญขึ้นรวดเร็ว รู้คำศัพท์เพิ่มขึ้น ใช้ภาษาแสดงความคิด ความรู้สึกได้อย่างดี ความรู้สึกด้านจริยธรรมเริ่มพัฒนาการในขณะนี้ สามารถมีความรับผิดชอบได้บ้างบางอย่างเริ่มสนใจสิ่งถูกหรือสิ่งผิดแต่มีความรับผิดชอบได้บ้างบางอย่าง เริ่มสนใจสิ่งต่าง ๆ แต่ไม่มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงเรื่องความจริง ความสัจย์ อาจหยิบสิ่งของของผู้อื่นมาโดยไม่ตั้งใจ จะขโมยก็ได้

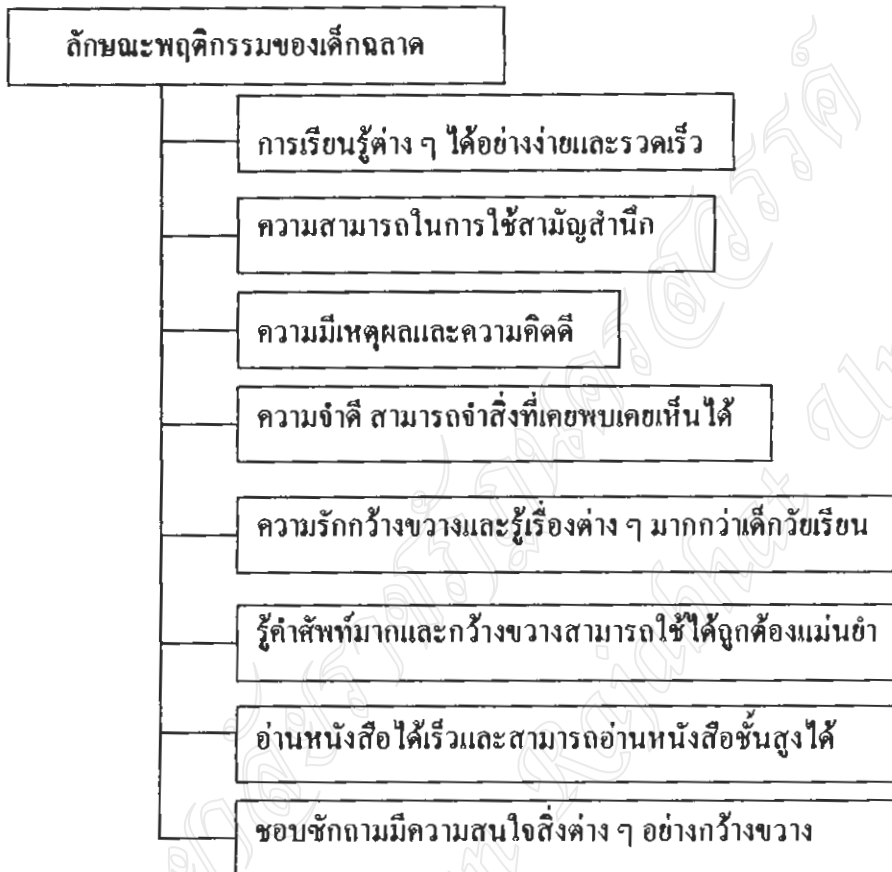
เมื่อพ้นวัยเด็กตอนกลาง เด็กจะมีประสบการณ์ใหม่เพิ่มขึ้น เนื่องจากมีสิ่งช่วยๆ ให้มีกิจกรรมทางสมองหลายประการ เช่น ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ และภาพการ์ตูน ซึ่ง กลายเป็นสิ่งสำคัญส่วนหนึ่งของเด็กวัย 8 ปี (สุภาพ จันทน์เอน. จิตวิทยาพัฒนาการ. 2526)

1. ลักษณะพฤติกรรมของเด็กฉลาด

การวิจัยว่าเด็กคนใดเป็นเด็กเก่งหรือเด็กฉลาด นอกจากจะใช้แบบทดสอบในการวัดสติปัญญาเป็นเกณฑ์อันหนึ่งแล้ว ยังสามารถใช้การสังเกตพฤติกรรม เพื่อรวบรวมข้อมูลด้วยอีกวิธีหนึ่ง พฤติกรรมของเด็กเก่งหรือเด็กฉลาดเราสังเกตเห็นได้คือ

- 1.1 การเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ง่ายและรวดเร็ว
- 1.2 ความสามารถในการใช้สามัญสำนึก และสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน
- 1.3 ความมีเหตุผล ความคิด สามารถมองเห็นและเข้าใจความสัมพันธ์และความหมายของสิ่งต่าง ๆ ได้ดี
- 1.4 ความจำดีสามารถจำสิ่งที่เคยเห็น เคยอ่าน ได้อย่างรวดเร็ว โดยไม่ต้องอาศัยการท่องจำ
- 1.5 ความรู้กว้างขวาง และรู้เรื่องต่าง ๆ มากกว่าเด็กในวัยเรียน
- 1.6 รู้ศัพท์มากขึ้นและกว้างขวาง สามารถใช้ได้ถูกต้องและแม่นยำ
- 1.7 อ่านหนังสือได้เร็ว และสามารถอ่านหนังสือของชั้นสูงขึ้นไปหนึ่งหรือสองชั้นได้
- 1.8 ชอบซักถาม มีความสนใจสิ่งต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง

กรอบมโนทัศน์ของเนื้อหาตอนนี้ คือ

2. ลักษณะพฤติกรรมของเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์

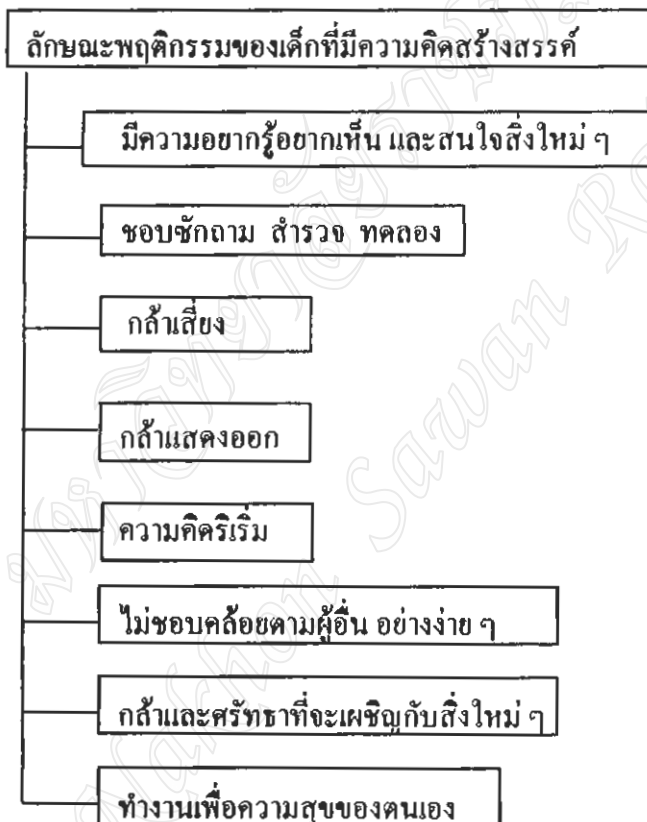
เด็กทุกคนมีความคิดสร้างสรรค์แต่ระดับความคิดสร้างสรรค์ของเด็กแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับการที่เด็กจะได้รับการกระตุ้นหรือส่งเสริมให้มีความสามารถทางด้านการคิดสร้างสรรค์ได้พัฒนาขึ้นเพียงใด ถ้าเด็กได้รับโอกาสให้แสดงออกอย่างปลอดภัยและเหมาะสม ก็จะทำให้ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กมีพัฒนาการสูงขึ้น ความคิดสร้างสรรค์จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในช่วงปฐมวัยหรือโดยเฉพาะช่วงก่อนวัยเรียนเป็นระยะที่เด็กกำลังเรียนพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์สูง จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงต่อไป ถ้าได้รับการส่งเสริมให้สมรรถภาพทางด้านการคิดสร้างสรรค์ได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องและเต็มที ลักษณะของพฤติกรรมทางด้านการคิดสร้างสรรค์ มีดังนี้

2.1 มีความอยากรู้อยากเห็น และสนใจสิ่งใหม่ ๆ

2.2 ชอบซักถาม สำรวจ ทดลอง

- 2.3 กล้าเสี่ยง
- 2.4 กล้าแสดงออก
- 2.5 มีความคิดริเริ่ม
- 2.6 ไม่ชอบคล้อยตามผู้อื่น อย่างง่าย ๆ
- 2.7 กล้าและสรรหาที่จะเผชิญกับสิ่งใหม่ ๆ
- 2.8 มีความคิดยืดหยุ่นทั้งความคิดและการกระทำ สามารถคิดค้นแปลงแก้ไขวิธีการและทำงานได้อย่างเหมาะสม
- 2.9 ทำงานเพื่อความสุขของตนเอง มิได้หวังผลตอบแทนหรือการยกย่องจากคนอื่น

กรอบมโนทัศน์ของเนื้อหาตอนนี้ คือ

2. ภาษาและการพูด การพูดของเด็กปฐมวัยนับว่าเป็นช่วงที่มีความสำคัญช่วงหนึ่ง เพราะจะมีผลต่อการพัฒนาการทางภาษาของวัยต่อไป เนื่องจากการพูดเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งของการสื่อสารในสังคมการใช้คำพูดประกอบด้วย

2.1 ความเข้าใจ โดยปกติเด็กปฐมวัยจะมีความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ได้ โดยการแสดงออกทางสีหน้าและลักษณะท่าทาง นอกจากนั้นความเข้าใจของเด็กยังขึ้นอยู่กับการศึกษาพบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีพี่น้องเพียงคนเดียวนั้นจะมีความตั้งใจในการฟังมากกว่าครอบครัวที่มีพี่น้องหลายคน นอกจากนี้การศึกษายังพบว่า เด็กที่มีระดับสติปัญญาสูงจะมีความตั้งใจในการฟังมากกว่าเด็กที่มีระดับสติปัญญาดำและสิ่งที่จะช่วยทำให้เด็กเกิดความเข้าใจได้มากยิ่งขึ้น คือการได้รับฟังวิทยุ หรือการชมโทรทัศน์ เพราะสิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อการพัฒนาการทางความเข้าใจของเด็ก

2.2 การออกเสียง เมื่อเด็กอายุเพิ่มมากขึ้นก็จะสามารถออกเสียงได้ดีเป็นลำดับ การออกเสียงของเด็กในบางครั้งจะมีการเน้นเป็นพิเศษในคำหนึ่งมาจากการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันเด็กมีความสามารถออกเสียงได้ดีกว่าเด็กสมัยก่อน เพราะเด็กสมัยนี้มีโอกาสฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์มากกว่าสมัยก่อน นอกจากนี้การออกเสียงของเด็กนับว่าเป็นช่วงที่มีความยุ่งยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งออกเสียงตัว “ต” เด็กมักจะมีการออกเสียงเป็นคำ “จ” เสมอ ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้เด็กจะค่อยมีพัฒนาการที่ดีขึ้นตามลำดับ

2.3 การจดจำคำศัพท์ ในระยะแรกเด็กปฐมวัยจะมีความสามารถในการใช้คำศัพท์ที่เป็นคำที่ใช้ทั่ว ๆ ไป ซึ่งมีลักษณะอย่างเช่น การใช้คำว่า ขอบใจ เสียใจ เป็นต้น เมื่อเด็กอายุ 2 ขวบ จะรู้ศัพท์ประมาณ 100-200 คำ ในขณะที่เด็กอายุ 3 ขวบ เด็กจะสามารถเรียกชื่อต่าง ๆ ได้ รู้จักเชื่อฟังคำสั่งง่าย ๆ พูดคุยเกี่ยวกับสิ่งที่ดู

กรอบมโนทัศน์ของเนื้อหาตอนนี้ คือ

พัฒนาการทางภาษา (Language Development)

เด็กอายุ 2-3 ขวบ เรียนรู้คำศัพท์ต่าง ๆ มาบ้าง พูดได้ประโยคสั้น ๆ สามารถใช้ภาษาแสดงความคิดกับ (Concept) สัญชาต (Perception) และความสัมพันธ์ได้ (Relationship)

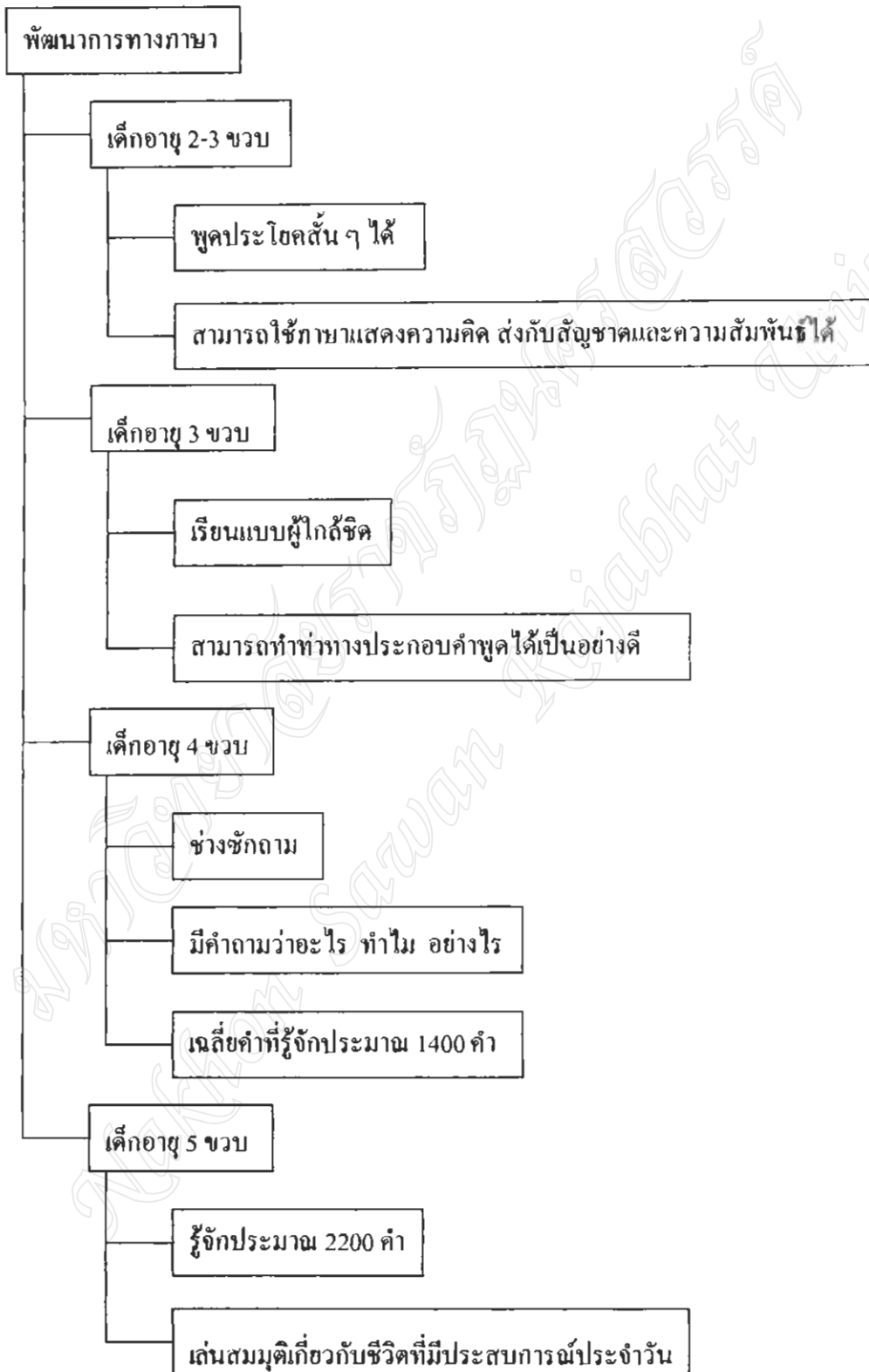
เด็กอายุ 3 ขวบ ชอบเล่นเอาอย่างพ่อแม่หรือเลียนแบบผู้ใกล้ชิด ภาพยนต์ โทรทัศน์ ฯลฯ สามารถทำท่าประกอบคำพูดได้เป็นอย่างดี

เด็กอายุ 4 ขวบ ก็ช่างซักช่างถาม มักมีคำถามว่า อะไร ทำไม อย่างไร แต่ไม่สนใจที่จะต้องการคำตอบ คำอธิบาย เด็กวัยนี้สามารถใช้คำถาม คำกริยาบุรุษพบได้ตัวอย่างรวดเร็ว การตอบคำถามจะตอบสั้น ๆ จบบ้างไม่จบบ้าง จริงบ้างแต่งเติมเอาเองบ้าง เฉลี่ยคำที่รู้จักประมาณ 1,400 คำ

เด็กอายุ 5 ขวบ พัฒนาการทางภาษาสูงกว่า 4 ขวบ ตอบคำถามตรงเป้าหมายได้ชัดเจนและสั้น ๆ คำถามมีความหมายขึ้น ถูกเป็นประโยค ได้ใจความสมบูรณ์ขึ้น วัยนี้รู้จักคำศัพท์ประมาณ 2,200 คำ การเล่นสมมุติเกี่ยวกับชีวิตนี้มีประสบการณ์ประจำวัน เด็กฉลาดวัย 5 ขวบสามารถแสดงสมมุติเกี่ยวกับธรรมชาติเช่น พระอาทิตย์ พระจันทร์ ดาว มฆ ฯลฯ เด็กที่เข้าใจเรื่องนามธรรมบ้าง เช่น กลัวความตาย กลัวเจ็บปวด การผ่าตัด การทำลายชีวิต อุบัติเหตุ ฯลฯ เป็นต้น

นอกจากนี้แล้ว เด็กวัยนี้ยังมีพฤติกรรมในด้านภาษาอีก เช่น พูดคนเดียวการพูดซ้ำๆ การสื่อความเข้าใจ การพูดชนิดนี้หมายถึงการที่เด็กพยายามทำความเข้าใจผู้อื่นและพยายามใช้ภาษาให้ผู้อื่นเข้าใจคนว่า เป็นต้นว่า อธิบายวิธีการเล่นง่าย ๆ กับเพื่อน ผู้เลี้ยง หรือพยายามถามคำถามหรือพยายามถามคำถามหรือวิจารณ์เด็กอื่น การพูดชนิดนี้เป็นลักษณะสำคัญเนื่องมาจากวิวัฒนาการทางด้านการคิด การใช้ภาษาอธิบายถึงเหตุผลที่แท้จริงยังไม่เกิดขึ้น แต่การพัฒนาการทางภาษาจะดีขึ้นเกี่ยวกับการพัฒนาการด้านอื่นพร้อม ๆ กันด้วย

กรอบมโนทัศน์ของเนื้อหาตอนนี้ คือ

พัฒนาการทางภาษากับสติปัญญา

ภาษาพูดเป็นสื่อที่สำคัญในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของเด็ก ในวัยนี้ภาษาพูดจะพัฒนาอย่างรวดเร็วมาก เด็กรู้จักศัพท์ต่าง ๆ มากขึ้น รู้จักนำคำมาผูกเป็นประโยคมากขึ้น รู้จักใช้คำสรรพนาม คำกริยา หรือคำวิเศษณ์ เพิ่มมากขึ้น แต่ภาษาของเด็กจะพัฒนาไปในรูปแบบใดนอกจากขึ้นอยู่กับลักษณะทางสติปัญญาแล้ว ยังขึ้นอยู่กับโอกาสที่เด็กได้รับการฝึกหรือการจูงใจอีกด้วย เช่น เมื่อเด็กซักถามบิดามารดาในสิ่งต่าง ๆ ที่ได้พบเห็น ถ้าเด็กได้รับการตอบสนองด้วยดีก็จะทำให้เด็กเกิดแรงจูงใจอย่างจะรู้ อยากจะถามมากขึ้น เมื่อไปพบเห็นสิ่งที่แปลกใหม่ในโอกาสต่อไป แต่ถ้าบิดามารดาไม่อดทน เมื่อเด็กถามมากขึ้น เมื่อไปพบเห็นสิ่งที่แปลกใหม่ในโอกาสต่อไป แต่ถ้าบิดามารดาไม่อดทน เมื่อเด็กถามมาก ๆ ก็ดุ หรือทำโทษเด็ก ถ้าเป็นเช่นนั้นบ่อย ๆ ก็จะทำให้ความต้องการที่จะซักถามของเด็กในโอกาสต่อไปลดน้อยลงได้

ในระยะเวลาอายุ 2 – 3 ปี เด็กมักจะพูดไม่ค่อยจัดการออกเสียงสระ พยัญชนะ หรือตัวควบกล้ำยังไม่ชัดพอ เช่น เมื่อเด็กถูกถามเด็กก็จะพูดจาได้ตอบตามภาษาของเด็ก เช่น

“กินข้าวอร่อยไหม”

“ห่อยอ แหะ” (อร่อยแหละ)

หรือเด็ก ๆ อาจจะถูกถามว่า

“ป๊อขอดังจ๊อหนมหน้อย”

“ป๊อคับ น๊อจับชดชนชดพ่อย”

เด็กระดับอายุ 3 – 4 ปี บางคนก็จะสามารถพูดคุยได้ชัดถ้อยชัดคำได้แล้ว แต่การวางรูปของประโยค เช่น ประธาน กริยา หรือคำเชื่อมอาจยังไม่ถูกต้องเหมาะสมตามหลักไวยากรณ์นัก แต่พอตอนท้าย ๆ ของวัยนี้ ประมาณอายุ 5 – 6 ปี เด็กจะสามารถใช้ภาษาเป็นสื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและติดต่อสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนเล่นและบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี

สิ่งที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางภาษาของเด็ก

1. สิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมของเด็กนับได้ว่ามีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางภาษาของเด็กโดยตรง ถ้าเด็กอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีมีสภาพเหมาะสม มีโอกาสในการฝึกมาก ภาษาของเด็กก็จะพัฒนาได้เร็วกว่าเด็กที่ขาดโอกาสในการฝึก และได้รับสภาพประสบการณ์ที่ไม่ดี

2. เพศของเด็ก จากข้อมูลการศึกษาทางจิตวิทยานั้นพบว่า พัฒนาการทางภาษาในวัยเด็กตอนต้นนี้ เด็กหญิงจะมีพัฒนาการทางภาษาเร็วกว่าเด็กชายที่ระดับอายุเดียวกัน

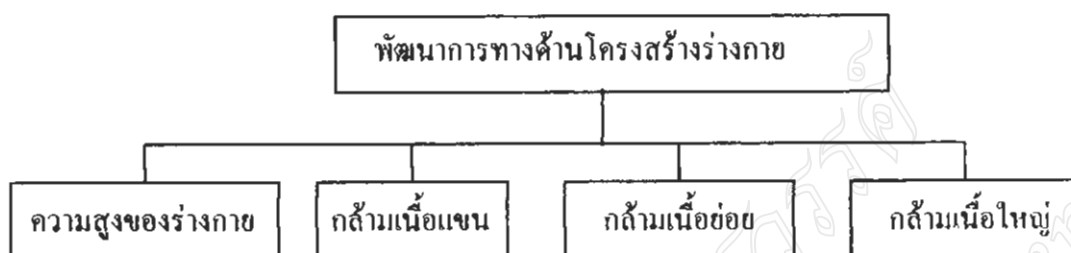
3. ระดับสติปัญญา นอกจากสิ่งแวดล้อมและเพศดังกล่าวแล้ว ระดับสติปัญญาที่เป็นองค์ประกอบอีกอย่างหนึ่งมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการทางภาษาของเด็ก เด็กที่มีระดับสติปัญญาสูงมักจะมีพัฒนาการภาษาเร็วกว่าเด็กที่มีระดับสติปัญญาค่ำกว่า (บุปผา สุจริตคนปรีชา, จิตวิทยาพัฒนาการและการดูแลเด็กปฐมวัย : 2531)

1. พัฒนาการทางด้านโครงสร้างของร่างกาย

เด็กปฐมวัยหรือโดยทั่วไปเราเรียกวัยนี้ว่า เด็กก่อนวัยเรียน จะอยู่ในช่วงอายุประมาณ 3-6 ขวบ เด็กในวัยนี้อัตราการพัฒนาทางด้านร่างกายจะช้ากว่าตอนอยู่ในวัยทารก และเนื่องจากส่วนต่าง ๆ ของร่างกายมีอัตราการพัฒนาการแตกต่างกัน จึงทำให้เด็กปฐมวัยมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสัดส่วนอย่างเห็นได้ชัดลักษณะรูปร่างของวัยทารกจะเปลี่ยนไปโดยแขนขายาวขึ้น สัดส่วนของศีรษะจะเล็กลงเมื่อเทียบกับส่วนสูงของร่างกาย ในวัยนี้เด็กจะมีการเพิ่มน้ำหนักของเนื้อตามแขน ขา และกล้ามเนื้อย่อย เช่น กล้ามเนื้อนิ้วมือ ซึ่งเราจะเห็นได้ว่าเด็กในวัยนี้มีความก้าวร้าวเกี่ยวกับพัฒนาการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ความรุ่มร่ามที่เกิดขึ้นเมื่อตอนอยู่ในวัยทารกจะหายไป การเปลี่ยนแปลงทางด้านสัดส่วนจะเกิดอย่างช้า ๆ ตามลำดับ

ในวัยนี้มีปริมาณไขมันหน้าท้อง แก้ม แขน ขา และลดน้อยกว่าในวัยทารก กระดูกมีการเปลี่ยนแปลงจากกระดูกอ่อนเป็นกระดูกแข็งมากขึ้น และกระดูกรูขุมจะมีการเจริญเติบโตขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ในช่วงเริ่มต้นของปฐมวัย คือราวอายุ 2 1/2 - 3 ขวบ เด็กจะมีฟันน้ำนมครบ 20 ซี่ และฟันน้ำนมซี่แรกจะเริ่มหลุดไปเมื่อสิ้นสุดวัยนี้คืออายุประมาณ 6 ขวบ การเดินของหัวใจของเด็กวัย 5 ขวบจะช้าและมีความสม่ำเสมอมากกว่าวัยทารก การหายใจจะช้าลงและสามารถหายใจได้ลึกกว่า ส่วนความดันโลหิตจะอยู่ในภาวะที่ปกติมากเมื่อเด็กอายุ 6 ขวบ เด็กจะมีน้ำหนักสมอง 90 % ของน้ำหนักสมองของผู้ใหญ่ ในประสาทสมองและบริเวณต่าง ๆ ในร่างกายจะเจริญเกือบเต็มที่เมื่อเด็กสิ้นสุดระยะปฐมวัย ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยทำให้เด็กมีความสามารถ ต่าง ๆ กันมากขึ้น และพร้อมที่จะไปเรียนรู้ในระดับประถมศึกษาต่อไป

กรอบโมทัศน์ของเนื้อหาตอนนี้ คือ

2. พัฒนาการทางการเคลื่อนไหวของเด็กปฐมวัย

พัฒนาการด้านการเคลื่อนไหวของเด็กนี้จะเพิ่มขึ้นเรื่อยตามอายุ และพัฒนาการความสามารถในการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ยังขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะของร่างกาย วุฒิภาวะจะเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เด็กเกิดความสามารถในการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้เป็นไปได้ ส่วนการเรียนรู้ (Learning) ก็เป็นองค์ประกอบสำคัญเช่นกันที่ทำให้ความสามารถในการเคลื่อนไหวของเด็กยังขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอีกหลายอย่าง เช่น สุขภาพของเด็ก โอกาสในการทำกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถในการเคลื่อนไหวแตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตามความสามารถในการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ เพื่อให้ความสามารถในการเคลื่อนไหวมีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

จากการศึกษาของกัตเตอร์ริดจ์ (Gutteridge, 1939) โดยทำการศึกษานักเด็กปฐมวัย 200 คน ในด้านพัฒนาการทางการเคลื่อนไหว และจัดทำเป็นตารางมาตรฐานการเคลื่อนไหวโดยทั่วไปของเด็กไว้ดังนี้

มาตรฐานการประเมินความสามารถในการเคลื่อนไหวของกัตเตอร์

ระยะ (Stage)	มาตรา (Scale)	ระดับความสามารถในการเคลื่อนไหว (Degree of motor skill)
ไม่พยายามเคลื่อนไหวในการทำกิจกรรม	1	ถอนตัวหรือถอยหนี เมื่อมีโอกาสดำเนินการกิจกรรมเกี่ยวกับการเคลื่อนไหว
	2	ไม่พยายามที่จะมีการเคลื่อนไหว แต่ไม่ถอนตัว

ระยะ (Stage)	มาตรา (Scale)	ระดับความสามารถในการเคลื่อนไหว (Degree of meter skill)
ความชำนาญในการเคลื่อนไหวอยู่ใน กระบวนการฝึกฝนเพื่อให้เกิดการเคลื่อนไหว ที่ท่า	3	พยายามทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหว แต่ต้องการความช่วยเหลือ และได้รับการ สนับสนุน
	4	พยายามทำกิจกรรมถึงแม้ว่าจะไม่ได้รับการ ช่วยเหลือหรือการสนับสนุน แต่การเคลื่อนไหว ยังไม่ชำนาญ
	5	มีความก้าวหน้าทางด้านความสามารถในการ เคลื่อนไหว แต่เด็กก็ยังใช้การเคลื่อนไหวที่ยัง ไม่จำเป็นอยู่
	6	ฝึกฝนการเคลื่อนไหวพื้นฐาน
	7	ฝึกฝนการเคลื่อนไหวที่ยากขึ้น
มีความสำเร็จในการเคลื่อนไหวขั้น พื้นฐาน	8	การเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ มีการประสานงาน กันดี
	9	แสดงความพึงพอใจในความสามารถที่จะทำ การเคลื่อนไหวง่าย ๆ ได้
	10	มีความแม่นยำในการเคลื่อนไหว สามารถทรง ตัวได้ดีและมีความคล่องแคล่วในการเคลื่อนไหว
มีความชำนาญในการเคลื่อนไหว โดย สามารถใช้การเคลื่อนไหวในการทำกิจ กรรมต่าง ๆ	A	มีการทดสอบความชำนาญในการเคลื่อนไหว โดยมีการต่อเติมความยากในการเคลื่อนไหว หรือลองทำการเคลื่อนไหวแบบต่าง ๆ ที่ยาก ขึ้น
	B	ทำกิจกรรมโดยใช้ความชำนาญในการเคลื่อนไหว แบบต่าง ๆ ประกอบกัน
	C	ใช้การเคลื่อนไหวในการแข่งขันทั้งกับตัวเอง และกับกลุ่มเพื่อน
	D	ใช้ความชำนาญในการเคลื่อนไหวทำกิจกรรม ที่ใหม่ขึ้น เช่น การเล่นแบบสมมุติบทบาท

จากตารางของกัสเตอร์แสดงให้เห็นว่าพัฒนาการเคลื่อนไหวของเด็กปฐมวัยต่อความสามารถต่าง ๆ จะแบ่งออกเป็น 4 ระยะตามลำดับ และในระยะหลังยังมีระดับของการเคลื่อนไหวในการทำกิจกรรมต่าง ๆ กัน ระดับความมากน้อยในการเคลื่อนไหว 10 ระดับแรกจะอยู่ในระยะที่เด็กกำลังพัฒนาความสามารถของการเคลื่อนไหวในการทำกิจกรรม และในขั้นสุดท้ายจะมีลำดับเป็น A,B,C,D ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงการฝึกฝนความสามารถที่มีการพัฒนาเต็มที่แล้ว

พัฒนาการเคลื่อนไหวของเด็กปฐมวัยมีการศึกษากันมาก เกรทตี้ (Gratty,1970) ศึกษาพัฒนาการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อในการวาดรูป พบว่าอายุ 3-4 ขวบ กล้ามเนื้อจะมีการพัฒนามากขึ้น เด็กสามารถจะบังคับมือในการวาดรูปทรงเรขาคณิตได้ เช่น รูปวงกลมหรือรูปสี่เหลี่ยม และหลังจากระยะนี้เด็กจะมีการควบคุมการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อมากขึ้น โดยเด็กจะสามารถนำรูปทรงเรขาคณิตมาประกอบกันเป็นภาพต่าง ๆ ที่เด็กเห็นในสภาพแวดล้อม เช่น คนบ้าน เมื่อเด็กอายุได้ 5 ขวบ เด็กจะเริ่มวาดภาพต่าง ๆ เช่น ต้นไม้ นอกจากนั้นยังสามารถวาดรูปทรงเรขาคณิตที่สลับซับซ้อน เช่น รูปหกเหลี่ยม จะวาดได้เมื่ออายุ 6 ขวบ และรูปภาพ 3 มิติ จะสามารถวาดได้เมื่ออายุ 9-10 ขวบ นอกจากนี้การศึกษาดังความสามารถในการเคลื่อนไหวยังพบว่าในระยะเด็กปฐมวัยจะสามารถขี่สามล้อได้ ขึ้นกระโดดได้คล่องขึ้น เฮิร์ลอค (Hurlock,1972) พบว่าเด็กอายุ 5 ขวบจะสามารถแต่งตัวเองได้อย่างสมบูรณ์นั่นคือ รู้จักการติดกระดุมเสื้อหรือรู้จักการรูดซิปกางเกง แต่การผูกเชือกรองเท้า เด็กจะสามารถทำได้เมื่ออายุ 6 ขวบ นอกจากนี้เด็กยังสามารถเปลี่ยนทิศทางได้ในขณะวิ่ง มีความสามารถในการกระโดดทำต่าง ๆ มากขึ้น มีความสามารถในการหยิบจับหรือขว้างปาสิ่งของได้ดีขึ้น

กรอบมโนทัศน์ของเนื้อหาตอนนี้ คือ

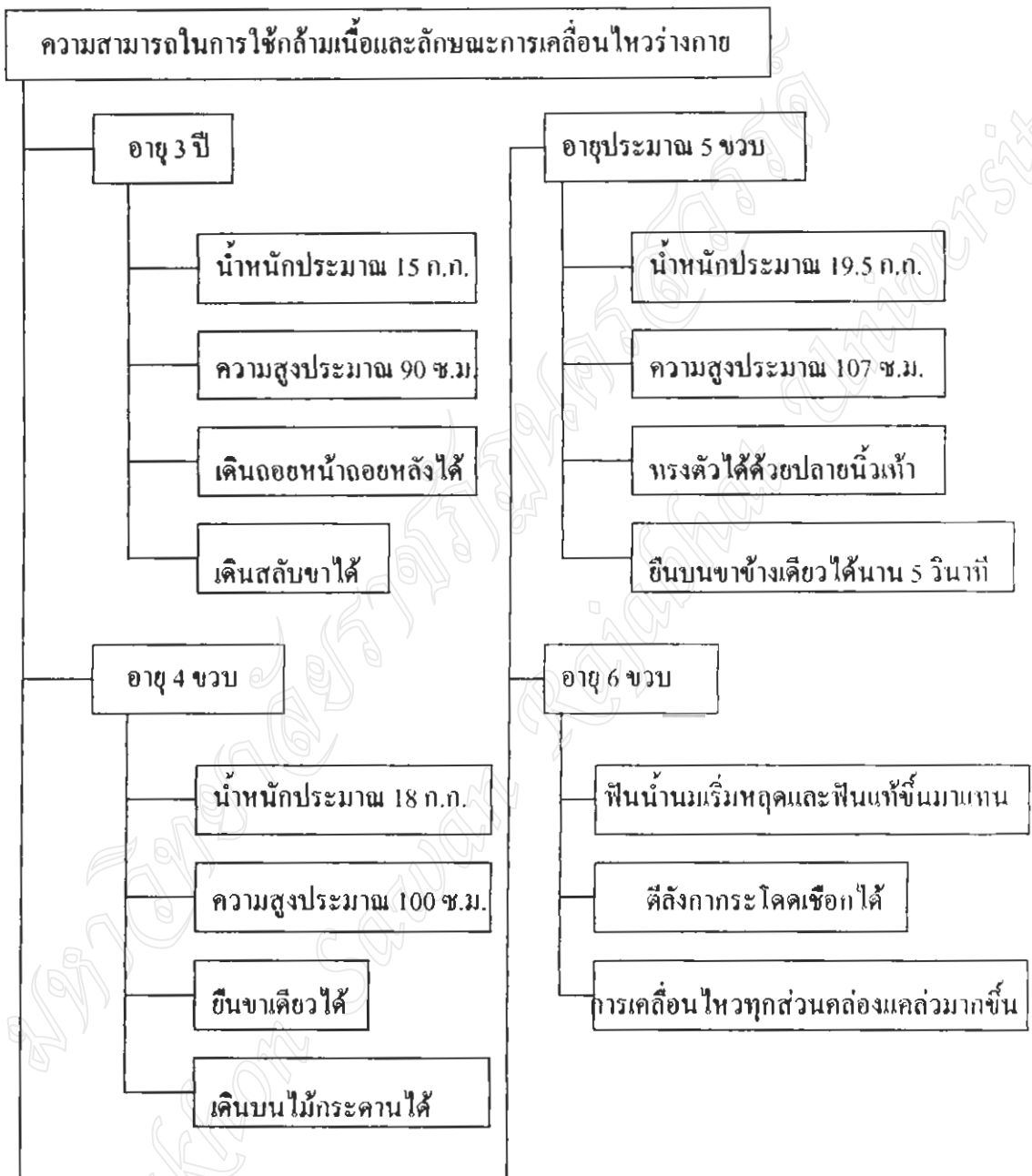
1. ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อและลักษณะการเคลื่อนไหวร่างกาย เด็กปฐมวัยในแต่ละช่วงอายุจะมีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อและทักษะการเคลื่อนไหวร่างกายแตกต่างกัน ทั้งนี้จะมีลักษณะพฤติกรรมที่พัฒนาการเพิ่มขึ้นในแต่ละขวบปี โดยจะเห็นว่าเมื่อเด็กปฐมวัยมีอายุประมาณ 6 ปี ก็จะพัฒนาความอดทนในการใช้มือซ้ายหรือมือขวา เพื่อจับสิ่งของหรือถือคินสอ ซึ่งก่อนหน้านี้เด็กจะใช้มือทั้งสองในการถือหรือจับสิ่งของลักษณะพฤติกรรมในการใช้กล้ามเนื้อและทักษะการเคลื่อนไหวร่างกายของเด็กปฐมวัยอาจแบ่งได้ในช่วงอายุดังนี้

ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อและทักษะการเคลื่อนไหวร่างกายของเด็กวัย 3-6 ปี

3 ปี	4 ปี	5 ปี	6 ปี
น้ำหนักประมาณ 15 กิโลกรัม	น้ำหนักประมาณ 18 กิโลกรัม	น้ำหนักประมาณ 19.5 กิโลกรัม	พีน่านมเริ่มหมดและฟันแท้ขึ้นมาแทนที่
ความสูงประมาณ 90 เซนติเมตร	ยืนขาเดียวได้	ทรงตัวได้ด้วยปลายนิ้วเท้าหลายนาที	ดีดจากกระโดดเชือกได้
เดินถอยหน้าถอยหลังได้	เดินบนไม้กระดาน กว้าง 6 ซม. ได้	ยืนบนขาข้างเดียวได้นานประมาณ 5 วินาที	การเคลื่อนไหวทุกส่วนคล่อง- แคล่วขึ้นมาก
เดินสลับขาได้	เตะลูกบอลขณะกลิ้งได้	วิ่งกระโดด ปีน ป่าย เดินเหยียดตัวได้	เคลื่อนไหวความจังหวะเพลงด้วย ความเข้าใจดีขึ้น
ขึ้นลงบันไดได้	ห้อยโหน ปีน ป่าย บันได หรือตาข่ายได้	ถีบจักรยานได้รวดเร็ว	โยนหรือรับลูกบอลได้
วิ่ง, กระโดด 2 ขาได้	เขียนวงกลม กากบาทและรูปสี่เหลี่ยมได้	ลากเส้นตรงได้ดี วาดรูปคนได้	วิ่งแข่งปลายเท้าได้
ปีนป่ายและแกว่งตัวได้	ฉีกกระดาษเป็นชิ้นใหญ่ได้	ตบมือ เคาะ จังหวะได้ดี	ยืนขาเดียวได้นาน
โยกตัวกระโดดตามจังหวะ ได้แต่การทรงตัวยังไม่มั่นคง	ขยำกระดาษเป็นก้อนได้	ร้อยลูกปัดใส่เชือกได้	กำมือ บีบมือที่ละอย่างได้
ถีบจักรยานสามล้อได้	เขียนรูปภาพตามคำสั่งได้แต่ไม่สมบูรณ์	กางนิ้วมือ งอหัวแม่มือจรดนิ้วอื่น ๆ ได้	เดินถอยหลังได้

3 ปี	4 ปี	5 ปี	6 ปี
• รับประทานอาหารได้ • อาบน้ำ, แต่งตัวได้ • เข้าห้องน้ำเองได้ • ยกอาหาร เล็ก ๆ หรือแก้อีตัวเล็ก ๆ ได้ • เทน้ำจากเหยือก ลงสู่แก้วได้ • ใช้กรรไกรตัดกระดาษได้ • ตอกตะปูได้ • ร้อยลูกปัดอันโตๆ ได้ • ต่อแท่งลูกบาศก์ได้ 8-10 แท่ง • คินสอลากเส้นได้ • ปั้นดินเหนียวหรือดินน้ำมันได้	• พุดได้ประมาณ 1,500 คำ • รู้จักสีได้มากกว่า 1 สี	• พุดได้ครั้งละมากกว่า 10 คำหรือมากกว่า • พุดและรู้จักคำพูดมากกว่า 2,00 คำ • รู้จักสีมากขึ้น	• เล่นฟุตบอลได้ • เขียนรูปามเหลี่ยมได้ • คบมือสลับข้างได้ • หีบจับสิ่งของเล็ก ๆ ได้ • เขียนตัวอักษรได้ • ขยับนิ้วทีละนิ้วได้

กรอบมโนทัศน์ของเนื้อหาตอนนี้ คือ

3 ปี	4 ปี	5 ปี	6 ปี
• ถีบจักรยานสามล้อได้ • รับประทานอาหารได้ • อาบน้ำได้เองแต่งตัวได้ • ขกถาดอาหาร เล็ก ๆ หรือเก้าอี้ตัวเล็ก ๆ ได้ • จับดินสอลากเส้นได้ • ค่อยแทงลูกบาศก์ได้ 8-10 แห่ง • ร้อยลูกปัดได้	• สามารถใส่กระดุม ถอดกระดุมได้ • เขียนวงกลม ลากบาทได้ • ฝึกกระดายเป็นชิ้นใหญ่ได้ • ขยักกระดายเป็นก้อนได้ • เขียนรูปภาพตามคำสั่งได้แค่ไม่สมบูรณ์	• ถีบจักรยานได้รวดเร็วและบางครั้งถีบรถจักรยาน 2 ล้อได้ • ลากเส้นตรงได้ดี และลากมุมป้านได้ • แปร่งฟัน หวีผม ถ้างหน้าได้ คบมือ เกาะจังหวะได้ดี • ร้อยลูกปัดใส่เชือกได้ • กางนิ้วมือ งอหัวแม่มือจรดนิ้วมืออื่น ๆ ได้ • ตีคกระดุม รูดซิปได้	• โยนหรือรับลูกบอลได้ • วิ่งขงบปลายเท้าได้ • ยืนขาเดียวได้นาน • กำมือ บีบมือที่ละข้างได้ • เดินถอยหลังได้ • เล่นฟุตบอลได้ • เขียนรูปสามเหลี่ยมได้ • คบมือสลับข้างได้ • หยิบจับสิ่งของเล็ก ๆ ได้

พัฒนาการทางร่างกาย

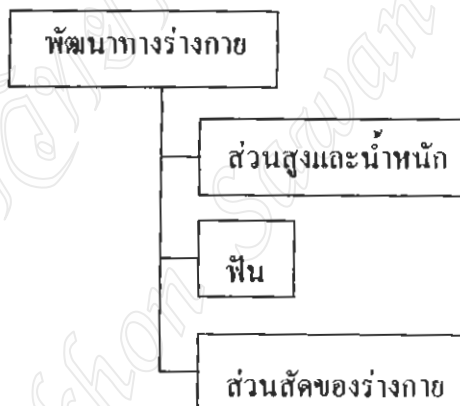
ส่วนสูงและน้ำหนัก เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่เมื่อเทียบกับวัยทารกอัตราการเพิ่มน้อยกว่า การเพิ่มน้ำหนักเกิดจากการเจริญเติบโตของกระดูกและกล้ามเนื้อ ต่างกับวัยทารกซึ่งเพิ่มขึ้นจากเนื้อเยื่อไขมัน ในตอนปลายของวัยนี้ 1/4 ของน้ำหนักทั้งหมดจะเป็นน้ำหนักของกล้ามเนื้อ แต่อย่างไรก็ตามทั้งส่วนสูงและน้ำหนักนี้ขึ้นอยู่กับอาหารและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เช่น ความเอาใจใส่ของพ่อแม่ในเรื่องการรับประทานอาหารด้วย

ฟัน อายุ 3 ขวบ จะมีฟันน้ำนมขึ้นครบ 20 ซี่ และต่อจากนั้นจะเริ่มหักตอนปลายของวัยนี้ ฟันแท้จะเริ่มมาแทนที่

ส่วนสัดของร่างกาย ในตอนต้นของวัยนี้ สัดส่วนของร่างกายเปลี่ยนไป ลักษณะหน้าแบบทารกหมดไป ช่วงแขนดูยาวขึ้นเมื่อเทียบกับศีรษะซึ่งเล็กลง ได้ขนาดใกล้เคียงกับลำตัวซึ่งยาวและกว้างขึ้นเป็น 2 เท่า ของเมื่อเกิดใหม่ ๆ ไหล่กว้างมือและเท้าก็ใหญ่ขึ้นด้วย

โครงกระดูกแข็งแรงกว่าวัยทารก ฉะนั้นโอกาสที่จะผิดรูปซึ่งเป็นผลของการกด หรืออยู่ในอิริยาบถที่ไม่ถูกต้องมีน้อย กล้ามเนื้อเติบโตและแข็งแรงขึ้น

กรอบมโนทัศน์ของเนื้อหาตอนนี้ คือ

พัฒนาการทางกล้ามเนื้อที่ใช้ในการเคลื่อนไหว

ตอนต้นของวัยนี้กล้ามเนื้อยังอ่อนมีน้ำมาก มีสารแข็งและโปรตีนอยู่น้อย และยังคงกระดูกไม่แน่นระหว่างอายุ 5-6 ปี จะมีการงอกงามอย่างรวดเร็ว หลังจากนั้นจะค่อยช้าลงและจะงอกงามอย่างรวดเร็ว ครั้งหนึ่งในวัยเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น

ในวัยนี้กล้ามเนื้อใช้ที่บังคับการเคลื่อนไหว ยังไม่เจริญเติบโตเต็มที่ การประสานงานระหว่างมือกับตายังไม่ดีนัก ส่วนกล้ามเนื้อใหญ่ เช่น กล้ามเนื้อแขนขา ลำตัวกำลังเจริญเติบโต

อายุ 3 ขวบ สามารถใส่เสื้อและกระดุมเสื้อได้เอง สามารถเขียนหนังสือและวาดรูปได้บ้างแล้ว แต่ถ้าจะหัดให้เขียนรูปควรใช้ดินสอแท่งใหญ่ ๆ และกระดาษแผ่นใหญ่ ๆ ปั่นดินเป็นรูปต่าง ๆ ได้ ใช้ค้อนตอกตะปูลงบนไม้ได้

เด็กอายุ 5-6 ขวบ ยังไม่แข็งแรงพอ มีใช้กล้ามเนื้อที่มือเท่านั้นที่ยังขาดกำลัง กระดูกข้อมือของเด็กก็ยังอ่อนและยังไม่ครบชุด ที่โรงเรียนแมริพาล์มอร์ซัง เป็นสถาบันค้นคว้าความเจริญเติบโตของกระดูกข้อมือเด็กเพื่อเป็นเครื่องชี้พัฒนาการทางร่างกายของเด็กได้อย่างหนึ่ง การฝึกฝนให้เกิดความแข็งแรงของมืออาจจะทำได้โดยการให้เล่นเอาท่อนไม้มาต่อเป็นรูปต่าง ๆ การระบายสีด้วยนิ้ว โดยใช้มือทั้งสองละเลงสีบนกระดาษ การปั้นดินเหนียวหรือดินน้ำมัน การเลือกของเช่นก้อนกรวด เมล็ดพืช ฯลฯ การใส่และถอดชิ้นส่วนที่ทำขึ้นไว้ให้ใส่กัน ได้สนิท เป็นต้น

พัฒนาการทางกาย

ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ส่วนสูง น้ำหนัก เพิ่มขึ้นอยู่กับโภชนาการการหักผ่อนการเล่น การออกกำลังกาย ตลอดจนสุขภาพจิต ซึ่งครู ผู้ปกครองต้องจัดสภาพแวดล้อมให้ได้มีการส่งเสริมการพัฒนาด้วย

ระยะนี้สัดส่วนของร่างกาย จะค่อย ๆ เปลี่ยนแปลง เจริญเติบโตเห็นได้ชัด ซึ่งร่างกายค่อย ๆ คล้ายผู้ใหญ่มากขึ้นเป็นลำดับ ลักษณะหน้าตาแบบทารกจะค่อย ๆ หายไป เด็กหญิงจะโตเร็วกว่าเด็กผู้ชาย 2 ปี อายุ 3 ปีจะมีฟันครบ 20 ซี่ พออายุ 6 ปี ฟันน้ำนมเริ่มหลุด ฟันแท้เริ่มขึ้น ส่วนลำตัวขยายใหญ่เป็น 2 เท่าของแรกเกิด ศรีษะจะเล็กกว่าลำตัว ออก เอว สะโพก เกือบมีขนาดเท่ากัน

โครงกระดูกจะเพิ่มจำนวนขนาดแข็งแรงขึ้น ระบบกล้ามเนื้อจะเจริญขึ้นมีการพัฒนาการไปพร้อม ๆ กันทั้งร่างกาย สามารถเดิน ซึ่ง กระโดดได้อย่างคล่องแคล่ว ว่องไว แต่กล้ามเนื้อเล็ก ๆ ยังเจริญไม่เต็มที่ที่จะเห็นจากการเขียนหนังสือห่วยถ้วของเด็กในวัยนี้ แต่พอ 6 ขวบแล้วควรจะเขียนหัวตั้งตรง คือ ไม่ก้มตามพัฒนาการของเด็กในวัยนี้

เด็กวัยนี้ต้องการพักผ่อนน้อยชอบเล่นสนุกสนานเล่นได้ตลอดเวลาอย่างกระฉับกระฉ่ง การนอนกลางวันจะลดน้อยลงบางครั้งจัดขึ้นไม่ยอมนอน 2 ขวบจะนอนกลางวันง่าย 2-3 ขวบจะนอนยากพออย่างเข้า 4 ขวบ จะยอมนอนกลางวันแต่โดยดี แต่ก็มักชอบละเมอและฝัน การขับถ่ายอุจจาระและปัสสาวะ ควรจะได้รับการฝึกให้เป็นนิสัยได้เป็นอย่างดี เนื่องจากวัยนี้เป็นวัยกำลัง

ว่องไว ไม่อยู่นิ่ง ครูผู้ปกครองควรระมัดระวังอุบัติเหตุที่จะเกิดขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งวัย 2-3 ปี ควรระวังโดยเกี่ยวกับระบบทางเดินอาหาร ข่อยอาหาร หวัด อีสุกอีใส หัด คางทูม เป็นต้น

เด็กวัยนี้ป็นวัยอยากรู้อยากเห็นเป็นลักษณะพัฒนาการที่เด่น ส่วนสำคัญของพัฒนาการวัยนี้ พ่อแม่ต้องเข้าใจเด็ก รับผิดชอบ ถือเป็นหน้าที่สำคัญที่จะกล่อมเกลาคิดใจเด็กซึ่งจะประสบผลสำเร็จไม่ขึ้นอยู่กับความอดทน เด็กทุกคนมีความคล้ายคลึงกันในแง่ความบริสุทธิ์ของอารมณ์และจิตใจ พ่อแม่ สิ่งแวดล้อมเป็นตัวจักรสำคัญในการ “ปั้น” ให้เด็กมีบุคลิกภาพที่ดีในอนาคต ต่อไปนี้จะได้แยกพฤติกรรมของเด็กแต่ละขวบดังนี้

อายุ 3 ขวบ เป็นวัยที่ชอบทำกิจกรรมออกกำลังก้ามเนื้อ แขน ขา นิ้วมือ เท้า สามารถลากเส้นได้ดี ชอบสร้างหอคอยโดยใช้แท่งลูกบาศก์ ชอบกระโดด ชอบวิ่ง

อายุ 4 ขวบ วิ่งกระโดดได้ดีกว่า 3 ขวบ สามารถช่วยตัวเองได้ แต่งตัวได้ คัดกระดูกหมูกรองเท้า ทานข้าวด้วยตนเอง เป็นต้น

อายุ 5 ขวบ สามารถควบคุมกิจกรรมของร่างกายได้ดี ทรงตัวได้ดี เชื้อมันตัวเอง ระมัดระวังในการเล่น กระโดดได้ดี การเคลื่อนไหวของร่างกายส่วนต่าง ๆ ประสานงานกันได้ดี สามารถใช้พลองฟัน หวีผม ถ้างหน้าด้วยตัวเองได้มากยิ่งขึ้น

อายุ 6 ขวบ มีกระดูกข้อมือ 6-7 ชิ้น ฟันแท้ขึ้นประมาณ 2 ซี่ เคลื่อนไหวได้ดี ไม่ชอบอยู่นิ่ง ชอบวิ่งไล่ กระโดด เล่นกีฬาได้หลายอย่าง ชอบเล่นของทุกชนิดที่มีเดือน ชอบอาบน้ำตัวเอง แต่งตัวเอง เป็นต้น

สรุปลักษณะพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ในแต่ละช่วงอายุ

อายุ	การเคลื่อนไหวของร่างกาย	กล้ามเนื้อเล็กและการเห็น	การสื่อสาร
1 1/2 ปี	• เดินได้ดี • หัดวิ่ง • ลงบันไดโดยนั่งถัดเอง • ก้าวถอยหลังได้	• ตั้งของเล่นซ้อนกันได้ 2-3 ชั้น • ขีดเส้นอย่างหยาบ ๆ และเส้นเอียงได้ • พลิกหนังสือติดกันทีละ 2-3 แผ่น	• พูดคำที่มีความหมายได้ประมาณ 6-20 คำ • พูดคำที่มี 2 พยางค์ติดกันได้ • รู้จักอวัยวะของร่างกายที่ไม่ซับซ้อน เช่น ภูเขา กระจก ทีวี ปาก

อายุ	การเคลื่อนไหวของร่างกาย	กล้ามเนื้อเล็กและการเห็น	การสื่อสารภาษา
2 ปี	• วิ่งได้ เตะฟุตบอลได้ • ขึ้นลงบันไดเองโดยจับราว • คืบเชือกและลากของเล่นเข้าหาตัวได้	• พลิกหนังสือที่ตะแหันได้ • จิกเส้นหรือวงกลมได้ • ระบายละเอียดของภาพ • แกะห่อถือฟี่ได้	• รู้จักสรรพนาม • พูดประโยคที่มี 3 คำขึ้นไปได้ • พูดคำที่มีความหมายได้ 20-50 คำ
3 ปี	• ขึ้นบันไดสลับเท้าได้ • กระโดดกางขา สลับขาได้ • - จีจกรขาน 3 ล้อ ได้	• ลากเส้นเป็นวงกลมหรือกากบาทได้ • ร้อยลูกปัดได้	• พูดได้คล่องแคล่วและตอบคำถามได้ • บอกเพศหญิงเพศชายได้ • บอกสีได้ 1 สีขึ้นไป • นับหนึ่งถึง สามได้ • เล่าเรื่องเกี่ยวกับตัวเองได้เล็กน้อย
4 ปี	• ลงบันไดสลับเท้าได้ • ขว้างและรับลูกบอลได้ • กระโดดขาเดียวซ้ำๆ อยู่กับที่ได้	• ลากเส้นเป็นรูปสี่เหลี่ยมได้ • วาดรูปคนมีแขน ขา หัวได้ • นิ้วหัวแม่มือจรดนิ้วอื่นได้ทั้งนิ้ว • ดัดกระดูกเสียด้านที่สวมอยู่ได้	• ร้องเพลงและท่องกลอนจากความจำได้ • บอกสีได้อย่างถูกต้อง • เข้าใจคำว่า “ข้างบน” “ข้างใต้” “ข้างล่าง” “ข้างหลัง” “ข้างหน้า” “ซ้ายและขวา”
5 ปี	• กระโดดสลับเท้าได้ • ขึ้นบนเก้าอี้ได้	• ลากเส้นเป็นรูปสามเหลี่ยมได้ • เขียนรูปคนครบทุกส่วนได้ เขียนหนังสือตามตัวอย่างได้	• นับเลขได้ถึง 30 • รู้จักสี 3-4 สี • บอกที่อยู่ อายุ วันเกิดได้ • บอกความแตกต่างของสิ่งของได้

อายุ	การเคลื่อนไหวของร่างกาย	กล้ามเนื้อเล็กและการเห็น	การสื่อสารภาษา
6 ปี	● ก้าวถอยหลังโดยเอาส้นเท้าจ่อปลายเท้าได้เป็นแนวตรง	● พับกระดาษเป็นรูปสามเหลี่ยมได้ ● เขียนรูปตามเหลี่ยมขนมเปียกปูนได้ ● เขียนชื่อตัวเองได้	● ตอบคำถามที่ใช้เหตุผลง่าย ๆ ได้

สรุปลักษณะทางกายของเด็กปฐมวัย

1. กระดูกแขนขา กล้ามเนื้อ กำลังพัฒนา
2. ชอบกิจกรรมการปีนป่ายห้อยโหน
3. มือยึดจับวัตถุได้แน่นและมั่นคงขึ้น
4. มีเรื่องมากชอบกิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหว
5. สามารถมองเห็นได้ชัดเจน แต่การประสานกันระหว่างมือ เท้า และสายตา

ยังไม่ได้

6. การทรงตัวสามารถทรงตัวได้ดีมาก
7. ชอบทำกิจกรรมซ้ำ ๆ ซาก ๆ
8. ชอบกิจกรรมการเล่นแบบในลักษณะต่าง ๆ

(นุปผา สุวรรณปรีชา. จิตวิทยาพัฒนาการและการดูแลเด็กปฐมวัย : 2531)

เฉลยแบบทดสอบก่อนการเรียนรู้ / หลังการเรียนรู้
เรื่อง “พัฒนาการทางด้านร่างกาย และพัฒนาการด้านสติปัญญา”

คำสั่ง ให้เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุด โดยกาเครื่องหมาย ☐ ลงบนกระดาษคำตอบ ก, ข, ค, ง และ จ เพียงคำตอบเดียวในกระดาษคำตอบ

1. ง

2. ง

3. ค

4. ข

5. ข

6. ง

7. ค

8. ข

9. ง

10. ข

เฉลยใบงานที่ 2

“กิจกรรมตอบคำถามแบบอัตรัดนัย”

คำสั่ง ให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มศึกษาใบความรู้ เรื่อง พัฒนาการทางด้านร่างกาย และพัฒนาการทางสติปัญญา อภิปรายแล้วลงมติตอบคำถามให้ตรงกันในกลุ่ม โดยเขียนตอบแบบสั้น ๆ

1. บอกพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัยมา 2 ข้อ
 - 1.1 พัฒนาการทางการรับรู้ของเด็กปฐมวัย
 - 1.2 ความคิดความเข้าใจของเด็กปฐมวัย
2. บอกลักษณะของเด็กฉลาดมา 2 ข้อ
 - 2.1 การเรียนรู้ส่วนต่าง ๆ ได้ง่ายและรวดเร็ว
 - 2.2 ความสามารถในการใช้สามัญสำนึกและสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
3. พฤติกรรมการแสดงอาการของเด็กจะเพิ่มขึ้นเมื่ออายุกี่ปี
 - 3.1 6 ปี
4. ความคิดคำนึงของเด็กปฐมวัยจะแสดงออกมาในรูปใด
 - 4.1 การเล่นบทบาทสมมติ
5. การสร้างมโนภาพย่อมแสดงให้เห็นถึงความสามารถในเรื่องใด
 - 5.1 ด้านสติปัญญา
6. ความสามารถในการคำนึงของเด็กนำไปสู่ความสามารถในเรื่องใด
 - 6.1 ความคิดสร้างสรรค์
7. เด็กจะเริ่มเข้าใจการย้อนกลับของสิ่งของได้ดีขึ้นเมื่ออายุเท่าใด
 - 7.1 5 – 6 ขวบ
8. การอยากรู้อยากเห็นของเด็กวัยคอนตันอยู่ในอายุเท่าใด
 - 8.1 3 – 6 ขวบ
9. เด็กจะเริ่มชอบถามเมื่ออายุเท่าใด
 - 9.1 2 – 3 ขวบ
10. สิ่งใดที่มีความจำเป็นในการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก
 - 10.1 สิ่งแวดล้อม

เฉลยใบงานที่ 3

1. ง
2. ง
3. ค
4. ข
5. ข

6. ง
7. ค
8. ข
9. ง
10. ข

เฉลยใบงาน 4

“กิจกรรมการอภิปรายสาระสำคัญของใบความรู้”

คำชี้แจง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม ใช้ใบความรู้ เรื่อง พัฒนาการทางร่างกายและพัฒนาการทางสติปัญญา ประชุมกลุ่มอภิปราย หาข้อสรุปในประเด็นที่กำหนดให้ แล้วคัดเลือกตัวแทน กลุ่มรายงานผลการทำกิจกรรมต่อที่ประชุมทั้งชั้นเรียน

1. สาระสำคัญของใบความรู้มีอะไรบ้าง เขียนมา 5 ข้อ
 - 1.1 พัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
 - 1.2 ความคิดความเข้าใจของเด็กปฐมวัย
 - 1.3 พัฒนาการทางสติปัญญา
 - 1.4 การรับรู้ส่วนต่างๆ ส่วนรวมและรายละเอียด
 - 1.5 ลักษณะพัฒนาการทางสติปัญญา
2. ประโยชน์ที่ได้รับจากใบงานความรู้มีอะไรบ้าง เขียนมา 5 ข้อ
 - 2.1 ทราบพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กแต่ละวัย
 - 2.2 ทราบถึงความสำคัญของพัฒนาการของเด็กปฐมวัย
 - 2.3 สามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาพัฒนาการ ไปใช้ในชีวิตจริง
 - 2.4 ทราบพัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย
 - 2.5 ทราบถึงความสำคัญของพัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย
3. ถ้าจะให้ได้ประโยชน์ตามข้อ (2) แต่ละจะต้องปฏิบัติอย่างไร บ้างเขียนมา 5 ข้อ
 - 3.1 ศึกษาใบความรู้ให้เข้าใจ
 - 3.2 ฝึกหัดทำกรอบมโนทัศน์
 - 3.3 ทบทวนเนื้อหาจากใบความรู้
 - 3.4 ทำใบงานที่ 1, 2, 3, 4, 5 ให้ได้
 - 3.5 ทำแบบทดสอบก่อนเรียน / หลังเรียน

เฉลยใบงานที่ 5

คำสั่ง ให้นักศึกษาเขียนแผนการสอนเรื่องพัฒนาการทางร่างกายและพัฒนาการทางสติปัญญา

1. เรื่อง พัฒนาการทางร่างกาย พัฒนาการทางด้านสติปัญญา
2. สาระสำคัญ พัฒนาการทางร่างกาย และพัฒนาการทางด้านสติปัญญา รู้หลักการพัฒนาแล้วจะช่วยให้ผู้ปกครองรู้จักพัฒนาการเด็กและส่งเสริมพัฒนาการ ได้ถูกต้องตามพัฒนาการเด็ก และยังช่วยให้ครูสะดวกในการสอนเมื่อรู้ถึงพัฒนาการของเด็กในการสอนตามขั้นของพัฒนาการ
3. จุดประสงค์การเรียนรู้
 - 3.1 จุดประสงค์ปลายทาง เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดีและมีทักษะเรียนรู้เกี่ยวกับพัฒนาการทางร่างกาย สติปัญญา
 - 3.2 จุดประสงค์นำทาง เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถดังนี้
 - 3.2.1 บอกพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัยได้
 - 3.2.2 บอกความคิดความเข้าใจของเด็กปฐมวัยได้
 - 3.2.3 บอกพัฒนาการทางสติปัญญาได้
 - 3.2.4 บอกการรับรู้ส่วนต่าง ๆ ส่วนรวมและรายละเอียดได้
 - 3.2.5 อธิบายลักษณะพัฒนาการทางสติปัญญาได้
 - 3.2.6 อธิบายลักษณะพฤติกรรมของเด็กฉลาดได้
 - 3.2.7 บอกลักษณะพฤติกรรมของเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์ได้
 - 3.2.8 บอกพัฒนาการทางภาษาได้
 - 3.2.9 อธิบายพัฒนาการทางด้านโครงสร้างของร่างกายได้
 - 3.2.10 บอกพัฒนาการทางด้านการเคลื่อนไหวของเด็กปฐมวัยได้
 - 3.2.11 อธิบายความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อและลักษณะการเคลื่อนไหวร่างกายได้
4. หัวข้อเนื้อหา
 - 4.1 พัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย
 - 4.2 ความคิดความเข้าใจของเด็กปฐมวัย
 - 4.3 พัฒนาการทางสติปัญญา
 - 4.4 การรับรู้ส่วนต่าง ๆ ส่วนรวมและรายละเอียด
 - 4.5 ลักษณะพัฒนาการทางสติปัญญา

- 4.6 ลักษณะพฤติกรรมของเด็กฉลาด
- 4.7 ลักษณะพฤติกรรมของเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์
- 4.8 พัฒนาการทางภาษา
- 4.9 พัฒนาการทางด้านโครงสร้างของร่างกาย
- 4.10 พัฒนาการทางการเคลื่อนไหวของเด็กปฐมวัย
- 4.11 ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อและลักษณะการเคลื่อนไหวร่างกาย

5. กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

- 5.1 ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนเรื่อง พัฒนาการทางด้านร่างกาย, สถิติปัญญา
- 5.2 ผู้เรียนชี้แจงแนะนำใบความรู้ เรื่อง พัฒนาการทางด้านร่างกาย, สถิติปัญญา โดยใช้แผ่นใสเขียนกรอบมโนทัศน์แสดงเค้าโครงเนื้อหาสาระ
- 5.3 ผู้เรียนศึกษาใบความรู้ เรื่อง พัฒนาการทางด้านร่างกาย, สถิติปัญญา
- 5.4 ผู้เรียนทำกิจกรรมตามใบงานที่ 1, 2, 3, 4 และ 5 โดยผู้สอนให้คำปรึกษาแนะนำขณะทำกิจกรรม
- 5.5 ผู้สอน ผู้เรียนช่วยกันสรุป ย้ำ สาระสำคัญของเนื้อหา โดยใช้แผ่นใสเขียนกรอบมโนทัศน์แสดงสรุปของเนื้อหา
- 5.6 ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน

6. สื่อการเรียนรู้การสอน

- 6.1 แบบทดสอบ เรื่อง พัฒนาการทางด้านร่างกาย, สถิติปัญญา ก่อน / หลังเรียน
- 6.2 แผ่นใสแสดงกรอบมโนทัศน์สรุปเนื้อหา
- 6.3 ใบงานที่ 1 ทำกรอบมโนทัศน์
- 6.4 ใบงานที่ 2 ทำกิจกรรมตอบคำถามอฉันัย
- 6.5 ใบงานที่ 3 ทำกิจกรรมตอบคำถามปรนัย
- 6.6 ใบงานที่ 4 ทำกิจกรรมอภิปรายสาระสำคัญใบความรู้
- 6.7 ใบงานที่ 5 ทำกิจกรรมเขียนแผนการสอน

7. การประเมินผล

- 7.1 สังเกตความสนใจและความร่วมมือในการทำกิจกรรมกลุ่ม
- 7.2 ผลงานจากการทำกิจกรรมตามใบงาน
- 7.3 การทำแบบทดสอบก่อน / หลังการเรียน
- 7.4 การหาประสิทธิภาพการสอนตามเกณฑ์มาตรฐาน 90 / 90